

DOMENICO DUCA
**NUMOGRAFIJA I SIGLIOGRAFIJA
GRADA ZADRA**

Zadar 2015

Domenico Duca
**NUMOGRAFIJA I SIGILOGRAFIJA
GRADA ZADRA**

*Ne uzajmljuj mu novac na kamate i ne
daj mu lihvarski svoju hranu. Lev 25:37*

Autor:
DOMENICO DUCA

Naslov:
**NUMOGRAFIJA I SIGILOGRAFIJA
GRADA ZADRA**

Izdavač:
DOMENICO DUCA

Pokrovitelj tiska:
“DRUŠTVO ZADARSKIH ARBANASA“

Tisak: **FG–GRAFIKA** Zadar
Naklada: 250 komada
Korice i prijelom teksta: Domenico Duca
©sva prava pridržana

CIP-Katalogizacija u publikaciji
Znanstvena knjižnica Zadar

UDK 737(497.5 Zadar)(091)
736.3(497.5 Zadar)(091)
DUCA, Domenico

Numografija i sigilografija grada
Zadra / Domenico Duca. - Zadar : D.
Duca, 2015. (Zadar : FG-grafika). – 206
str. : ilustr. ; 21 cm
Bibliografija.

ISBN 978-953-57818-1-3
141108033

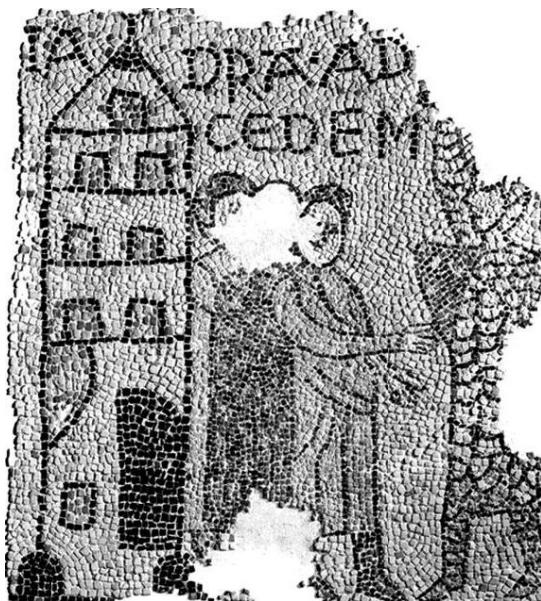
**URBUS NUMMOS PROPRIOS CUDENS
PLUS QUAM IDENTITATE IPSA HABET[©]**

D.Duca

PREDGOVOR

Godine 2013. u mjesecu srpnju Republika Hrvatska je postala punopravna članica Europske Unije. Iste godine Zadar je obilježio više značajnih numizmatičkih jubileja. Numizmatika zasigurno zauvijek čuva identitet prostora i vremena na kome je nastala. Otkovani novac je materijalni dokaz, trajni „dokument“ identiteta prostora na kome je nastao. Postoji ogroman broj gradova i država koji su kovali novac koji je ostao trajni spomen onih koji su ga izradili i onih za koga su ga izradili. Nepobitna je činjenica da je jedan takav „dokument“ nemoguće uništiti jer uvijek negdje postoji još jedan primjerak. Gubitak identiteta grada stoga nije moguć jer je sva numizmatika već davno dokumentirana u numizmatičkim katalozima i knjigama. Ulazak RH u novu uniju i Zadar stavlja u one okvire gdje je odavno pripadao. Na ovaj način identitet se zadržava i potvrđuje. Godina 2013. svakako je bitna za „numizmatičke jubileje“. Naime, u to vrijeme navršilo se 600 godina kovanja **MONETA DALMATIAE**, 200 godina kovanja francuskog opsadnog novca, 200 godina kovanja medalje **NAPOLEON IMPERATOR**. Povodom tih događanja nastala je knjiga **“Numizmatika i sfragistika grada Zadra”** koja sada izlazi u drugom proširenom izdanju s malo izmijenjenim naslovom: **“NUMOGRAFIJA I SIGILOGRAFIJA GRADA ZADRA”**. Dvije godine dodatnih istraživanja proširile su knjigu. Prvo izdanje knjige **“Numizmatika i sfragistika grada Zadra”** 2013. godine izazvalo je veliko zanimanje u javnosti. Obzirom da je broj knjiga bio mali nije bilo moguće zadovoljiti sve zainteresirane. U međuvremenu pronađeni su novi materijali prethodno neobjavljeni. Kako javnost ne bi bila zakinuta za postojanje još nekih primjera grbova, medalja i pečata, ovdje će biti prikazani u onim poglavljima gdje tematski pripadaju. U prvom izdanju bilo je pogrešaka koje su u ovom izdanju otklonjene. Knjiga je grafički izmjenjena i unešena su neka dodatna objašnjenja i tablice. Ovo izdanje je

prošireno na Pag obzirom da pripada zadarskom okružju, ali poglavito zbog toga jer je na Pagu upotrebljena pseudonovčanica koja se smatra među najstarijim oblicima plaćanja papirnim novcem u ovom dijelu Europe. Obzirom da je na Jadranu trgovina cvala, poglavito zbog postojanja Republike Venecije. U ovom izdanju su navedeni solni i uljni žetoni čija upotreba nije zabilježena u Zadru ali su svakako korišteni u na teritoriju pod upravom Venecije. Oporezivanje i carinjenje ulja i soli iz zadarskog kraja zasigurno je potvrđivano naznačenim žetonima. U ovom izdanju uvršten je cijeli medaljerski opus F. Laurane premda u Zadru nije službeno ostavio traga u numizmatici odnosno medaljerstvu. Poznato je da je u Zadru bio klesar na ispomoći ocu koji je bio gradski majstor.

Mozaik prikaza opsade Zadra (IADRA AD CEDEM)
u crkvi sv.Ivana u Ravenni

Opisati sav novac koji je u povijesti kolao Zadrom bilo bi zaista nemoguće. Namjera ovih tekstova je prikazati samo onaj novac kovan ili tiskan u Zadru te onaj novac koji je kovan za Zadar i njegovo upravno područje. Nikako ne bi trebalo zaboraviti pečate i medalje koji su izrađeni u Zadru i za Zadar. Knjiga bi se mogla nazvati *Zadarski novac, medalje i pečati u razdoblju do 1813. godine*. Kad se ovako suzi izbor na tako definirani materijal preostaje nam samo novac podijeljen u tri razdoblja. Prvi je novac kovan u Zadru za vrijeme Ludovika I i Karla Dračkog, odnosno ugarske dominacije, drugi je novac kovan u vrijeme kad je Venecija upravljala istočnom obalom Jadrana. U to vrijeme postoje dva tipa kovanica s obzirom na prostor nastanka, onaj kovan u Zadru i onaj kovan u Veneciji za potrebe Zadra i njegovog upravnog područja. Kao posljednji, novac je kovan i tiskan za vrijeme Napoleonove, francuske uprave. Novac će biti opisan po kronološkom redu kovanja. Treba naglasiti i opisati neke medalje, pečate i pečatnjake nastale u vrijeme bizantske, mletačke i francuske uprave. Nadalje, u razdoblju od 1813. pa do danas, nastao je cijeli niz sportskih, službenih i privrednih medalja koje bi trebalo opisati u jednom posebnom izdanju. Kao dodatni materijal postoji cijeli niz zadarskih značaka koje su nastajale u cijelom tom razdoblju. Najbolji prikaz ovih značaka je privatna zbirka gosp. Bruna Fuzula iz Zadra koji je tijekom dugih godina skupio veliku zbirku značaka nastalih u Zadru. Iste su prikazane na izložbi Narodnog muzeja Zadar 2006. godine: „*Značke zadarskog kraja iz zbirke B.Fuzula*“. Budući da se sfragistika nekako zbližila s numizmatikom, taj materijal je također jako zanimljiv obzirom da Zadar ima svoje pečate još od srednjeg vijeka. Obzirom da Zadar svoju povijest piše više od dvije tisuće godina, novac cijelog razdoblja je nalažen u gradu i oko njega. Taj novac je prikazan na dvijema izložbama. Prva takva izložba održana je 1987. godine u organizaciji Numizmatičkog društva Zadar, Arheološkog muzeja Zadar i Komercijalne banke Zadar: „*Dvadeset stoljeća upotrebe novca na zadarskom području*“. Veliki doprinos izložbi dali su članovi Numizmatičkog društva Zadar sa svojim primjercima iz

numizmatičkih zbirki. Za potrebe izložbe tiskan je prigodni katalog s vrlo kvalitetnim popratnim tekstovima. Druga takva izložba bila je 1999. u organizaciji Numizmatičkog društva Zadar i člana istog društva, Željka Raka: *“Portreti na rimskom carskom novcu iz zbirke Željka Raka”*. Ovu izložbu u gradskoj Loži također je pratio dobar ilustrirani katalog. Treba svakako spomenuti nebrojene izložbe Arheološkog muzeja u Zadru koji je u sklopu prikazazanog materijala često stavljao iznimno zanimljive numizmatičke primjerke. Kako čitatelji, ljubitelji numizmatike i oni koji će to tek postati ne bi bili zakinuti za neka numizmatička razdoblja ovdje će biti ukratko prikazan kratki kronološki prikaz numizmatike u Zadru u posljednjih dvije tisuće godina. Obaveza je ovo razdoblje prikazati isključivo onim materijalom pronađenim na području granica grada Zadra. Namjera ove knjige nije donijeti nešto posebno ili nešto novo, nego napraviti sintezu svega onog što opisuje numizmatiku, sfragistiku Zadra. Knjiga ne predstavlja konačni prikaz numizmatičkog pregleda grada Zadra. U budućnosti će se možda pokazati još neke neotkrivene inačice što će nas svakako razveseliti.

Domenico Duca, U Zadru 2015

©Grad koji kuje novac ima više od identiteta

KRATKE POVIJESNE ZABILJŠKE

Zadar je neprestano naseljen još od ranog brončanog doba na što pokazuju arheološki ostaci iz tog vremena. Prvi entitet koji ima ime bili su svakako Liburni, ilirsko ili predilirsko pleme koje je sve do dolaska Rima dominiralo ovim područjem. Iako sami nisu kovali novac, služili su se njime. Potvrda tome su nalazi grčko-ilirskog novca Pharosa (Hvara) i Herakleje.

Novac grada Hvara (Pharos) iz grčkog doba

Dolaskom rimskog carstva te osnivanjem kolonije veterana *Colonia Iulia Iader*, grad Zadar postaje prometno i trgovačko središte cijele regije do Solina. U prilog govore brojna naselja koja su se razvila u bližoj ili daljoj okolini Zadra: Aenona (Nin), Corinium (Karin), Vibianum (Bibinje), Asseria (Podgrađe kod Benkovca), Argyruntum (Starigrad), Colentum (Murter), Nedinium (Nadin), Burnum (Ivoševci kod Kistanja), Scardona (Skradin). Neka od ovih mjesta u rimsko doba bila su municipalna središta kao i sam Iader. U Obzirom na veličinu i smještaj grada u antičko doba, te brojnost stanovništva, potrebe za sredstvima plaćanja bile su velike. Iako značajan grad na istočnoj obali Jadrana, Iader nije imao provincijalnu ili carsku rimsku kovnicu. Najbliže rimske kovnice Iaderu bile su one u Aquilei i Sisciji (Sisak) te kasnije u Saloni (Solin). U prilog postojanja brojnog rimskog novca služi velika zbirka Arheološkog muzeja u Zadru te privatne zbirke. Jedan od brojnih novčića pronađenih u Zadru je i novac cara Trajana. Zašto spomenuti baš ovog cara? Na Trajanovom stupu u Rimu odnosno na njegovom reljefu koji se spiralno penje prema vrhu postoji prikaz Trajanovog dolaska brodom u Ilirik. Prema nekim autorima pretpostavlja se da je došao u Iader.

Rimski car Trajan; AG denar

Padom Zapadnog rimskog carstva 476. po.Kr. dolazi do velikih previranja. Zadar u to doba pada pod vlas Istočnih Gota. To razdoblje predstavlja i gospodarski oporavak cijele provincije. Obnavlja se trgovina, rudarstvo, proizvodnja soli. Cijene su strogo kontrolirane. Vladavina Istočnih Gota trajala je sve do 537. p.Kr, a na području Liburnije do 552 p. Kr..

Istočnogotski vladar Athalaricus AR ¼ siliques

Nakon pobjede Bizanta nad Istočnim Gotima, Zadar i njegova okolica pridružuju se Istočnom Rimskom Carstvu. Posljedica toga je nagli skok u privrednom i društvenom životu grada. Promatrajući Istočnogotsku numizmatiku valja reći da je na Zadarskom području pronađeno samo nekoliko primjera njihovog novca (Nin, Smilčić, Stankovci). Iz ranog Bizantskog doba očuvano je vrlo malo primjeraka ovog novca. Ulaskom pod upravno područje Istočnog Rimskog Carstva, točnije u vrijeme Iustiniana i na ovo područje dolazi do opticaja novca ovog cara (1 dekanumij, 2 dekanumija) koji su po svemu sudeći kovani u rimskom vojnom logoru u Saloni. Značajne promjene u Zadru i njegovom okružju nastaju u 7. stoljeću prilikom avaro-slavenskog prodora te kasnijim doseljnjem Hrvata. Zadar kao grad ipak ostaje samostalan grad, što više, postaje upravno središte za Dalmaciju pod bizantskim carstvom. Kao takvo upravno središte za novac koristi bizantski novac. Nominale koje se spominju su bile: *solidus romanatus*, *aureus*, *solidus aureus*, *solidus romanorum*, *argenteus*, *folis numi*, *dekanumi*. U bizantskoj novčanoj

denominaciji *solidus* je $\frac{1}{72}$ jedne libre zlata ili 324,45 grama odnosno jedan *solidus* teži 4,5 grama. *Solidus* je vrijedio 2 *semisa* ili 3 *triensa*. U 12. stoljeću u po kako na sredozemlju tako i u Zadru dolazi do opticaja bizantskog zdjeličastog bakrenog novca. Bizantski novac kao platežno sredstvo zadržao se nekoliko stoljeća.

Bizantski carevi Basilius III i Constaninus VIII
AU nomisma histamenon

U Zadru se koristio i brončani novac Aquileiskih patrijarha kovan u četrnaestom stoljeću u Aquileji. Bio je u optjecaju paralelno s ostalim novcem na zadarskom području.

Patrijarh Aquileie Giovanni 1387-1394, AR denar

Bez obzira na vlast, na zadarskom području dolazi do prodora novca kovanog u Veneciji (*denarius* i *denarius grossus*).

Ranieri Zeno, 1253-1268 grosso

Obzirom da je u uvodu spomenuta sfragistika (sigilografija), valja naglasiti postojanje cijelog niza pečata i pečatnjaka, poglavito crkvenih

NOVAC GRADA ZADRA - MONETA IADRE

Početak onog što nazivamo „*Zadarski novac*“ je kovanje *obola* ili *folara* u doba kralja Ludovika I u razdoblju od 1342 do 1382. Obzirom da je u ovo doba došlo do procvata trgovine, a kako bi se doskočilo potrebi potrebne mase novca u opticaju kovao se zadarski novac *moneta Ungarie nunc currentis in civitate Jadre*. Dozvolu za kovanje novca kralj Ludovik I koji dopušta Firentincu Pietru *a moneta* kovati novac. On je u biti nastavio posao kovanja svog prethodnika Luciana de Leonisa. Spomenuti kovničar pokraj glavnog trga imao je svoju trgovinu i mjenjačnicu. Poslovi mjenjača novca rasli su poglavito krajem četrnaestog stoljeća jer je zlatna podloga rasla dok je srebrna podloga vrijednosti bila u stalnom padu. U srednjovjekovnim notarskim spisima, primjerice onom iz 1390. nalaze se zapisi o plaćanju navedenim novcem*

Poznato je nekoliko komada ovoga novca (jedan od poznatijih u nas je iz zbirke ing. Gjura Krasnova). Postoji nekoliko inačica ovog novca. Razlikuju se po obliku slova, interpunkcijama, natpisu i malim razlikama u masi (ne značajnim). *Folar* ili *folarus* je novac koji je kovan, kako u Zadru tako i u drugim djelovima Dalmacije. Opći opis ovog novca bi izgledao ovako:

Av: slovo **G** u sredini, oko slova **MONETA IADRE**

Rv: **S • LA • R • VNGARIE** te prikaz sv. Ladislava u sredini.

Slovo **G** u sredini aversa je oznaka za Zadar odnosno njegovo ime u to doba Giadra, Giadera. Kao kovničari zadarskih *folara* spominju se Luciano Leonis i Pietro di Firenze (1345-1409.). Novac je kovan u bakru, plitkog je reljefa i malo je očuvanih komada. Premda nije reprezentativnog izgleda ostaje kao materijalni „dokument“ vremena i prostora u kojem je otkovan.

**Postoji mogućnost kako se ovdje ne radi o isključivo zadarskom novcu već o dozvoli autonomnog kovanja sitnog novca kjoji je bio frakcija Ludovikovih denara (dokaz tome je postojanje velikog broja denara na ovom prostoru) Takvi su oblici kovanja već poznati u povijesti, primjerice dozvola autonomnog kovanja narodima nekih rimskih provincija*

KOVANJE U VREMENU 1342-1382. Ludovik I

Zadarski folar, Rethy 104

- 1: Av: + **MONETA • IADRE •**
Rv: **S • LA • R • UNGARI** 16mm 0,65 g
- 2: Av: **MONETA • IADRE**
Rv: **S • LA • R • UNGARI E** R MV
- 3: Av: + **MONETA • IADRE •**
Rv: **S • LA • R • UNGARIE** dvije točke oko sveca 16mm; 0,65 i 0,76g C² R D
- 4: Av: +**MONETA • IADRE**
Rv: **S • LA • R • UNGARI E** 15mm; 0,40 g R D C²
- 5: Av: +**MONETA • IADRE •**
Rv: **S • LA • R • UNGARI E** 0,39g C² (probijen)
- 6: Av: •+**MONETA : IADRA •**
Rv: **S LA • R • UNGARI E** 0,76g R P C²
7. Av: + • **M • IADRE •**
Rv: + • **REX • VNGARIE** 14mm; 0,48g R D
8. Av: + • **M • IADRE •**
Rv: + **RE UNGARIE** 12mm; 0,35g R D
9. Av: + • **M • IADRE •**
Rv: + **REX • UNG...E** 13mm; 0,38g C²
- 7,8,9-ovdje se radi o nominali obol

--Prilikom cestovnih radova 2012. godine u predjelu Foša kod temelja nekadašnjih Erizzovih vrata pronađena je još jedna inačica ovog novca o čemu se očekuje uskoro objavljivanje znanstvenog rada (iz razgovora s dipl.arheol. D.Filipčić)

KOVANJE U VREMENU 1372-1376 Karlo Drački

Karlo II. Drački, hrvatsko-ugarski kralj od 1385 (?; 1345 – Budim, 7. II. 1386). Sin Ludovika Dračkoga iz sporedne loze napuljskih Anžuvina. Od 1369. do 1376. ban Hrvatske i Dalmacije, a od 1381. napuljski kralj. God. 1385. bio je okrunjen u Biogradu za hrvatsko-ugarskog kralja i smijenio na prijestolju svrgnutu kraljicu Mariju. Već iduće god. na prijevaru su ga dali ubiti Marijina majka i regentica Elizabeta i palatin Nikola I. Gorjanski. Premda su Karlovi pristaše odmah nakon njegove smrti proglasili sina mu Ladislava Napuljskoga hrvatsko-ugarskim kraljem, prijestolje je 1387. preuzeo Sigismund Luksemburški. Drugi novac kovan u Zadru bio je *obol* za vrijeme Karla Dračkog u vremenu od 1372-1376 godine. Manji je od prethodnog *folara*, kovan također u bakru. Veličina mu varira od 12-13mm te masa od 0,27g – 0,47g. Opći opis ovog novca izgledao bi ovako:

Avers : slovo **G** te natpis oko slova +**M IADRE**

Revers: ugarski križ u sredini te natpis +**REX UNGARIE**

Poznata je i druga inačica otkovanog *obola*

Avers: slovo **G** u sredini i natpis x **IADRE**

Revers: ugarski križ u sredini i natpis +**IADRE**

Zadarski *obol*, Rethy 105

1. Av: + • **IADRE** •

Rv: + • **IADRE** • 12mm 0,25 g MVRD

2. Av: + • **IADRE** •

Rv: + • **IADRE** • 13mm 0,27 g RD

KOVANJE U VREMENU 1410-1414 (*Moneta Dalmatie*)

Ugovorom između Ladislava Napuljskog i Venecije Zadar i Dalmacija dolaze pod upravu Venecije gdje se vremenom udomaćio mletački novac. Temeljem isprava od 31.V 1410 i 27. IV 1414 godine donesenih sa strane Senata Republike Venecije dan je nalog i dozvola za kovanje malih srebrnih *soldi* pod imenom „**MONETA DALMATIE**“. Novac je kovan za Zadar i njegovo upravno područje. Obzirom da cijela Dalmacija u to doba spada u Zadarsko upravno područje novac je dobio istoimeni naziv. Opis ovog novca najbolje je prikazan u knjizi „*Le monete dei possedimenti Veneziani d'oltremare*“ V. Lazaria. Avers svakog od ovih otkova se razlikuje u ornamentici štita te broju i razmještau točki oko štita. Oko štita nalazi se ime novca *Moneta Dalmatie*. Revers je gotovo uvijek isti, s prikazom sv Marka i natpisom **SANCTUS MARCUS**. Kovanice su promjera u rasponu od 16 mm-18 mm i mase približno 0,70 g. Štitovi na kovanicama pripadaju obitelji Surian, jednoj od dviju istoimenih patricijskih obitelji u Zadru. Povijest nema dovoljno podataka o Surianovima. Poznato je da je Iacopo Surian bio kapetan Zadra 16. VII 1414 te da se dio kovanja **MONETA DALMATIE** odvijalo u njegovoj kući.

Dokumenti Senata Republike Venecije koji govore o potrebi kovanja novca u Zadru

Dokument iz 31 svibnja 1410

Budući da u našem gradu Zadru i u onim krajevima kolaju i troše se drukčije novčanice negoli su naše, tj. tri vrste novčanica što ih kuje Hrvoje i neki drugi i to komadi od dobrog srebra u vrijednosti od 3 solda i manje, te se unovčuju po 4 solda; i Ugarski soldini, koji ne vrijede 8 dinara, a unovčuju se za jedan soldo; i frizatici koji ne teže 3 uncije srebra po marki, pa se ipak prodaju po jedan soldo; i tako naša novčana vrijednost, tj. naši groši, koji vrijede 4 solda i premašuju naš soldo, daju se iz naših burza onima koji dolaze u Zadar i one krajeve, koji nam naš novac unovčuju i ostavljaju svoj novac koji mnogo manje vrijedi, na toliku našu štetu, dobro je dakle i potrebno pobrinuti se razmotrivši velike troškove, a povrh toga i zato, što u svakom kraju svijeta svaki gospodar i svaka upravna vlast mnogo pazi i uvijek se brine o stvarnosti novca. Opravdano je dakle, da se

može i treba da kuje i nastaje jedna novčana vrijednost, koja bi težila 3 uncije srebra po marki i sačinjavala bi 42 po unciji, s načinjenim likom sv. Marka na jednoj strani, a na drugoj strani jedan visoki štit, na kojem nema ništa, i tako da bude tako malena razlika, koja kad se promatra, kao da postoje od spomenutih frizaha, a kuju se raznim tiskom, pa da spomenuta naša novčanica odmah uđe u opticaj i neka se naloži upravicima Zadra, da nastoje oko načina, kako bi se rečena novčanica stavila u promet, pa da se tako postigne da se ona prima kao naplata naših uvoza. Kako bi bila sukladna samom iskustvu, trenuno treba kovati kovanice od navedenih frizatika sve do 1000 dukata, šaljući dio po dio u zadarske krajevenakon kovanja. Kad se uvidi da naša nova novčana vrijednost odgovara našim interesima(Tajništvo senatskog vijeća R Venecije registar knjiga IV. str. 118)

Documento A. MCCCCX die ultimo maij.

(Capta) Cum in civitate nostra Jadre et partibus illis currant et expendantur alie monete quam nostre videlicet: monete trium condicionum, videlicet: moneta quam cudit creuoa et aliqui alii, videlicet grossos de bone argento valoris soldorum trium et minus et expendantur pro soldis quatuor, et soldini hungari qui non valent denarios VIII, et expendantur pro vno soldo, Et frignachi qui non tenent tres vncias argenti pro marcha, et etiam expendantur pro vno soldo, Et hoc modo moneta nostra, videlicet, grossi nostri, qui valent quatuor soldos, et soldus noster exeunt de bursis nostris, et dantur venientibus Jadram et ad partes illas, qui ipsam monetam nostram imbursant et dimittunt monetas suas, que sunt multo minoris valoris, cum tanto damno nostro, Ita quod bonum ymo necessarium est providere, consideratis magnis expensis, deinde, et quod in omni parte mundi (sic) quilibet dominus et quodlibet dominium multam advertentiam et provisionem semper habet ad factum monetarum, Vadit pars, quod possint ed debeant cadi et fieri vna moneta, que teneat tres uncias argenti, pro marcha, et vadant XLII pro uncia faciendo [p. 369] figuram Sancti Marci apparati, ab uno latere, et ab altero latere, unum schutum altum; in quo sit nihil, ita quod erit ita modica differentia, quod considerato, quod de dictis frignachis (sic) fiunt et cudiuntur, cum diversis stampis, dicta nostra moneta capiet subito cursum. Et mandetur rectoribus Jadre, quod teneant modum, quod expendatur dieta moneta faciendo etiam ipsam recipi, in solutionem nostrorum Introijtorum, Et ut fiat de ipsa experientia debeant

cudi et fieri pro nunc de dictis frignachis, usque ad ducatos mille, mittendo ad partem, ad partem ad partes Jadre sicut erunt facti, Et secundum quod videbitur dictam monetam novam respondere utilitati nostre, poterit provideri per hoc consilium prout bonum videbitur. (Archivio di Stato in Venezia — Deliberazioni (Secreta) Senato; Registro 4, carta u8 t.)

Documento B. MCCCCX die XIII agusti.

(In consiglio de XL capta) Cum de monetis que fiunt pro Jadra non sit datus ordo aliquis qualiter solvi debeat laborantibus ipsas in cecha nostra neque quantum debeat eis dari seu dimitti de callo et super hoc sit necessarium providere Vadit pars quod fuxoribus dari debeat pro callo pro quolibet centenario marcarum marca una et dimidia et pro labore suo parvi quator pro marcha, operariis pro calo marcetres pro c.º marcarum et pro suo labore soldi quatuor pro marca, mendatoribus pro eorum labore soldi duo pro marca, stampitoribus pro eorum labore soldi sedecim pro sacco qui est marce sex et onzie tres, massarijs vero et ponderatoribus parvy novem pro marca.(Capitolare delle Brocche c. 16º).

Dokument iz 27 travnja 1414 1410

Budući da se već, inače u ovom Vijeću namjeravalo osigurati, radi različitih novčanih vrijednosti što su kolale među trgovcima u Zadru na štetu naše zajednice i naše novčane vrijednosti, i prihvaćeno je da se ima kovati i uvesti jedna novčana vrijednost, koja bi sadržavala 3 uncije srebra za marku, tako te bi uncija sadržavala 44 novčića (solda), imajući načinjenu sliku sv. Marka na jednoj strani, a na drugoj jedan visoki štit na kojem nema ništa. Kako se može iz rečenog iskustva vidjeti, trebalo je kovati do tisuću istih dukata i od rečenih novih novaca poslati u krajeve Zadra, trošeći od njih i natrag primajući za naplatu unesenih, da se taj novac stavi u promet. Potom pak kanilo se savjetovati, da se prihvati da se opozove sam dio, sumnjajući, da činjenica samog novca neće dobro uspjeti. Tako se donekle odgađala stvar, ali se ipak navedeni novac trajno trošio, tako da prema obavijesti, koju imamo po Giovanniju de Bonisiju, našem bilježniku, koji je netom došao od Zadarskog upravitelja, ima tako odličan opticaj, da se ne nalazi nijedan primjerak novca u Zadru, jer je sav odnesen po Morlacima unutar zemlje i zbog toga smo mnogo ohrabreni, da ga damo po drugi put načiniti, jer su svi zadovoljni da ga primaju i troše. Uvidjevši,

dakle, da takav novac dolazi obilno na korist i udobnost naše zajednice, dobro je, kao što se počelo, da se to provodi i taj postoji i kuje se s gore navedenim otiskom, a taj novac treba da teži 3 uncije i jednu četvrt; od vremena pak do vremena treba nastojati da se izrađuje u onoj količini, koja je po volji upravne vlasti, i da se šalje u krajeve Zadra i Dalmacije, da tamo bude u prometu, pa da činjenica rečenog novca od dana u dan sve većma uspijeva.

Documento C. MCCCCXIII die XXVII aprilis.

(Capta) Cum alias provisum foret in hoc Consilio propter diversas monetas que expendebantur in Jadra forenses cuna damno nostri Communis et monetarum cunij nostri ac captum quod deberet cudi et fieri una moneta que teneret tres uncias argenti pro marcha et irent XLIII soldi pro untia faciendo figuram Sancti Marci apparati ab uno latore et ab altero unum scutum altum in quo nichil sit, Et ut diuta experiētia videri posset cudi deberet usque ducatos mille de dictis monetis novis et mitti ad partes Jadre expendendo de ipsa et recipiendo in solutionem introituum ut daretur cursus ipsi monete, postea vero positura foret ad hoc Consilium et Captum de revocando ipsam partem dubitando quod factum ipsius monete non deberet bene succedere Et sic hucusque dilata est res, sed tamen continue moneta predicta expensita fuit, In tantum quod secundum informationem quam habemus per Johanem de bonisio notarium nostrum qui nuper venit a Rectore Jadre capit tam optimum cursum, quod non repperitur una moneta in Jadra, Nam tota portata est per morlacos infra terram Et propterea multum fuimus confortati ut fatiamus fieri de alia, Et quod omnes contentantur ipsam recipere et expendere, Et considerato quod talis moneta venit redundare ad utilitatem et commodum nostri communis bonum est quod sicut inceptum fuit sic dari debeat executio ad faciendum fieri et cudi de ipsa moneta cum stampa superscripta que moneta tenere debeat tres untias et quartum unum Et de tempore in tempus facere laborari in illa quantitate que placuerit dominio et mittere ad partes Jadre et Dalmatie ut ibidem expenduntur. Et quod factum dictarum monetarum melius succedat de die in diem. De parte omnes alii De non 10 Non sinceri 2

I vrsta - štit bez crteža

I/1 - prva podvrsta - prazan štit

I/2 - druga podvrsta - štit s točkom u sredini

II vrsta - štit sa četiri poprečnice u obliku šahovnice

II/1 - četverostruki križ koso položen iz lijevoga gornjeg kuta prema desnoj donjoj strani

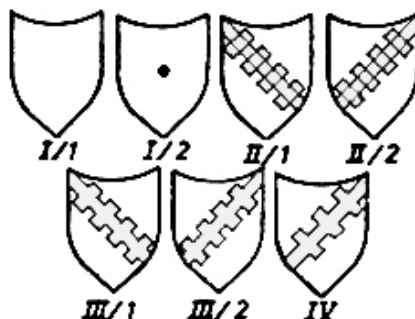
II/2 - četverostruki križ koso položen iz desnoga gornjeg kuta prema lijevoj donjoj strani

III - vrsta - štit sa četiri poprečnice - glatke

III/1 - četverostruki križ koso položen iz lijevoga gornjeg kuta prema desnoj donjoj strani

III/2 - četverostruki križ koso položen iz desnoga gornjeg kuta prema lijevoj donjoj strani

IV - vrsta - štit s tri poprečnice gladak, i to iz desnoga gornjeg kuta koso prema donjoj lijevoj strani.

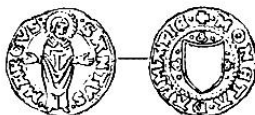
inačice štita na Moneta Dalmatie

Prema za sad poznatim primjercima (po Papadopoli, Lazari CNI vol VI) razlikuju se četiri vrste ovog novca:

Avers: Štit s grbom od šahovskih polja složenih u obliku četverostrukog križa koso položenog iz desnoga gornjeg kuta prema lijevoj donjoj strani (vidi II/1). Iznad i sa strane štita skupina točkica. Ovo se sve nalazi unutar bisernog niza u obliku kružnice. S vanjske strane niza natpis **MONETA DALMATIE** u raznim niže navedenim varijantama. Druga vrsta tog novca

ima također u štitu četverostruki ali glatki križ, koso položen iz lijevoga gornjeg kuta prema desnoj donjoj strani (vidi III/2). **Revers:** Svetac u dugoj haljini raširenih ruku, naokolo natpis **SANCTUS MARCVS** u niže navedenim inačicama.

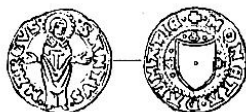
Tip I

Av: +•**MONETA**• **DALMATIE**

Rv: •**SANTUS MARCVS** 17mm 0,73 g C² SM

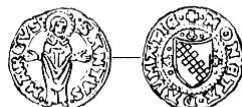
Tip II

Av: +•**MONETA** **DALMATIE**

Rv: •**SANTUS MARCVS** 16 mm 0,64 g C² (obrezan)

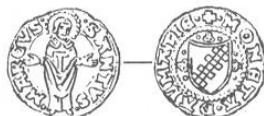
Tip III

Av: +**MONETA DALMATIE**

Rv: **SANTUS MARCVS** 0,61 g

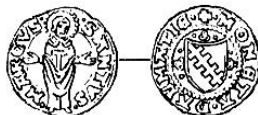
Tip IV

Av: +**MONETA DALMATIE**

Rv: **SANTUS MARCVS** 0,40 g C²

Tip V

Av: +MONETA DALMATIE

Rv: SANTUS MARCUS 0,43 g C² SM

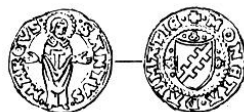
Tip VI

Av: +MONETA DALMATIE

Rv: SANTUS MARCUS 16 mm MBI²

Tip VII

Av: +MONETA DALMATIE

Rv: SANTUS MARCUS 0,65 g C² SM

Lazari: u poglavlju „Tornese di Dalmazia” govori o velikom raritetu tog novca te navodi da postoji samo jedan primjerak, srednje očuvanosti u zbirci biblioteke Marciane. Obzirom na tip slova novca, zaključeno je, da je iz 1400-tih godina. U odnosu na vrste srebrnog novca, kovane u to doba, ubraja se u *tornese*. Glede grba na aversu, Lazari piše „upravo je nepremostiva teškoća koju prikazuje grb ovog komada”, pa ga pripisuje obitelji Contarini. Obradujući mletački novac, Lazari ima šest stupnjeva rijetkosti i ovaj novac navodi kao poznat u jednom komadu, odnosno spada u najrijetede otkove-sl5.

Nicolo Papadopoli: Bazirajući se na dokumentima u poglavlju „*Monete anonime*” opširnije analizira taj novac i probleme glede njega. Ubraja ga u bezimene (anonimne) novce budući da ne nosi ime dužda. Napominje da je bio nepoznat prvim sakupljačima venecijanskog novca, jedva spomenut

kod Zon-a i prvi put ilustriran od Lazarija. Pobija mišljenje Lazarija da se radi o *tornezima*, pošto nije poznata odluka mletačke vlasti o tornezima za Dalmaciju. Zatim se poziva na Karla Kunza, koji u djelu „Miscellanea Numismatica“ govori o par komada bolje sačuvanog tog novca a nađenog u Trevisu, pokazujući da je srebro, u njemu sadržano, mnogo finije legure no u *tornezima* i nešto manje nego u *soldinima*. Dok se u odluci senata iz 1410. g. govori o „*moneti*“ kao novčanoj vrijednosti, u odluci iz 1414. g. određeno se spominje „*soldo*“, stoga je taj naziv prihvaćen kao ispravan. Osvrćući se na grb, Papadopoli vidi grb obitelji Surian. Našao ga je u Malcantonu isklesan u mramoru na jednoj zgradi iz 1400-tih godina. Poziva se na Padovana, koji je objelodanio dokument, iz kojeg je vidljivo da je 16 srpnja 1416. g. u Zadru službovao kapetan Jacopo Surian. Mletačka vlada ljubomorno pazila da ni jedna osoba, ma kako velike časti i moći bila, nije mogla staviti svoj grb na novac kovan u Veneciji. Unatoč toga iz bojazni da narod neće prihvatiti novi novac kada se već navikao, naročito na *akvilejce* koji su tada kolali i u Zadru, mletačka uprava je unatoč izričitog naloga da štit bude prazan, dopustila da se u štit na novcu uklopi Surianov grb. Vrlo je sličan novcu tadašnjeg akvilejskog patrijarha Antonija II Panciera di Portogruaro (1402-1418). Nicolo Papadopoli Aldobrandini navedeni novac u svojim tekstovima opisuje kao iznimno rijetku vrstu otkova -sl6.

Luka Ilić: baveći se dalmatinskom numizmatikom također iznosi svoje mišljenje o ovom novcu „Mletački za Dalmaciju kovani novci“. Kao osnova mu je služilo Lazarijevo djelo i dekret senata iz 1410. g., te zaključuje „da je taj novac frignach, a ne kako Lazari hoće: Tornese“. Nadalje, piše da je taj novac vrlo rijedak, jer je poznat samo jedan primjerak, te objašnjava „da nije očekivane inače dobro proračunane gostoljubivosti u Dalmaciji našao, te da dalje ni kovan nije bio“. Osvrćući se na grb Ilić je u nedoumici kako to da u odluci senata piše da štit bude prazan, a u njemu nalazimo Contarinijev grb-sl7.

Corpus Nummorum. Italicorum. Vol VI: detaljno opisuje legende, slike, mase i promjer svih osam inačica novca, a nije riješen problem glede grba koji je uzet prema Papadopoliju kao grb zadarske obitelji Surian, odnosno gradskog kapetana Jacopa Suriana, dok je ime novca - *soldo*.

Andreina de Borelli: talijanska numizmatičarka u časopisu „San Marco“, koji je izlazio u Zadru, u broju od 26. studenoga 1938. g. u članku koji ilustrira mletačke novce u Dalmaciji i dalmatinskim gradovima. U opisu ovog novca uzima mišljenje Nicolo Papadopolija Aldobrandinija.

Novac je poprilično rijedak čemu svjedoče slijedeći statistički podaci. Muzeja. *Monetu Dalmatie* posjeduju: Arheološki muzej u Zagrebu jedan komad reg. br. 21993 i skupni nalaz iz Pridrage koje je opisao profesor dr sc Janko Belošević, a čuva se u Zadru. Bečki Bundessammlung von Medaillen, Munzen und Geldzeichen jedan primjerak (po Rengieo br.706) i Museo Civico Correr u Veneciji jedan.primjerak. Skupni nalaz novca u Dalmaciji, u kojem je otkrivena prilična količina tih *soldi*, baca novo svjetlo i ukazuje na nove putove, koje vodi do kompleksnog rješenja problema **MONETA DALMATIE**. Radi se o skupnom nalazu akvilejskih frizatika, među kojima se našlo šest komada *Monete Dalmatie*. Ovdje je 1960. prilikom niveliranja školskog igrališta pronađena olovna kutija srebrnog novca s kasnim srednjovjekovnim naušnicama.

I/2 Sl. 2.

II/1 Sl. 3.

II/2 Sl.4.

III/1 Sl.5.

III/2 Sl.6.

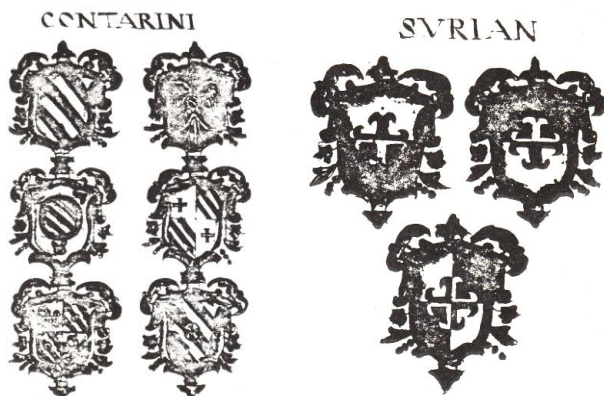
IV Sl.7.

Sl7a

Nalaz kod Zadra ima sve ove vrste i podvrste. Novac na Sl4 je s nepoznate lokacije, a nabavljen je zamjenom s Narodnim muzejom u Ljubljani. Možemo ustanoviti pojavu čitavog niza novih detalja u Papadopolijevu

istraživanju porijekla grba. Uočena je velika raznolikost svih mogućih inačica osnovnog elementa grba - četvorostrukog križa (grede s 4 prečke), a kao istaknut i posve nov pojavljuje se grb - greda sa 3 prečke, za razliku od dosadašnje stereotipne grede sa 4 prečke. Osim toga nedvojbeno se može ustanoviti, da se križ javlja kako šahovnica, tako i gladak, a vrsta IV novca - trostruki križ koji se javlja samo u inačici kao prikaz glatkog križa. Analizirajmo dosadašnje tvrdnje talijanskih numizmatičara, jer se drugi stručnjaci nisu bavili ozbiljnije studijom tog novca. Lazari, kako smo već spomnuli, pripisuje grb obitelji Contarini. U pohrani Sveučilišne knjižnice u Zagrebu nalazi se rukopis, vlasništvo Metropolitanske knjižnice Prvostolnog kaptola zagrebačkog, registriran pod br. MR - 100, pod naslovom „LIBRO DE NOBELI CON LE CRONICHETTE ET TUTTE LE LOR ARME ANTICHE E MODERNE". Taj rukopis potječe iz XVII stoljeća, a sadrži 178 obojenih slika grbova. Na slici 8 vidimo šest Contarinijevih grbova. Nijedan od njih nema sličnosti sa grbom na našem novcu (vidi sl. 8).

Sl.8a

Papadopoli, unatoč svoje tvrdnje da mletačka vlada u to vrijeme nije nikome od zaslužnih ljudi dopuštala da svoj grb stavlja na novackovan u

Veneciji, bez oklijevanja tvrdi da grb na novcu pripada obitelji Surian, odnosno gradskom kapetanu Jacopu Surianu.

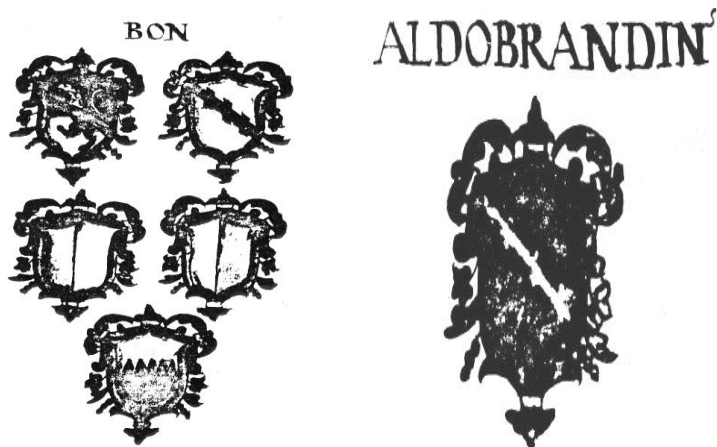
U prethodno citiranom djelu dalje nalazimo, tri grba obitelji Surian, (vidi sl. 9a), no ni jedan od njih nije sličan onom na novcu, vjerojatno se radi o starijim grbovima. U djelu „**NOMI, COGNOMI, ETA' E BLASONI** Araldicamente Descritti, e Delineati de' **VENETI PATRIZI VIVENTI E DE' GENITORI LORO DEFONTI.**” Venezia MDCCXIV ima nabrojenih 667 plemićkih obitelji, te ovdje između velikog broja crno - bijelih crteža grbova nalazimo i Surianov i to onaj koji je vrlo sličan grbu na novcu. No on se ipak razlikuje od njega, jer ne predstavlja četvorostruki križ, koji se jasno vidi na novcu, već tri zatvorena reda šahovskih polja paralelno poredanih. Kada se pogleda sl. 9, u usporedbi sa fotografijom novca, uočit će se osnovna razlika.

Sl. 9

Sl. 11

S istim pravom, i po istoj logici, mi bi mogli grb na novcu sl. 7 (IV vrsta), koji predstavlja trostruki gladak križ, pripisati obitelji Bon (sl. 10) ili Aldobrandini (sl. 11) prema slikama u rukopisu „**LIBRO DE NOBELI CON LE CRONICHETTE.....**” str. 62 ili obitelji Dondi Horologi prema djelu „**NOMI, COGNOMI, ETA' E BLASONI ...**” str. 89, jer se ovdje radi zaista o trostrukom križu točno onakvom kakav je prikazan na novcu. (U više heraldičkih djela nalazimo grbove tih familija prikazane negdje kao kosu gredu s 3 vertikalne prečke, a negdje kao kosu gredu s 3 okomite prečke, što zavisi o interpretaciji koju je dao pojedini autor).

Sl. 1

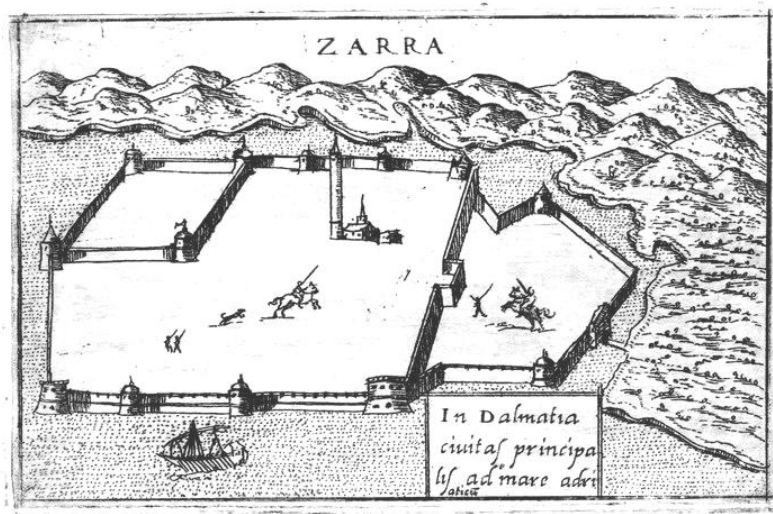
Pozorno promatrajući grb akvilejskog patrijarha Antonia II Panciera di Portogruaro,(9) i to njegovu gornju 2/3, ustanovit ćemo na njemu četvorostruki križ od šahovskih polja, onakav kakav je na većem broju nađenih novaca *Monete Dalmatie* (sl.2)

Sl.2

Iz dekreta od 31. svibnja 1410. g. vidljivo je da je akvilejski novac kolao u našim krajevima u Dalmaciji te da je dobro primljen, stoga se u dekretu i preporuča da *Moneta Dalmatie* bude tako izrađena „ ... da bude tako malena razlika, koja kad se promatra kao da postaje od spomenutih *frizatika*, a koju se raznim tiskom “ Ovaj pasus i raznolikost inačica, uglavnom četverostrukog križa, potiče na stav da se ovdje ne radi ni o Surianovom a ni o Bonovom ni drugim grbovima koji su slični ili čak istovjetni s grbovima na soldu za Dalmaciju, već o varijaciji akvilejskog grba Antonija II. Pored rješenja pitanja grba ovdje je važno istaći činjenicu,

da se po prvi puta javlja nekoliko novčića sa *praznim štitom* bez grba. Ovo potvrđuje mišljenje da Mletačka republika nije omalovažavala dalmatinsko stanovništvo, stoga je kovala novac za Dalmaciju s praznim štitom. Kako ta vrsta novca nije do sada bila poznata, to su numizmatičari pretpostavljali da taj novac nije ni kovan. Međutim, to je logičan rasplet obzirom na jasno izražen tekst dekreta, a budući da je nađeno svega par komada s praznim štitom, ta vrsta se može smatrati vrlo rijetkom, kao i ona vrsta novca s otkovanim trostrukim glatkim križem. U skupnom nalazu u Pridrazi ukazuje se da taj *soldo* više nije tako rijedak, jer je kovan u više navrata, što potvrđuje brojnost i raznolikost vrsta i podvrsta kovanica odnosno inačica istih. Svakako da ovim tekstom nisu iscrpljena sva pitanja vezana uz taj soldo. Pošto je ovdje učinjena razdioba na vrste i podvrste, ostaje da se obrade varijante nalaza, da se utvrdi koji je novac najmlađi u čitavom nalazu radi ustanovljenja razdoblja u kojem je kolao taj soldo. Nadalje, treba analizirati leguru u svrhu utvrđivanja finoće metala, te najzad odrediti koja je od navedenih vrsta novca starija a koja mlađa.

MLETAČKO KOVANJE ZA ZADAR

KOVANJE BAGATINA "S·SIMEON" 1491

Mletačka je uprava 1491 godine kovala *bagatine* u bronci veličine 17 mm-18 mm i mase 1,2 g-2,3 g. Na aversu se nalazi poprsje sv Šimuna s bradom kao zaštitnika grada koji u svom naručju drži malog Isusa. Avers bagatina ima natpis **S·SIMEON·IUSTUUS·PROFETA**. Revers bagatina ima krilatog lava (simbol evanđelista sv Marka i R. Venecije) te natpis **+S·MARCUS·VENETI**

- 1: Av: **•S·SIMEON·IUSTUS·PROFETA**
Rv: **+S·MARCUS·VENETI•** 17,5mm, 1,28g
- 2: Av: **•S·SIMEON·IUSTUS·PROFETA**
Rv: **+S·MARCUS·VENETI•** 18,0mm, 2,30g
- 3: Av: **•S·SIMEON·IUSTUS·PROFETA**
Rv: **+S·MARCUS·VENETI•** 17,0mm, 1,25g
- 4: Av: **•S·SIMEON·IUSTUS·PROFETA**
Rv: **+S·MARCUS·VENETI•**
- 5: Av: **•S·SIMEON·IUSTUS·PROFETA**
Rv: **+S·MARCUS·VENETI•** 17,0mm, 1,88g
- 6: Av: **•S·SIMEON·IUSTUS·PROFETA**
Rv: **+S·MARCUS·VENETI•** 17,5mm, 1,12g
- 7: Av: **•S·SIMEON·IUSTUS·PROFETA**
Rv: **+S·MARCUS·VENETI•** 18,0mm, 1,49g

Von Bosßen/Bulgarey vnd Walachey. Aegyptij

Wahre Abcontrachtung der Statt Zara.

Vom dem Lande Kernten. Cap. lxxvij.

Kernten Landt ist sehr Erbringig vnd hat viel L. haler vñ ist fruchtbar an Wein. Es seind auch viel See vñ fließende Wässer darinn vñ welchen dz fürnemest ist die Drab. Die Fürsten vñ Österreich herrschen zu unsern zeit darüber so viel si noch daran habt das der Türck nicht verwüestet hat. Wo es an sie koissen ist / findest du hievornt bey de Landt Österreich.

Es ligt ein Statt darinn mit nammen Kladen / die hat ein gewonheit / die gar schwer ist di Dieben. Dann alsbald man ein argwohñ auff ein eins Diebials halb gewüñt / wird er ohñ Urtheil an Galgē gehenckt. Vnd darnach vber di andern tag handel man erst Gerichtlichē vber solchē argwohñ: wird er sträfflich erfunde so laßt man ihn hangē / als lang biß sein Cörper mit stücken herab fällt. Wai er aber vnschuldigh erkant wird / so nimmt man ihn herab / vñ begrebt ihn mit öffentlicher vñ gemeiner Wegengnuff. Disz Landt Kernten stoßt gegen der Sonnen Auffgang an Carniam / vñ gegen Mitnacht an die Steyrmarch. Seine Eymwohner gebrauchē sich der Sclauonischen Sprache: wie dann auch die von Dalmaticen / Crabaten / Crain / Bosñen / Bulgaria / Seruia / Rascia / Behem / Märhern / Polandt / Weiden / Massobiten / Cassuben / Carben / Kauffen vñnd Mesowpñen. Diese Länder alle haben die Sclauonische der Windische Sprache.

Im Landt Seruia das zu d Bulgarey gehört / seind Eyl beraruben / darumb hat der Türck also ernstlich darnach ges ströbt vñ gefochten. Nicht weit von Leibach im Windischen Landt / am ort das da heist Zircknis / ist ein See / der ist zu Winters zeiten voll Wasser / vñnd hat grosse vñnd viel Fischē. Ich hab nür lassen sagen man findt Hecht darinn abir zu Sommers zeiten verleurt sich das Wasser vñnd die Fischē.

Gravura Zadra, Sebastian Munster 1578

MLETAČKO KOVANJE ZA ZADAR OD 1616 DO 1709

U razdoblju između 1616. i 1709. godine Senat Republike Venecije je Zadru i njegovom upravno području (Dalmacija i Albanija) dao kovati sedamnaest vrsti kovanica koje se razlikuju u nominali, ornamentici i natpisima na samoj kovanici. Od ukupnog broja vrsti kovanica, deset je kovano u bakru, dok je sedam kovano u srebru. Svi bakreni otkovi na aversu imaju krilatog lava sv. Marka koji je simbol Republike Venecije te natpis **SAN MARCUS VENET** u više varijanti. Revers ovih kovanica ima natpis **DALMA ET ALBAN** u više varijanti.

Kronološki pregled kovanja za Zadar od 1410-1796 po dekretima:

- 31. svibnja 1410--*soldi* u srebru
- 11. veljače 1491--*bagatini* u bijeloj bronci
- 9. svibnja 1626--*mezzo bezzo* u bakru
- 9. svibnja 1626--*mezzo solido* bakru
- 17. lipnja 1684--*soldi, gazette* u bakru
- 4. prosinca 1687--*lirette* od 4 *solda*
- 4. prosinca 1687--*lirette* od 8 *soldi*
- 4. prosinca 1687--*lirette* od 20 *soldi*
- 10. veljače 1691--*gazzette* u bakru
- 10. veljače 1691-- *soldi* u bakru
- 20. veljače 1701--*soldi* u bakru
- ? veljače 1796--*soldi* u bakru

UPRAVITELJI MLETAČKE KOVNICE PRI KOVANJU NOVCA ZA ZADAR PO ABECEDNOM REDU SIGILE

UPRAVITELJ	SIGLA	DUŽNOST	PERIOD
Gerolamo A.Lombardo	-	01/12/1707 - 31/03/1709	1700-1709
Antonio Longo III	-	24/03/1713 - 23/07/1714	1709-1722
Antonio Donà	A D	1683-1684	1684-1688
Andrea Falier	A F	15/11/1625 - 14/03/1627	1625-1629
Benetto Civran	B C	01/12/1699 - 31/03/1701	1700-1709
Gerolamo Barbaro	G B	1699-1701	1694-1700
Giacomo Morosini	G M	1691-1692	1688-1694
Ioseppo Baseggio	I B	1691-1694	1688-1694
Jacopo da Molin	I M	1616-1617	1615-1618
Nicolò Donà	N D	1682-	1676-1684
Polo Benedetto	P B	1489-	1486-1501
Vincenzo Correr	V C	1620-	1618-1623
Zan Antonio Bembo	Z A B	18/03/1680-1685	1676-1684
???	Z A P		1486-1501
Zuane Querini	Z Q	1689-1694	1688-1694
Zuane da Riva	Z R	1693-1694	1688-1694

DUŽDEVI U U VREMENIMA KOVANJA NOVCA ZA ZADAR

1.Giovanni Corner (1625-29). 2.Niccolo Contarini (1630-31). 3.Francesco Erizzo (1631-46) 4.Francesco Molin (1646-55) 5.Carlo Contarini (1655-56) 6.Francesco Corner (1656) 7.Bertuccio Valier (1656-58) 8.Giovanni Pesaro (1658-59) 9.Domenico I Contarini (1659-75) 10.Nicolò-Sagredo(1675-76) 11.Alvise Contarini (1676-84) 12.Francesco Morosini (1688 -94) 13.Giovanni II Corner (1709-22)

NOMINALE 1 *BEZZO*

Temeljem odluke Senata Republike Venecije od 9. svibnja 1626. kovana je nominala u bakru pod nazivom *BEZZO* i imala je vrijednost $\frac{1}{2}$ solda ili 6 bagatina. Oznaka 6 ujedno je stilizirano slovo *b*. Kovan je u dvije inačice.

Bezzo tip 1

Bezzo tip 2

Prva varijanta „sa slovom „6“ odnosno broja 6 u esergu“-tip 1

1: Av: * S • MARC • V * * 6 *

Rv: * DALM ET ALB • * 20 mm 2,22 g C² SM

2: Av: * S • MARC • V * * 6 *

Rv: * DALM • ET • ALB • * 21 mm 1,80 g C²

3: Av: * S • MARC • V * * 6 *

Rv: * DALM • ET • ALB • * 21 mm 1,80 g C²

4: Av: • S • MARC • V * * 6 *

Rv: * DALM • ET • ALB • * 2,30 g 21mm C²

Druga varijanta *bezza* bez natpisa i zvijezda- tip 2

5: Av: * S • MARC • V * * *

Rv: * DALM • ET • ALB • * 20 mm 2,05g C² sa zvijezdama bez „6“

6: Av: * S • MARC • V *

Rv: * DALM • E • T • ALB • * 21 mm 2,21 g C² u esergu nema ničega

NOMINALE 1 SOLDO

Temeljem isprave Senata Republike Venecije od 9. svibnja 1626. 14. srpnja 1684., 10. veljače 1691., i 20. veljače 1710. u više inačica je kovana nominala u bakru pod nazivom 1 soldo. Masa ove nominala varirala je od 3,05 g do 4,97 g dok je promjer varirao od 22 mm do 25 mm. Oznaka vrijednosti nominala "I" nalazi se u esergu.

- 1: Av: * S • MARC • VEN * * I * rub bisera
Rv: * DALMA E • T ALBAN * rub bisera 24 mm 3,52 g C²
- 2: Av: * S • MARC • VEN * * I *
Rv: * DALMA E • T ALBAN * 23 mm 3,52 / 2,75 / 2,70 g C²
- 3: Av: * S • MARC • VEN * * I *
Rv: * DALMA E • T ALBAN * 23 mm 3,52 / 2,75 / 2,70 g C²
- 4: Av: * S • MARC • VEN * * I *
Rv: * DALMA E • T ALBAN * 23 mm 3,52 / 2,75 / 2,70 g C²
- 5: Av: * SAN • MARC • VEN * * I *
Rv: * DALMA • E T ALBAN • * 23mm 3,28g C¹¹ C
- 6: Av: * SAN • MARC • VEN * * I *
Rv: * DALMA E • T ALBAN • * 24mm 3,12 g C¹

- 7: Av: SAN • MARC • VEN * I*
Rv: * DALMA • E • T ALBAN • * 24 mm 3,47g C²
- 8: Av: SAN • MARC • VEN * I*
Rv: * DALMA • E • T ALBAN • * 23mm 3,00/3,24/3,82 g C
- 9: Av: SAN • MARC • VEN • * I*
Rv: * DALMA E • T ALBNA * 22mm, 3,47g C²
- 10: Av: SAN • MARC • VEN * I*
Rv: * DALMA E • T ALBAN • * 24mm 3,14g C²
- 11: Av: S * MARC * VEN * *I*
Rv: * DALMA E • T ALBAN * 22 mm 3,11 g C²
- 12: Av: S * MARC * VEN * *I*
Rv: * DALMA E T ALBAN * 22 mm 3,11 g C²
- 13: Av: * S • MARC • VEN * *I*
Rv: * DALMA E • T ALBAN * 22 mm 3,11 g C²
- 14: Av: * S • MARC • VEN * *I*
Rv: * DALMA E • T ALBAN* 22,5 mm 3,05 g
- 15: Av: * S • MARC • VEN * *I*
Rv: * DALM • •ET• ALB • * 22,5 mm 2,28 g
- 16: Av: * S • MARC • VEN * *I*
Rv: * DALM • E • T ALB • * 22 mm 2,32g C²
- 17: Av: * S • MARC • VEN * *I*
Rv: * DALN • •E T• ALB • * 22 mm 2,23 g C
- 18: Av: * S • MARC • VEN * *I*
Rv: * DAL • E T ALB * 22 mm 2,23 g C
- 19: Av: * S • MARC • VEN * *I*
Rv: * DAL • E T ALB • * 22mm 2,10 g C²
- 20: Av: * S • MARC • VE * *I*
Rv: * DALM • •E T• ALB • * 20 mm 2,34 g C²

- 21: Av: * S • MARC • VE * *I*
Rv: * DALM • E • T ALB • * 21 mm 2,18 g C² SM
- 22 :Av: * S • MARC • VE * *I*
Rv: * DALM • E • T ALB • * 21 mm 2,11 g C²
- 23: :Av: * S • MARC • VE * *I*
Rv: * DAL E T ALB * 20 mm 2,30 g C²
- 24: Av: * S • MARC • V * *I*
Rv: * DALM • E • T ALBA • * 22 mm 2,31 g C¹
- 25: Av: * S • MARC • V * *I*
Rv: * DALM • E T ALB • * 20 mm 2,29 g C² i C³
- 26: Av: * S • MARC • V * *I*
Rv: * DALM E T ALB • * 20 mm 2,07 g C³
- 27: Av: * S • MARC • V * *I*
Rv: * DALM • • E • T • ALB • * 20 mm, 2,13/2,24/2,28 g C³ SM
- 28: Av: * S • MARC • V * *I*
Rv: * DALM • E T ALB • * 21 mm 2,13/2,21 g C²
- 29: Av: * S • MARC • V * *I*
Rv: * DALM • E • T ALB • * 21 mm 2,13/2,21 g C²
- 30: Av: * S • MARC • V * *I*
Rv: * DALM ET ALB * 21 mm 2,06 g
- 31: Av: * S • MARC • V * *I*
Rv: * DAL • E • T ALB • * 21 mm 2,19/2,32 g
- 32: Av: * S • MARC • V * *I*
Rv: * DAL E T ALB * 21 mm 1,82 g
- 33: Av: * S • MAR • V * *I*
Rv: * DALM • • E T • ALB • * 21 mm 2,15 g
- 34: Av: * SAN • MARC • VEN * *I*
Rv: * DALMA • E • T ALBAN • * 21 mm 3,09 g

- 35: Av: **SAN • MARC • VEN • *I***
Rv: * **DALMA • E • T ALBAN • *** 22 mm 2,63 g
- 36: Av: * **S • MARC • VEN • * *I***
Rv: * **DALMA E • T ALBAN *** 23 mm 3,36 g
- 43: Av: * **S • MARC • VEN * *I***
Rv: * **DALMA E • T ALBAN *** 24 mm 3,98 g
- 37: Av: * **S • MARC • VEN * *I***
Rv: * **DALM • E T ALB • *** 21 mm 2,21 g
- 38: Av: * **S • MARC • VEN * *I***
Rv: * **DAL • E T ALB • *** 20,5 mm 2,43 g
- 39: Av: * **S • MARC • VE * *I***
Rv: * **DALM • E • T ALB •** 21 mm 2,23 g
- 40: Av: * **S • MARCV * *I***
Rv: * **DALM • • E T • ALB • *** 20,5 mm 2,18 g
- 41: Av: * **S • MARC • VEN * *I***
Rv: * **DALM • E • T ALB • *** 21 mm 2,30 g
- 42: Av: * **S • MARCV * *I***
Rv: * **DALM • E • T ALB *** 21,5 mm 2,21 g
- 43: Av: * **S • MARC • V * *I***
Rv: * **DALM • E T ALB *** 21 mm 2,21 g
- 44: Av: * **S • MARCV * *I***
Rv: * **DAL E • T ALB •** 21 mm 2,07 g
- 45: Av: * **S • MAR • V * *I***
Rv: * **DALM E • T ALB • *** 21 mm 2,07 g
- 46: Av: * **S • MARC • V * *I***
Rv: * **DALM • • E • T • ALB • *** 21 mm 2,07 g

Naknadna emisija 1 soldo iz veljače 1796. godine

1: Av: * SAN * MARC * VEN * *I*

Rv: * DALMA E • T ALBAN • 25mm 3,30g FDC SM

2: Av: SAN * MARC * VEN *I*

Rv: * DALMA E • T ALBAN • 25 mm 3,10 g C² MV

3: Av: SAN * MARC * VEN *I*

Rv: • DALMA • E • T ALBAN • 25 mm 3,31g C² SM

4: Av: SAN * MARC * VEN *I*

Rv: • DALMA E • T ALBAN • 25 mm 3,42g C² SM

5: Av: SAN * MARC * VEN *I*

Rv: * DALMA E • T ALBAN • * 25 mm 3,40g C

NOMINALE 2 SOLDI

Temeljem isprave Senata Republike Venecije od 9. svibnja 1626. i 16. lipnja 1684., 10. veljače 1691. i 20. veljače 1710. u više inačica je kovana nominala u bakru pod nazivom *II soldo*. Masa ove nominala je od 4,64 g do 7,74 g dok je promjer od 25 mm do 32 mm. Oznaka vrijednosti nominala *II* nalazi se u esergu.

Po odluci Senata od 17. lipnja 1684.

1: Av: * SAN • MARC • VEN * *II*

Rv: * DALMA E T ALBAN * 31 mm 7,3 g C² SM

2: Av: * SAN • MARC • VEN * *II*

Rv: * DALMA E • T ALBAN • * 31 mm 7,45 g C² SM

3: Av: * SAN • MARC • VEN* *II*

Rv: * DALMA E • T ALBAN • * 28mm 7,69 g C² SM

4: Av: * SAN • MARC • VEN * *II*

Rv: * DALMA E • T ALBAN * 28 mm 7,43 g C² SM

5: Av: * SAN • MARC • VEN* *II*

Rv: * DALMA • E • T ALBAN • * 29 mm 6,17/6,43 g C² SM

- 6: Av: SAN • MARC • VEN * *II*
Rv: * DALMA • E • T ALBAN • * 29 mm 6,24 g C² SM
- 7: Av: * S • MARC VEN * *II*
Rv: * DALMA • E • T ALBAN • * 29mm 7,16/7,51 g
- 8: Av * S • MARC VEN * *II*
Rv: * DALMA E T ALBAN * 29 mm 7,22 g C²
- 9: Av: * S • MARC • VENT * *II*
Rv: * DALMA E • T ALBAN * 30mm 6,55/6,85 g C²
- 10: Av: * SAN • MARC • VEN * *II*
Rv: * DALMA E T ALBAN * 29 mm 7,74 g FDC
- 11: Av: * SAN • MARC • VEN * *II*
Rv: * DALMA ET ALBAN * 29 mm 7,74 g MBP
- 12: Av: * SAN • MARC VEN * *II*
Rv: * DALMA E T ALBAN * 27,5 mm 6,26 g
- 13: Av: * SAN • MARC VEN * *II*
Rv: * DALMA E T ALBAN * 26 mm 6,65 g
- 14: Av: * SAN • MARC • VEN* *II*
Rv: * DALMA E • T ALBAN * 28,5 mm 6,67 g
- 15: Av: * SAN * MARC * VEN * *II*
Rv: * DALMA ET ALBAN• * 28 mm 6,31 g
- 16: Av: SAN * MARC * VEN• *II*
Rv: * DALMA • E•T ALBAN • * 28 mm 5,23 g
- 17: Av: SAN * MARC * VEN• *II*
Rv: * DALMA • ET ALBAN • * 28,5 mm 6,93 g
- 18: Av: * S * MARC • VEN * *II*
Rv: * DALMA E • T ALBAN * 28,5 7,46 g
- 19: Av: * S * MARC • VEN * *II*
Rv: * DALMA • E•T ALBAN• * 29 mm 7,2 g

Po odluci Senata od 10. veljače 1691.

- 1: Av: **SAN * MARC * VEN* *II***
Rv: * **DALMA • E • T ALBAN •** * 31mm 6,75/6,87 g C² SM
- 2: Av: **SAN * MARC * VEN • *II***
Rv: * **DALMA • E • T ALBAN •** * 31mm 6,75/6,87 g C² SM
- 3: Av: **SAN * MARC * VEN • *II***
Rv: * **DALMA • E • T ALBAN •** * 31mm 6,75/6,87 g C² SM (veće zvijezde)
- 4: Av: * **SAN • MARC • VEN * *II***
Rv: * **DALMA E • T ALBAN *** 31 mm 6,17/6,75 g C²
- 5: Av: * **SAN • MARC • VEN * *II***
Rv: * **DALMA E T ALBAN *** 29 mm 6,46 g C²
- 6: Av: * **SAN * MARC * VEN * *II***
Rv: * **DALMA E T ALBAN *** 30mm 6,89 g C² C
- 7: Av: * **SAN • MARC • VEN * *II***
Rv: * **DALMA E • T ALBAN *** 29 mm 6,81 g C²
- 8: Av: * **SAN • MAR • VEN * *II***
Rv: * **DALMA E • T ALBAN *** 29 mm 6,81 g C²

Po odluci Senata od 20. veljače 1710.

- 1: Av: * **SAN • MARC • VEN • *II***
Rv: * **DALMA • E • T ALBAN •** * 31 mm 5,87 g
- 2: Av: **SAN * MARC * VEN * *II***
Rv: * **DALMA • E • T ALBAN •** * 31 mm 5,87 g C² SM
- 3: Av: **SAN • MARC • VEN *II***
Rv: * **DALMA • E • T ALBAN •** * 31 mm 5,53 g C² SM
- 4: Av: **SAN * MARC * VEN *II***
Rv: * **DALMA • E T ALBAN •** * 31 mm 6,05 g C² SM
- 5: Av: **SAN * MARC * VEN* *II***
Rv: * **DALMA E T ALBAN *** 28 mm 5,15 g C² SM

- 6: Av: SAN * MARC VEN * *II*
Rv: * DALMA • E • T ALBAN • * 28 mm 5,15 g C² SM
- 7: Av: *S • MARCVS • VEN * *II*
Rv: * DALMAT • ET •ALBAN • * 28 mm 5,15 g C² SM
- 8: Av: *S • MARC • VEN* *II*
Rv: * DALMAT • E • T• ALBAN • 27 mm 4,29/4,83 g C² SM
- 9: Av: *S • MARC • VEN* *II*
Rv: * DALMAT ET ALBAN * 27 mm 4,29/4,83 g C² SM
- 10: Av: * S • MARCVS • VEN * *II*
Rv: * DALMAT ET ALBANIA * 27 mm 4,65 g C² SM
- 11: Av: S • MARC • VEN* *II*
Rv: * DALM • • E • T • • ALB • * 27 mm 4,7 g C² SM
- 12: Av: * S • MARC • VEN* *II*
Rv: * DALM • • E • T • ALBA • * 26 mm 4,95 g C² SM
- 13: Av: * S • MARC • VEN* *II*
Rv: * DALM • ET ALBA • * 26 mm 4,08/4,48 g C² C³ SM
- 14: Av: *S • MARC • VEN * *II*
Rv: * DALMAT • ET ALBANIA * 25 mm 4,57 g C² SM
- 15: Av: SAN * MARC * VEN * *II*
Rv: * DALMA • E • T ALBAN • * 29 mm 6,50 g
- 16: Av: SAN • MARC • VEN * *II*
Rv: * DALMA • E T ALBAN • * 29 mm 6,91 g C² C
- 17: Av: SAN * MARC * VEN* *II*
Rv: * DALMA • E T ALBAN • * 29 mm 5,48 g
- 18: Av: SAN MARC * VEN * *II*
Rv: * DALMA E • T ALBAN • * 29 mm 5,83 g
- 19: Av: * S • MARCVS • VEN * *II*
Rv: * DALMAT • E•T ALBANIA • * 25 mm 4,87 g

- 20: Av: * S • MARCVS • VEN * *II*
 Rv: * DALMAT ET ALBANIA * 27 mm 4,50/4,66 g
- 21: Av: * S • MARCVS • VEN * *II*
 Rv: * DALMAT E•T ALBANIA * 26mm 4,52 g C²
- 22: Av: * S • MARCVS • VEN * *II*
 Rv: * DALMAT • E • T ALBAN• * 28 mm 4,82 g C²
- 23: Av: *S • MARCVS • VEN* *II*
 Rv: * DALMAT ET ALBAN * 28 mm 4,82 g C²
- 24: Av: *S • MARCVS • VEN* *II*
 Rv: * DALMA E • T ALBAN• * 28 mm 4,82 g C²
- 25: Av: * S • MARCVS • VE * *II*
 Rv: * DALMAT E • T ALBANIA * 28 mm 4,82 g C²
- 26: Av: *S • MARC • VEN* *II*
 Rv: * DALMA • ET ALBAN • * 27 mm 4,67 g MBP
- 27: Av: * S • MARC • VEN * *II*
 Rv: * DALMAT • ET ALBANIA * 27 mm 4,67 g MBP
- 28: Av: * S • MARCVS • VE * *II*
 Rv: * DALNAT ET ALBANIA * 27 mm 4,51 g C²
- 29: Av: * S • MARC • VEN* *II*
 Rv: * DALMAT • E•T ALBAN • * 26 mm 4,25/4,77 g C²
- 30: Av: *S • MARC • VEN * *II*
 Rv: * DALMA • E • T ALBAN • * 26/27 mm 4,52/4,73 g C²
- 31: Av: * S • MARCVS • VEN * *II*
 Rv: * DALMAT ET ALBAN * 27 mm 4,73 g C²
- 32: Av: * S • MARC • VEN * *II*
 Rv: * DALM E • T • ALB• •• 27 mm 4,73 g MBP
- 33: Av: * S • MARC • VEN * *II*
 Rv: * DALM • E • T • ALB• * 27 mm 4,24/4,84 g C²

- 34: Av: * S • MARC • VEN * *II*
 Rv: * DALM • • E • T • ALB • * 26/27 mm 4,44/4,58/4,76g C²
- 35: Av: * S • MARC • VEN * *II*
 Rv: * DALM • • ET • ALB • 26 mm 4,46/4,55 g C²
- 36: Av: * S • MARC • VEN * *II*
 Rv: * DALM • E • T ALB * 26 mm 4,46/4,55 g C²
- 37: Av: * S • MARC • VEN * *II*
 Rv: * DALM • • ET • ALM * 26 mm 4,39 g C²
- 38: Av: * S MARC VEN • * *II*
 Rv: * DALMA ET ALBNA * 26 mm 4,39 g C²
- 39: Av: * S • MARC • VE * *II*
 Rv: * DALMA E T ALBAN * 26 mm 4,39 g C²
- 40: Av: * SANCT • MARC • VEN * *II*
 Rv: * DALM • • E • T • ALB • * 25 mm 4,05 g C²
- 41: Av: SAN * MARC * VEN *II*
 Rv: * DALMA E • T ALBAN • * 28 mm 4,80 g
- 42: Av: * S • MARCVS • VEN * *II*
 Rv: * DALMA • E • T ALBAN * 28 mm 4,80 g
- 43: Av: * S • MARCVS • VEN * *II*
 Rv: * DALMA • ET ALBAN * 27 mm 4,72 g
- 44: Av: * S • MARCVS • VEN * *II*
 Rv: * DALMAT • ET ALBANIA * 27 mm 4,84 g
- 45: Av: * S • MARCVS • VE * *II*
 Rv: * DALMAT ET ALBANIA * 27,5 mm 4,66 g
- 46: Av: * S • MARC • VENE * *II*
 Rv: * DALMAT • ET ALBAN • * 27 mm 4,83 g
- 47: Av: * S • MARC • VEN * *II*
 Rv: * DALMAT ET ALBAN * 27 mm 4,83 g

- 48: Av: * S • MARC • VEN * *II*
 Rv: * DALMA • ET ALBAN • * 26 mm 4,78 g
- 49: Av: * S • MARCVS • VEN * *II*
 Rv: * DALMAT E • T ALBANA 26 mm 4,87 g
- 50: Av: * S • MARC • VEN * *II*
 Rv: * • DALM • • E • T • • ALB • * 26 mm 4,60 g
- 51: Av: * S • MARC • VEN * *II*
 Rv: •• DALM • • E • T • • ALB • •• 25 mm 4,22g
- 52: Av: * S • MAR • VEN * *II*
 Rv: * DALM • • E • T • • ALB • * 27 mm 3,90 g
- 53: Av: * S • MAR • VEN * *II*
 Rv: •• DALM • • E • T • • ALB • •• 27 mm 3,90 g
- 54: Av: * DALMA • E • T ALBAN • *
 Rv: * DALMA • E • T ALBAN • *

Naknadna emisija 1 soldo iz veljače 1796. godine

- 1: Av: SAN * MARC * VEN
 Rv: * DALMA • E • T ALBAN • * 29 mm 6,7 g FDC SM

Grb grada Zadra

NOMINALA IV SOLDI

Temeljem isprave Senata Republike Venecije 1687., kovana nominala pod nazivom **IIII soldo** u srebru. Masa ove nominala 0,50-0,56 g dok je promjer 15 mm. Oznaka vrijednosti **IIII** nalazi se u esergu.

IIII soldo

Av: **S • MARC • VEN * *IIII***

Rv: *** DALMA E • T ALBAN *** 15 mm 0,50/0,56 g C² C³ SM

NOMINALA VIII SOLDO

Temeljem isprave Senata Republike Venecije 1687., kovana nominala pod nazivom **VIII soldo** u srebru. Masa ove nominala 1,14 g dok je promjer 20 mm. Oznaka vrijednosti **VIII** nalazi se u esergu.

VIII soldo

1: Av. * **S • MARC • VEN** * ***VIII***

Rv: * **DALMA E • T ALBAN** * 18 mm 1,03/1,12 g C² SM

NOMINALA X SOLDI 1/8 Leone

Temeljem isprave Senata Republike Venecije 1700. u vrijeme Alvise Moceniga, kovana nominala pod nazivom **X soldo** u srebru. Masa ove nominala je 1,20-1,44 g dok je promjer 19-20 mm. Oznaka vrijednosti **X** nalazi se u esergu. Na aversu kovanice nalazi se sv Marko koji sjedi, a pod njim Dužd koji u ruci drži štap i križ gdje se nalazi natpis **DUX**. U esergu oznaka ***X***. Na reversu kovanice je krilati lav sv Marka u propinjanju iznad tvrđave koji drži knjigu. Kovanje ove nominala nastavilo se do 1709. godine.

X soldo

1: Av: **S • M • V ALOY • MOC • DVX • *B • C***

Rv: **DALMAT • ET • ALB • *X*** 19 mm 1,43/1,45 g C² SM

2: Av: **S • M • V ALOY • MOC • DVX • *B • C***

Rv: **DALMAT • ET • ALB • *X*** 19 mm 1,4 g C² MB

3: Av: **S • M • V ALOY • MOC • DVX • *B • C***

Rv: **DALMA • ET • ALB • *X*** 20 mm 1,22 g

NOMINALA XX SOLDI

Temeljem isprave Senata Republike Venecije 1700, kovana nominala pod nazivom **XX soldo** u srebru. Masa ove nominala od 2,59-2,83 g dok je promjer 24-25 mm. Oznaka vrijednosti nominala **XX** nalazi se u esergu. Ovo je inačica bakrenih soldi **DALMA ET ALBAN**.

XX soldo (liretta)

- 1: Av: * **S • MARC • VEN** * *XX*
 Rv: * **DALMA E • T ALBAN** * 24mm 2,59/2,83 g C² SM
- 2: Av: * **S • MARC • VEN** * *XX*
 Rv: * **DALMA ET ALBAN** * 24mm 2,59/2,83 g C² SM
- 3: Av: * **S • MARC • VEN** * *XX*
 Rv: * **DALMA E • T ALBAN** * 25 mm 2,69g C²
- 4: Av: * **S * MARC * VEN** * *XX*
 Rv: * **DALMA E • T ALBAN** * 25 mm 2,70 g
- 5: Av: * **S • MARC * VEN** * *XX*
 Rv: * **DALMA E • T ALBAN** * 25 mm 2,69 g
- 6: Av: * **S • MARC * VEN** * *XX*
 Rv: * **DALMA ET ALBAN** * 25 mm 2,69 g

NOMINALA XX SOLDO $\frac{1}{4}$ Leone

Godine 1700. Republika Venecija je kovala nominalu od **XX soldo** odnosno četvrtina lava (*quarto di leone*) u srebru A. Moceniga, u promjeru 24 mm i 2,24-2,89 g.

XX soldo

SIGILA BC

Av: S • M • V • ALOY • MOC • DVX • B • C •

Rv: DALMAT • ET • ALB • XX • 24mm 2,24/2,74/2,80/2,84/2,89 g C² SM

SIGILA BG

Av: S • M • V • ALOY • MOC • DVX • B • G •

Rv: DALMAT • ET • ALB • XX • 24mm 2,77 g C²

NOMINALA 40 SOLDI ½ Leone

Usporedo kovanicama od X, XX solda kovana je nominala od 40 soldi u srebru. Vrijednost nominale je ispisana arapskim brojevima. Kovanica je promjera 28 mm i mase 4,82-5,76 g. Na kovanici je opet naveden Alvise Mocenigo.

40 soldo

SIGILA BC (B)

1: Av: S • M • V ALOY * MOC * DVX * BC *

Rv: DALMAT * ET * ALB * 40 * 28 mm 5,5/5,76 g C² SM MB

2: Av: S • M • V ALOY * MOC * DVX * B. *

Rv: DALMAT * ET * ALB * 40 * 28 mm 4,82/5,69 g SM

3: Av: S • M • V ALOY * MO.. * DVX * B.C *

Rv: DALMAT * ET * ALB * 40 * 28 mm 5,65 g C² SM

4: Av: S • M • V ALOY * MOC B.C *

Rv: DALMAT * ET * ALB * 40 * 28 mm 5,35 g C² SM

SIGILA BG (GB)

1: Av: S • M • V ALOY * MOC DVX B.G *

Rv: DALMAT * ET * ALB * 40 * 28 mm 4,77 g 2,77 g C²

NOMINALA 80 SOLDI Leone

Kao zadnja nominala Republike Venecije kovane za Zadar i Dalmaciju izrađena je kovanica od **80 soldo** u srebru. Ova vrijednost izražena je arapskim brojevima. Kovanica je mase 11,32-11,42 g i promjera 31-33 mm. Kao i u prethodnom slučaju i ovdje je naveden Alvise Mocenigo.

80 soldo

SIGILA BC

- 1: Av: **S • M • V • ALOY • MOCENI • DVX * BC² ***
 Rv: **DALMAT * ET * ALB * * 80 *** 33 mm 11,42 g C² SM
- 2: Av: **S * M * V • ALOY * MOCENI * DVX * BC² ***
 Rv: *** DALMAT * ET * ALB * 80 *** 35 mm 11,42 g C²

SIGILA BG (GB)

- 1: Av: **S • M • V • ALOY • MOCENI • DVX * B • G ***
 Rv: **DALMAT * ET * ALB * * 80 *** 31 mm 9,45/11,11/11,25/11,47
 /11,54/11,55 g C² 9,45 g C² SM
- 2: Av: **S • M * V * ALOY * MOCENI • DVX * B * G ***
 Rv: **DALMAT * ET * ALB * * 80 *** 32 mm 10,78 g C² SM
- 3: Av: **S • M • V • ALOY • MOCENI • DVX * G * B ***
 Rv: **DALMAT * ET * ALB * * 80 *** 33 mm 11,31 g C² SM MBP
- 4: Av: **S • M • V • ALOY • MOCENI • DVX * G • B ***
 Rv: **DALMAT * ET * ALB * * 80 *** 34 mm 11,40 g C² SM MBP

DODATAK

Fotografije nekih primjeraka Moneta Iadre koji se nalaze u raznim zbirkama

u Zbirci G. Krasnov

u Lanz Numismatik

u Numizmatičkom kabinetu u Budimpešti

OSTALI OTKOVI

Moneta Dalmatie

bezzo

bagatin

1 soldo

2 soldo

7 soldo

20 soldi

80 soldo

Uz već navedene kovanice kovane u Zadru te one kovane za Zadar i njegovo upravno područje, u opticaju su se nalazili brojni drugi primjerci anonimnih mletačkih kovanica. Ovdje su navedeni samo poneki primjerci. Postoji još mnoštvo kovanica sa svojim inačicama kojima bi trebalo posvetiti cijelu jednu knjigu. Ovdje se nalazi skraćeni prikaz anonimnih otkova koji su kovani za mletačke posjede te su se također mogli naći u platežnom prometu i na zadarskom području

lirazza , 30 soldi

½ liretta

10 gazzette , lirone 1570

10 gazzette , lirone 1570

lirazza

4 gazzette

2 gazzette , grossetto

soldino

bezzo s RCLA

mezzanino s križem

bagattino

KOVANJE ZA VENECIJU

Tip kovanice	slova	god	masa	rijetkost
Au 1/4 zlatni ducato	--	--	0,88	R ₄
Au lirazza, 2 zecchini	--	1722	6,95	R ₄
lirazza, 30 soldi	--	1722	7,44	R
lirazza, 30 soldi	--	1749	7,44	R
lirazza, 30 soldi	--	1762	7,44	R
lirazza, 30 soldi	--	1767	7,44	R
lirazza, 30 soldi	--	1772	7,44	R
lirazza, 30 soldi	--	1777	7,44	R
lirazza, 30 soldi	--	1778	7,44	R
lirazza, 30 soldi	--	1781	7,44	R
lirazza, 30 soldi	--	1784	7,44	R
lirazza, 30 soldi	--	1789	7,44	R
lirazza, 30 soldi	--	1791	7,44	R
lirazza, 30 soldi	--	1796	7,44	R
lirazza, 30 soldi	--	1797	7,44	R
liretta	--	--	3,77	R
1/2 liretta	--	--	1,88	R
trairo, 5 soldi	--	--	1,24	R
lirone, 10 gazzette	--	--	8,28	R
4 gazzette	--	--	3,31	R
3 gazzette	--	--	2,48	R
2 gazzetta, grossetto	--	--	1,66	R
5 soldi sv Giustina	--	--	1,15	R ₄
gazzetta I 1539	--	--	1,19	R

gazzetta II 1565	--	--	1,02	R
soldino	--	--	0,41	R
soldo	--	--	0,51	R₄
bezzo, 1/2 soldo, 6 bagattini I tip RCLA	--	--	4,34	R
bezzo, 1/2 soldo, 6 bagattini II tip RCLA	--	--	3,9	R
quattrino, 1/3 soldo, 4 bagattini	--	--	2,9	R
quattrino za Treviso	--	--	2,2	R
2 bagattini i tip	--	--	0,5	R
2 bagattini sv. Marko	--	--	3,62	R
2 bagattini sv. Marko i inicijali	--	--	3,62	R
2 bagattini sv. Marko bez legende	--	--	3,62	R
bagattino	--	--	1,62	R
mezzanino s madonom	OM	--	0,4	R
mezzanino s križem	--	--	0,4	R

gazzetta Dalmatia et Albania

soldo Dalmatia et Albania

bezzo Dalmatia et Albania

KOVANJE ZA DALMACIJU I ALBANIJU

bagattino za Srebrenicu	--	--	2,14	R ₂
bagattino za Zadar	--	--	1,8	R ₂
bagattino za Split	--	--	1,94	R ₂
bagattino za Trogir	--	--	2,14	R ₃
bagattino za Korčulu	--	--	2,14	R ₄
bagattino za Bar	--	--	1,9	R ₄
liretta	--	--	2,86	R ₂
8 soldi	--	--	1,14	R ₂
4 soldi	--	--	0,57	R ₂
gazzetta DALMA ET ALBAN	--	--	7,26	R
soldo DALMA ET ALBAN	--	--	3,58	R
bezzo DALMA ET ALBAN	--	--	2,2	R

gazzetta isole et armata

gazzetta armata et Morea

soldo armata et Morea

gazzetta Corfu Cefalonia et Zante

KOVANJE ZA OTOČKE POSJEDE

carzia za Cipar	--	--	0,6	R ₃
bisante za Cipar	--	--	9,47	R ₃

gazzetta ISOLE ET ARMATA	--	--	7,5	R2
soldo ISOLE ET ARMATA	--	--	3,8	R2
gazzetta ARMATA ET MOREA	--	--	7,5	R2
soldo ARMATA ET MOREA	--	--	3,6	R2
gazzetta CEFAL ZANT	--	--	5,2	R2
soldo CEFAL ZANT	--	--	2,6	R2

5 lire fide publica u bakru

gazzetta

2 1/2 soldini

soldino

KOVANJE ZA KANDIJU

10 lire FIDES PUBLICA	--	--	7-10	R3
5 lire FIDES PUBLICA	--	--	3-5	R3
10 gazzette	--	--	7-10	R2
gazzetta , 60 tornesi	--	--	7,1	R2
soldo , 30 tornesi	--	--	7,1	R2
2 1/2 soldini , 10 tornesi	--	--	5,8	R2
soldino , 4 tornesi	--	--	5,8	R2

SREDNJOVJEKOVNI TRGOVAČKI ŽETON (TESSERA)

U Zadru i njegovoj okolici se u više navrata prilikom poljoprivrednih ili građevinskih radova nalazilo neidentificiranu kovanicu. Premda nije poznato da li je kovana za Zadar ili je bila u općoj upotrebi na prostoru uprave Republike Venecije, ovdje je prikazana. Radi se o trgovačkoj teseri iz razdoblja XII-XIV stoljeća, kovana u bronci. Otkovani primjerci se razlikuju u kvaliteti (od gotovo uništenih do vrhunski sačuvanih). Kovanica je relativno rijetka i koristila se u trgovačkim razmjenama kroz navedeno vrijeme.

Av. Androcles (tebanska heroina, zaslužna za pobjede). Glava desno, desna noga savijena u desno, lijevom rukom drži dugi štap u desnoj ruci i dodiruje lava (?), osam rozeta (zvijezda u krugu)

Rv. Krilati lav sjedi, između prednjih nogu mu je tableta (abakus). Pod stražnim nogama karakteristična zvijezda, rozeta (poput one na gazetama) masa 4,08g, 23,15 mm, (Vanni 259)

PRIMJERI MLETAČKIH NOVČARSKIH UTEGA

ducati Veneti

3,48g 19mm

6lire, 25,34g

1/2 ducato Ag

ducato 22,6g

zecchino

zecchini

NALAZIŠTA SOLDINA

Iz knjige Allan Stahl: "The Mint of Venice in the Middle Ages"

Najpoznatija ostava soldina iz okolice Zadra nalazi se u Pridrazi kod Novigrada Zadarskog. Istu ostavu je obradio dr sc Janko Belošević u „Prethodno priopćenje o sadržaju skupnog nalaza novca i nakita 14 do 15 st u St. Pridrazi kod Novigrada“ u Numizmatičkim vijestima 39 (1997) 88-100. U ostavi se nalaze slijedeći novci: E. Dandolo 2, A. Dandolo 3, G. Dolfin 7, L. Celsi 4, M. Corner 1, A. Contarini 23, V. Venier 134, M. Steno 55. Mletači novac za Dalmaciju s različitim štitovima

MEDALJONI SA ŠKRINJE sv ŠIMUNA

Škrinju za moći sv. Šimuna izradio je 1380. godine Franjo iz Milana, koja se nalazi na glavnom oltaru u svečevoj crkvi u Zadru. U unutrašnjosti škrinje nalazi se reljef na kojem se vidi Kristovo prikazanje u hramu, simboli evanđelista i zadarski zaštitnici. Izradio ga je 1497. godine zadarski zlatar Toma Martinov. U reljefu je oblikovano osam okruglih medaljona na koje su aplicirana brončana poprsja iz antičke prošlosti i mitologije te kompozicija Apolona i Marsije. Reljef Apolona i Marsije izrađen je u 15. stoljeću prema antičkoj gemi Apolona i Marsije, poznatoj kao Neronov pečat. Bilježe se vlasnici game među kojima je bio trogirski biskup Lodovico Trevisan (kardinal Mezzarota Scarampo) i papa Pavao II Barbo. Posebna je pozornost posvećena zadarskom nadbiskupu Maffeu Vallaressu (1449.–1496). Kao veliki prijatelj pape Pavla II. upravo je on mogao posjedovati navedene medaljone te je oporučno mogao odrediti da se postave u škrinji sv. Šimuna. Izvještava se i o njegovoj prepisci, te o Donatellovoj angažiranosti na opremanju “Nadbiskupske palače u Zadru”. Posebnu pozornost zaslužuje osam medaljona s lijevanim porsjima i kompozicijom u kojoj su prikazani Apolon i Marsija. Prikazane likove djelomično su prepoznali dosadašnji istraživači: na njima su portreti antičkih povijesnih ličnosti i “božanstava” poput Nerona, Cezara Seneke, Lukrecije, Klaudija, Minerve. Ove medaljone je prvi spomenuo mađarski povjesničar umjetnosti Alfred Gotthold Meyer u knjizi posvećenoj škrinji sv. Šimuna, objavljenoj u Budimpešti 1894. godine. Uočio je da su u medaljonima prikazana poprsja antičkih filozofa, rimskih careva i carica, te prizor Apolona i Marsije. Na lijevoj strani, u okviru za natpis s bočnim proširenjima upisan je donatorski natpis iz 1497. godine Natpis spominje zadarskoga nadbiskupa Giovannija Robobellu, kneza Giovannija Bolana i kapetana Francesca Marcella. Spominju i zadarski plemići, Zoilo de Nasis i Mauro Grisogono, jer su oni bili zastupnici svečevih relikvija i škrinje. U dnu, ispod okvira table, iskucano je, u dvoredu, ime zadarskoga majstora zlatara Tome Martinova. Opis medaljona glasio bi ovako: Na lijevoj strani, u okviru za natpis s bočnim proširenjima upisan je donatorski natpis iz 1497. godine. Gjuro Krasnov opisao ih je kao hrvatske pramedalje, one koje su kasnije postale vodilja za izradu brojnih drugih medalja na ovom području.

1

Apolon i Marsija

2

Minerva

3

G.Iulius Caesar

DIVO SIMEONI IVSTO PROPHETAE
 DICATVM
 IOANNE ROBOBELLO ANTISTITE
 IOANNE BOLANO PRAETORE
 FRANCISCO MARCELLO VRBIS
 PRAEFECTO
 ZOILO DENASIS ET MAVRO CHRI
 SOGONO ARCAE PROCVRATORIBVS
 MCCCCXCVII DIE VLTIMO MENSIS
 APRILIS
 OPVS TOMAS MARTINI DE IADRA
 ROGO VOS FRATRES ORATE PRO ME

MEDALJE REPUBLIKE VENECIJE ZA ZADAR I NJEGOVO UPRAVNO PODRUČJE

Potrebno je više pozornosti pružiti medaljerstvu u Dalmaciji, osobito onu iz vremena kad su prestale bune, a mletačka je uprava postala rutina, pa sve dok Napoleon nije porazio obje jadranske republike. Određeni broj medalja dalmatinskih magistrata iz 17. i 18.st. najčešće nemaju neku osobitu umjetničku vrijednost, budući da su ih izrađivali skromniji zlatari ili srebrnari, prema željama domaćeg plemstva koje je htjelo na taj način počastiti providura ili kneza na odlasku i zahvaliti mu na njegovom skoro uvijek dobro opravljenom zadatku: »*dopo un savio, paterna e giusto governo*«. Povijesna i kulturno-povijesna vrijednost ovih medalja mnogo je veća. Veliki broj ovakvih medalja posjedovao je Constantino Cumano u Trstu (Kunz 1867: 10-11), a brojne se čuvaju u Museo Civico Correr u Veneciji. U Dalmaciji se najranijom medaljom smatra ona nastala 1600. za prokurateure rake sv. Šime (*Procuratori dell' Area di S. Simeone di Zara*)- na licu je prikazano pročelje crkve sv. Šime, a naličje nas podsjeća na neke od muranskih osela, s dva grba magistrata (*Archivio storico per la Dalmazia*, 12/1932, 73 13-26: 83). Među bolje dalmatinske medalje ubraja se ona iz Rima, iskovana za pontifikata pape Inocenta XI. Odescalchi 1676-1689 upovodu oslobađanja Hereeg-Novog (Castelnuovo) od strane mletačke vojske 1687. La Scuola Dalmata u Veneciji posjedovala je vlastite zlatne i srebrne medaljice, vrijedne 2 cekina, 30 i 15 soldi, iskovane u mletačkoj kovnici 1692. i u 18. st., s likovima sv. Jurja i sv. Tripuna (CNI VI: 447, br. 1-4). Navedimo i neke od općih providura (provveditori generali) Dalmacije i Albanije, kojima su predane ovakve medalje: Catterino Corner 1663-1667, Sebastiano Vendramin 1731, Giorgio Grimani 1731-1734, te Giacomo Gradenigo 1773-1776. Valjalo bi dobro proučiti arhive i ustanoviti tko su u stvari bili ti domaći umjetnici ili obrtnici, zlatari ili srebrnari. Spretni Anton Schabel 1725-1806 isprva je radio u Becu 1755-1765 a potom u mletačkoj kovnici 1766-1805. Autor je skromne medalje naručene kad je za dužda Paola Reniera 1779-1789 prestala kuga u Dalmaciji 1784. Camillo Giacomazzi, tajnik općeg providura Angela Dieda 1789-1792 dobio je od paskih patricija medalju, isto kao i Gerolamo Badoer, podesta u Porecu 1795-1797, Marino Badoer 1774-1777 i Angelo Corner 1793, obojica korculanski knezevi, kao i poznati Paolo Emilio Canal, providur u

Imotskom 1777-1780 i Sinju 1783 -1785. Postoje dvije različite medalje namijenjene sinjskom providuru Zan Carlu Zorziju 1790-1792. Makarska je darovala medalju svom providuru Bernardu Zorzi 1785-1788. Split je pak narucivao medalje za svoje knedve Pietra Giovannija Semitecola 1778-1781 i Vincenza Bemba 1789 , Zadar za Antonija Cigognu 1782-1784 i Luc'Andreu Cornera 1788-1790, a Sibenik za Zuannu Bragadina, svog kneza i kapetana 1791-1793.. Medu navedenim medaljama neke su izljevane i u zlatu Sibenik Bragadinu 1793; Zadar Luc'Andrei Corneru 1790.

Medalja je izradio Giulio della Torre 1480-1540 koju je naručio Frano Nigretic-Niconitius. Na aversu se nalazi poprsje s dugom kosom, bradom i krznenim kaputom. Na reversu je Merkur koji stoji pod palmom. (Welzl 1845:714,br. 14382; Armand 1/1883: 134, br. 25; Hill 1930, br. 581; Krasnov 1964: 7.)

Av.: FRANCISVS NICONITIVS NIGROCORCVRENSIS. C

Rv.: SOLO PER LEI L'SUO INTELLET' ALZAI: OVALZATO PER SE NON FORAMAI

MEDALJA REPUBLIČKE KONJICE

Za vrijeme uprave providura Vincenza de Canala (1571-1573) za Dalmaciju kovana je medalja *Republičke konjice* promjera 37 mm. Na aversu medalje otkovan je lav sv Marka i grb obitelji Canal.

Av: *VINCEN CANALS PRO GN EQT DA

MEDALJA NAČELNIKA I ISTRAŽITELJA ZA DAMACIJU

Godine 1595 otkovana je medalja načelnika i istražitelja za Dalmaciju. Tu dužnost su u to doba obnašali Cristoforo Valier i Francesco Erizzo. Na aversu se lav sv Marka iznad obiteljskih grbova Erizzo i Valier. Promjer medalje iznosi 47 mm Natpis na aversu glasi

Av. 1595·CHRIST·VALER·FRANC·ERIZ·SIND·DALM

MEDALJA „MONTI DI PIETA“

Osnutak ove organizacije pripisuje se talijanskim franjevcima iz Ascoli Piceno 15. siječnja 1458. Kasije su se ove institucije počele širiti po mediteranu. Osnutak ovakvih centara po prvi put se spominje u Londonu 1361. i u Castiliji. U Zadru je *Monte di Pieta* osnovana 1639 s kapitalom od 29000 venetskih lira. To je u biti bila zalagaonica (financijska institucija) podrijetlom iz kasnog srednjeg vijeka, osnovana na inicijativu nekih franjevacu kako bi osigurala povoljne kredite malim poduzetnicima. Kupci, kao jamstvo za kredit, morali su podnijeti zalog koji je bio vrijedan najmanje trećinu više nego iznos koji će biti odobren kredit. Rok kredita, obično, bio je oko godinu dana. Nakon razdoblja kredita, ako je iznos nije vraćen zalog prodan na aukciji. Funkcija zalagaonica bila je za financiranje ljudi u potrebi pružajući im potrebnu likvidnost. Autor medalje je Gaspare Morone

Av:•VRBANVS•VIII•PONT•MAX•SEDENTE•

Rv: ANNO•DOMINI•M•DCXXXIX•

•MONS• PIETATIS DEVREBE FVNDAVIT

Na aversu medalje Isus Krist raširenih ruku iznad stiliziranih plodova u obliku šest velikih perli. Natpis ide u krug između dviju korona načinjenih nizom perli u dnu završava pikazom pčele. Na reversu natpis ide u krug

između dviju korona načinjenih nizom perli u dnu također završava stiliziranom pčelom. U sredini (polju) natpis s imenom institucije. Medalja je izrađena u tri inačice odnosno tri različita metalna izdanja: u bronci, pozlaćenoj bronci i srebru. U tablici koja slijedi dani su podatci za svaku inačicu posebno. Autor medalje je Gaspare Morone 1639 godine.

bronca	W-AD516/14-1	-	<i>Bon XXXXXXIII ; Mis 317, Pat XVI/2; VenXLXXXIII</i>
pozlaćena bronca	W-AD516/14-3	20.37 g	
srebro	W-AD516/14-2	21.61 g	

Bon-Bonani
Mis-Miselli
Pat-Patrignani
Ven-Venuti

MEDALJA ZASTUPNIKA I UPRAVITELJA ZA DALMACIJU

Postoji medalja zastupnicima, upraviteljima i načelnicima za Dalmaciju i Albaniju. Medalja je također otkovana u tipičnom venecijanskom stilu s lavom sv Marka na aversu natpisom po obodu medalje, te promjera 38 mm. Natpis na aversu glasi:

Av: +·AVD·ADVO·PROV·ET·SIND·GENE·TO·PROV·DAL·ET·ALB

MEDALJA ZA ZASLUGE U TRUPAMA DALMACIJE

Godine 1784 Republika Venecija je otkovala posljednju medalju za svoje zaslužne članove trupa u Zadru i Dalmaciji. Kovničar koji spominje je Anton Schabel, predstojnik venetske kovnice tog doba. Ova medalja bila je u upotrebi do potpisivanja mira u Campoformidu.

Alessandro Salamon ili Agostino Soranzo: Catterino Corner, Opći providur Dalmacije i Albanije. Ljevana medalja iz 1665. godine

Av.: Lav. sv. Marka na lijevo.

Rv.: CATHARINO/ CORNELIUS/ DALMA

TIAE ET/ EPIRI PRO VISOR/ GENERALIS/ 19 MAI 1665. promjer. Kunz 1867: 10; Majer 1930: 5-6.

MEDALJA OPĆEG PROVIDURA PIETRA GRIMANIJA

Medalja nepoznatog majstora na kojoj Pietro Grimali , opći providur Dalmacije i Albanije (1740.) Na aversu je Poprsje G. Grimalija. Bronca, 39mm. (Majer 1930, p.)

Av.:GEORGIUS GRIMALI PROCONSVL. esergu A. D. MDCCXL

Rv.: PROVINTI/ ARUM MA/ RITIMARVM/ CONSERVA/ TORI.

MEDALJA GIACOMA GRADENIGA

Filippo Balugani izradio je 1776. godine medalju čiji je naručitelj bio Giacomo Gradenigo, opći providur Dalmacije i Albanije 1776. Na aversu se nalazi Gradenigo s vlasuljom i obučen u kaput. Na reversu se nalazi mladi stoji nagi Genij s plaštem na leđima i drži rog obilja. Iza je pet zastava. Srebro, bronca, 67 mm. (Majer 1930, pp. 425-427; Zlamalik 1964:27, br. 17; Mirnik 1981: 12, br. 38-39.)

Av.: **IACOBO. GRADONICO. PROCONSVLI. PATRI SVO;**
dolje: **F. BALVGANI;**

Rv.: **GENIVS OBESQUENS EXERCITVS ILL VRII;**
u esergu: **A. S. MDCCLXXVI/ SVI PROCONSULATVS/TERTIO.**

MEDALJA ANTONIA CIGOGNE

Medalja nepoznatog majstora, Zadar, knez Antonio Cicogna (1784.) Na aversu Sv. Krševan (ili sv. Juraj?), na konju ubija zmaja. Na reversu sv. Šimun (Srebro, 70 mm. Majer 1930: 431).

Av.: NOBILIVM * IADRAE * MVNVS * MOCCLXXXIV.

Rv.: CIVIVM * IADRÆ * MVNVS *

MEDALJA LUC'ANDREE CORNERA

Medalja nepoznatog majstora, Zadar, knez Lucandrea Corner (1790.) Na aversu se nalazi Krsevan na konju. Na reversu je grb obitelji Corner pod patricijskom krunom, između dvije grane, 1790 (Zlato, 60 mm. Majer 1930, p. 432)

Av.: NOB IADRE MVNVS

Rv.:1790

MEDALJA ZA ZASLUGE

Godine 1897. aukciona kuća Morchio & Majer je u prodaju stavila jednu izuzetno rijetku medalju koju je dao kovati mletački dužd Nicola Sagredo 1675. Medalja promjera 35mm i mase 14,5g otkovana je u zlatu. Na aversu ima klasični prikaz lava Sv Marka s otvorenom knjigom. Cijeli avers nalazi se u jednoj koroni. Revers se sastoji od dvije korone i natpisa

Natpis na reversu glasi:

Rv: *NICOLAVS SAGREDO DUX

•*•SENATVS CONSVLTO 1675*

Ova medalja spada u red *Konjice republike Venecije (cavalleresco della Repubblica Veneta – il Cavalierato di S. Marco)*, a dobijali su je zaslužni ljudi u toj službi. Dodjelu ove medalje za vojne zasluge potvrđivao je dužd i Senat Republike Venecije. Nama je zanimljiva jer je dekretom Senata 9. listopada 1675 dodijeljena plemiću Andrea Pace iz Dalmacije (Andrea Pace nobile della Dalmazia e Colonello).

MEDALJA ZA PRESTANAK KUGE U DALMACIJI

Na aversu medalje nalazi se krilati lav Sv. Marka s aureolom koji u drži knjigu Evanđelja. U esergu se nalazi godina 1784 pisana rimskim brojevima. Medalja je izrađena za prestanak kuge u Dalmaciji. Autor je Anton Schabel (1725-1806). Promjer medalje je 41 mm te kao plaketa 35mm x 55mm, Izrađena je u srebru i bakru, pozlaćenoj bronci i zlatu. (Kunz 1867: 11; Stockert 1924: 681; Patrignani 1931: 75, br. 1; Zlamalik 1964: 27, br. 18; Mirnik 1981: 12, br. 40-41.) Natpis glasi:

Av: **SANCTUS MARCUS VENETUS ***

MDCCLXXX

Rv: ***SALUTE ILLIRIO RESTITUTA MILIT
BENEMERENT EX S • C • SCHABEL**

MEDALJA DALMATINSKE ŠKOLE

Među mletačkim medaljama kovanih za Zadar i njegovo upravno područje svakako treba naglasiti i medalju Dalmatinske škole (*La scuola dalmata in Venezia*). Kovana je 1692. godine te u periodu 1779-1798. u vrijednosti srebra od 30 *soldi* i spadaju u red iznimno rijetkih otkova. Premda medalja nije kovana isključivo za Zadar, valja je spomenuti jer je posvećena umjetnicima u Veneciji s područja Dalmacije. Među ostalim Dalmatincima tu školu je pohađao i slikar duže vrijeme nastanjen u Zadru Vittorio Carpaccio, poznat po djelima koje se i danas čuvaju unutar zadarskih sakralnih objekata.

Period tijekom 1692

Av: *PVERI HEBBREORUM*

U esergu: **S•GEOR:**

Rv: *PORTANTES RAMOS OLIVARUM*

U esergu: **S•TRIPHON N•D**

Nepoznati mletački majstor: Venecija, Dalmatinska skola (Scuola Dalmata)
Av.: Sv. Juraj, sa šljemom, kopljem i štitom probada zmaja. *Krist* pada pod Krizem; Rv: Sv. Trifun, s palminom granom i modelom Kotora. Biserna kruzica. Promjer 35,5 mm, masa 6,52g. (usp. Fiala 1895: 375, br. 5988; CNI VI/1922: 447, br. 1-4).

Period 1779-1798

Av: ***QVIA·IESUS·VNIT·IEROSOLIMAM***

u esergu: **S GEORGIVS**

Rv: ***ACCEPERUNT·RAMOS·PALMARUM***

u esergu: **S·TRYPHON ·N·D·**

Na aversu se nalazi Sv. Juraj na konju koji probada zmaja

Na reversu se nalazi sv. Tripun/Trifun koji nosi maketu Kotora. (Paol. 786.

AG. g. 6.35 RRR.) .Promjer 35,5 mm, masa 6,5

torij
vpatij
intij
opus
✂

*Potpis Vittore Carpaccia na slici sv.
Martina (Zadar u prošlosti vo. I II)*

Namjesnici Republike Venecije u Zadru:

Maffio Giustinian 1000
Orso Giustinian 1042
Piero Contarini 1043
Zuanne Morosini 1115
Domenico Morosini 1153
Domenico Morosini 1168-1170
Marco Dandolo 1230
Zuanne Michiel 1231
Michele Morosini 1240
Stefano Giustinian 1240-1244
Giacomo Querini 1265
Giacomo Tiepolo 1268
Matteo Manolesso 1308
Michele Morosini 1310
Vitale Michiel 1312
Vitale Michiel 1314
Baldovino Delfini 1315-1319
Gabriele Dandolo 14. VII 1319
Francesco Dandolo 21. VIII 1319
Ugolino Giustinian 17.XI 1321
Marco Michiel 26. V 1325
Marin Giorgio 1332
Nicolo Falier 1332-1344
Marin Soranzo 1334-1336
Biaggio Zenno 1336-14 V 1338
Donato Contarini 1338
Giustiniano Giustinian 1342
Giovani Sanudo 1344
Marco Corner 21 VI 1344
Giovanni Morosini 20 III 1345

Giustiniano Giustinian 7 XI 1350

Pietro Zane 14 X 1352

Generalni providuri za Dalmaciju 1409/1797

.....1409

.....

Pasqualigo 1601

.....1696

Alvise Mocenigo III 1696 - 1702

Marino Zane 1702 - 1705

Justino da Riva 1705 - 1708

Vincenzo Vendramini 1708 - 1711

Carlo Pizzani 1711 - 1714

Alvise Mocenigo III 1717 - 1720

Marco Antonio Diedo 1721 - 1723

Nicolo Erizzo 1723 - 1726

Pietro Vendramin 1726 - 1729

Sebastiano Vendramin 1729 - 1732

Zorzi Grimani 1732 - 1735

Daniele Dolfin 1735 - 1738

Marin Antonio Cavali 1738 - 1741

Girolamo Querini 1741 - 1744

Giacomo Baldu 1744 - 1745

Paolo Baldu 1745

Giacomo Boldu 1745 - 1747

.....1747 - 1750

Girolamo Baldu 1750 - 1753

Francesco Grimani 1753 - 1756

Alvise Contarini 1756 - 1759

Francesco Diedo 1759 - 1762

Pietro Michiel 1763 - 1765

Antonio Renier 1766 - 1768
Domenico Condulmer 1769 - 1771
Giacomo da Riva 1772 - 1774
Giacomo Gradenigo 1775 - 1777
Alvise Foscari 1778 - 1780
Paolo Baldu 1781 - 1783
Francesco Falier 1784 - 1786
Angelo Memo 1787 - 1789
Angelo Diedo 1790 - 1792
Alvizzo Marin 1793 - 1795
Andrea Maria Querini- 1795 - 1797

Guverneri 1797/1810

Matia Matesa Rukavina Boynogradski X 1797 -XII 1797
Raimund Thurn XII 1797 - 1799
Rinna Gianbattista 1799 - 1801
Francesco Carnea Stefano IV 1801 - VII 1802
Peter von Goess VII 1802 - VI 1804
Thomas Freiherr von Brady VI 1804 - II 1806
Vincezo Dandolo VI 1806 -31.XII 1808
Francesco Psalidi 01. I 1809 - 16 III 1810

Duždeva povorka

Bellin

Bellinova karta Zadra iz 1769

PAPIRNATI OPSADNI ZADARSKI NOVAC 1807-1813

U povijesnim previranjima odnosno opsadnim stanjima grada Zadra francuska vojska je zbog blokade i nedostatka logističke potpore imala poteškoća s količinom platežnih sredstava. Kako bi se tome dovinula tiskala je vlastiti (opsadni) novac u apoenima od jednog i dva franka. Prema podacima iz Državnog arhiva u Zadru: „Administracija Opinel“ filca III, Proglas od 16 X 1809. Prema predhodnom planu trebalo je tiskati 500 novčanica od 200 fr, 1000 novčanica po 100 fr, 800 novčanica po 50 fr, 2000 novčanica po 10 fr i 4000 novčanica po 5 fr. Kako je brzo nestalo sitnih kovanica, prema proglasu od 15. X 1809 uvedene su novčanice od 1 i 2 fr. Vrijednost ovog opsadnog novca je uz prisilni tečaj izjednačena s kovanicama. Postoje po dvije varijante svake novčanice, sa i bez žiga. Novčanice su potpisane od strane povjerenstva koje su sačinjavali: Zapovjednik grada Psalidi, vojni komesar Talijanskog Kraljevstva Vilatta, te opći tajnik Providurstva.

Dekret o upotrebi i produljenju korištenja papirnog opsadnog novca

1: Novčanica od 1 franka

Av: Na čitavom rubu lijeve strane nalaz se natpis **PAPIER DE SIEGE**. Ostale tri strane obrubljene su ornamentom kombinacijom cvijetova i triju paralelnih pruga. Redni broj novčanice kao i svi potpisi izvedeni su ručno dok je ostatak izrađen tiskanjem

Počevši od gornjeg lijevog kuta:

8. Serie **PALACE DE ZARA** **1. SECTION**

(30000 Billets

de 1 franc) **PAPIER DE SIEGE** **No 7631**

Billet de un franc (1:19:1 de venise)

Bon pour la somme de UN franc

Pečat:

Potpis nečitak

U lovorovom vijencu

Pour le Gouverneur de Zara

Otsnuto crnilom

Le chef d Etat Major

HONNEUR

potpis nečitak

Militaire

Rv: Papir uokviren sa sve četiri strane ornamentom načinjenom od tri paralelne linije i u jednakom razmaku postavljenih cvijetnih elemenata nalazi se ispis:

Par autorization

Le Payeur Divisionaire

Canalle (rukom potpisano)

2. Novčanica od 2 franka

Av: Po čitavom lijevom rubu novčanice **PAPIER DE SIEGE**. Na ostalim trima stranicama je ornamentni obrub, kombinacija cvjetova i triju paralelnih linija. Redni broj novčanice kao i svi potpisi i pečat izvedeni su ručno dok je ostatak izrađen tiskanjem. Počevši od gornjeg lijevog kuta slijedi natpis:

7.Serie

PALACE DE ZARA

N09816

(10000 Billets

De 2 francs)

PAPIER DE SIEGE

Billet de 2 francs (3:18:2) de venise)

(Bon pour la somme DEUX francs)

Pečat:

U lovorovom vijencu

Pour le Gouvernateur de Zara

otisnuto crnilom

Le chef d'Etat Major

HONNEUR

potpis nečitak

Militaire

Rv: Isti kao i kod novčanice od 1 franka.

Ove novčanice ostale su u opticaju tijekom 1809. i početkom 1810. godine. Po svemu sudeći, u optjecaj je pušteno 300000 franaka. Benvenuti navodi podatak od 328101 franka u optjecaju. Nalogom generala Marmonta od 2. travnja 1810. papirnati novac povučen je iz upotrebe te je donosiocima za njih isplaćivana svota u ovisnosti o količini donešenog papirnog novca. Onima koji su donijeli do 10 franaka isplaćena je cijela svota dok se onima koji su donijeli između 10 i 50 franaka isplaćivala polovica sume. Donosiocima iznad 50 franaka isplaćivala se četvrtina sume. Zanimljivo bi bilo naglasiti gdje se tiskao ovaj novac. Opće prilike u Zadru, stalne opsade i blokade primorali su francuske vlasti da novac tiska u Zadru. Vrlo je

vjerojatno da je tiskanje izvršeno u tiskari Battara (vlasnik A.L Battara) gdje se u to doba tiskane dvojezične novine Il Regio Dalmata-Kragalski Dalmatin. Ne računajući paške assignate iz 18. stoljeća kao platežno sredstvo, kao i neke pseudo novčanice, ovo je najstariji papirni novac na ovim prostorima.

Novčanica 2 franka

“Revers novčanice 2 franka identičan je onome od s novčanice 1 franka

Inačice papirnog opsadnog novca iz 1809

1 frank N.D 1809 crni tisak na bijelom papiru sa crnim žigom HONNEUR militaire 98x74 mm- PICK 231

1 frank N.D 1809 crni tisak na bijelom papiru bez žiga 98x74mm

2 franka N.D 1809 crni tisak na bijelom papiru sa crvenim žigom HONNEUR militaire 95x75 mm –PICK 232

2 franka N.D 1809 crni tisak na bijelom papiru bez žiga 95x75mm

FRANCUSKI NOVAC IZ 1813 GODINE

Mirom u Campoformiu 17. XI 1797., sklopljenim između Francuske i Austrije, ukinuta je Republika Venecija, te je Austrija je pod svoju vlast dobila pokrajine Istru, Dalmaciju i Boku kotorsku. Ovim je aktom nakon gotovo četiri stotine godina prestalo vladanje Venecije nad istočnom obalom Jadrana. Austrijska vlast također nije trajala dugo. Godine 1804. Austrija je sa svojim saveznicima stupila u rat protiv Francuske. Ipak, 2. XII 1805. Napoleon je porazio austrijsku vojsku u bitci kod Austerlitza i prisilio Austriju na sklapanje mira koji je potpisan u Pressburgu (Požun, danas Bratislava) 26. XII 1805. Tim mirom Austrija je ustupila Francuskoj sve što je dobila kampoforimidskim mirom. Četiri godine kasnije Austrija je ponovo zaratila s Francuskom. Opet je poražena i prisiljena na sklapanje mira u Schonbrunnu 10. X 1809., čime je izgubila i velike dijelove svoje države, među ostalim zapadnu Korušku, Kranjsku, Hrvatsku južno od Save, Istru i Dalmaciju s glavnim gradom Zadrom, koje je austrijska vojska privremeno zaposjela ljeti 1809. Napoleon je od osvojenih teritorija svojom zapovijedi 14. X 1809. stvorio novu upravnu jedinicu nazvanu "Ilirske provincije" (Provinces Illyriennes) s Ljubljanom kao glavnim gradom. U lipnju 1812. Napoleon je napao Rusiju, ali već u prosincu iste godine potpuno je potučen te uzmiče s ruskoga bojišta. Taj poraz potaknuo je sve okupirane narode Europe na borbu protiv francuske vladavine. Tako je i Austrija objavila rat Francuskoj 12. kolovoza 1813., koji je završio bitkom kod Leipziga 19. XI 1813. potpunim porazom Napoleonove vojske. Dana 19. kolovoza 1813. austrijska vojska je prešla Savu kod Zagreba. Jedan je dio pod generalom Radivojevićem preko Karlovca prešao je u Kranjsku i zauzećem Gradiške na Soči oslobodio slovenske krajeve 23. X 1813. Generalmajor Nugent krenuo je prema Rijeci i zauzeo je već 26. VIII iste godine. General Franjo Tomašić zauzeo je Liku i 23. X 1813. krenuo u Dalmaciju te 30. X zauzeo Knin, a 4. XI započeo opsadu glavnoga grada Dalmacije - Zadra. Opsada Zadra započela je 4. XI 1813. u 20 sati i trajala je punih mjesec dana. Francuska je vojska u Zadru bila malena, oko 1600 ljudi u kopnenoj vojsci i oko 500 mornara na 17 brodova. Zapovjednik grada bio je francuski general Roize. S morske strane engleski ratni brodovi u potpunosti su blokirali grad, dok je s kopnene strane grad bio neprestano bombardiran. Francuska vojska nije imala nikakve veze sa svojom vrhovnom komandom, uopće s

Francuskom, te nije mogla dobivati pomoć u oružju, hrani, ni u novcu. Zapovjedništvo grada bilo je u posjedu je veće količine zlata i srebra koje je legalno ili ilegalno dospjelo u njihov posjed iz zadarskih i dalmatinskih crkava i samostana. Zatražili su od građana i zajam od 4000 dukata čime se građani nisu složili te je vojna komanda odlučila iskovati poseban srebreni novac iz količine u zalihama. Prema bilježničkim zapisima izradu kalupa i kovanje novca povjerili su lokalnom zlataru, Židovu te je on napravio vrlo lijepe i praktične averse i reverse. Kovanje i čistoću srebra u iskovanom novcu nadzirala su trojica stručnjaka: Simeone Bortolazzi, Michele Fasolo i Sebastiano Picchi. Kao dokaz da su povjerenju dužnost i obavili, na obod svake kovanice stavljeni su i njihovi inicijali: **SB**, **MF** i **SP**. Ukupna masa srebra utrošena za kovanje francuskog opsadnog novca iznosila je 1870 kg ili 64.000 unci. Kovane su tri nominale: 1 unca ili 4 franka i 60 centima, 2 unce ili 9 franaka i 20 centima i 4 unce ili 18 franaka i 40 centima. Jedna unca odnosno 1 dalmatinska lira imala je protuvrijednost kao i 1 talir što odgovara masi od 29,379 g srebra. Taj krupni srebrni novac (nominala 4 unce, odnosno 4 dalmatinske lire ubraja se među najveće kovanice ikad kovane u svijetu) Služio je francuskoj vojsci kao platežno sredstvo u vrijeme austrijsko-engleske opsade opsade Zadra za nužna plaćanja. Predajom austrijskoj vojsci visoki časnički kadar, uglavnom Talijani i Francuzi, poslan je kućama, koji su sa sobom ponijeli najveći broj kovanica te je preostali dio ovog novca razasut po privatnim zbirkama i muzejima diljem cijelog svijeta

4 franka i 60 cent ili (1 unca odnosno 1 dalmatinska lira).

Av: U središtu kovanice utisnut je kvadrat postavljen na jedan od kuteva, stranica dugačkih 15 mm. U kvadratu stoji krilati orao (Napoleonski simbol). Orlu iz nogu sijevaju munje. Lijevo je legenda **ZARA**, a desno godina kovanja francuskog opsadnog novca 1813.

Rv: U središtu kovanice pravokutnik sa stranicama 15 x 14 mm, podijeljen horizontalnom linijom, u kojima je označena vrijednost nominale, gore 1.o.(1 unca ili 1 dalmatinska lira), dolje se nalazi natpis 4F.60C.

9 franaka i 20 cent (2 unce odnosno 2 dalmatinske lire).

Av: U središtu kovanice utisnut je kvadrat postavljen na jedan od kuteva, stranica duljine 15 mm. U kvadratu stoji krilati orao (Napoleonski simbol). Orlu iz nogu sijevaju munje. Lijevo se nalazi legenda **ZARA**, a desno godina kovanja francuskog opsadnog novca 1813.

Rv: U središtu je ploče pravokutnik sa stranicama 15 x 14 mm, podijeljen horizontalnom linijom, u kojima je označena vrijednost, gore 2.o. (2 unca ili 2 dalmatinska lira), dolje 9F.20CNa obodukovanice se nalaze tri punce: **SP, MF, SP**. Promjer 45 mm, masa je 59,64 g.

18 franaka i 40 cent (4 unce odnosno 4 dalmatinske lire)

AvI: U središtu kovanice utisnut je kvadrat postavljen na jedan od kuteva, stranica dugačkih 15 mm. U kvadratu stoji krilati orao (Napoleonski simbol). Orlu iz nogu sijevaju munje. Lijevo je legenda **ZARA**, a desno godina kovanja francuskog opsadnog novca za Zadar 1813.

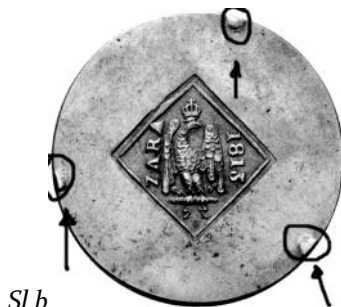
RvI: U središtu je ploče pravokutnik sa stranicama 15 x 14 mm, podijeljen horizontalnom linijom, u kojima je označena vrijednost nominale, gore 4.o. (4 unca ili 4 dalmatinska lira), dolje 18F.40CNa obodu kovanice se nalaze punce: **SB, MF, SP**. Promjer 53 mm, a masa 119,50, 120,50 g.

AvII: varijanta: Isto kao u prethodnom, ali kvadrat je stranica 25 mm, orao je veći, veća su i slova legende i brojke oznake godine kovanja 1813

RvII: U centru kovanice promjera 27 mm pravokutnik dužine stranica 18 x 17 mm, ostalo kao u prethodne varijante
Na obodu kovanice se nalaze tri punce: **SB, MF, SP**, masa 119,05 g.

Postoje i pokusni otkovi u masi 2 i 4 unce (legura kositra, antimona i bizmuta) težine 36,06 g i 42,58 g, dok je promjer u dvije inačice: 45 mm i 52,5 mm (vidi slike na kraju teksta). Na reversu novca njegova je vrijednost jasno izražena u uncama ili dalmatinskim lirama te francuskim francima. Vrijednost u uncama ili lirama matematički je jasno izražena, naime iza broja dolazi točka, što pokazuje da su to jedinice. Još su zanimljiviji i

nevjerojatniji podaci o težini pojedinih komada. Naime, jedino su vjerodostojni podaci o težini najmanje nominale, o težini primjeraka od 2 i 4 unce nailazi se na čudne podatke. Navodi se "srednja" težina za nominalu od 2 unce 36,06 g, a za 4 unce 42,58 g. Jasno da srednja težina od dvije unce može biti samo 2x1 unca (1 unca = 29,379 g srebra) ili oko 58,70 g, a od 4 unce 4x1 unca ili oko 119 g, navedene "srednje" mase uporno se ponavljaju. Pregledom katalogskih podataka vidljivo je da su navedene "srednje" mase zapravo mase probnih otkova koji nisu kovani u srebru. Također su očite nejasnoće u odnosu na punce utisnute na obodu novca. U nekim radovima u časopisima i nekim knjigama opisuju se i punce tipa **VIF**, **SR** ili **MS**. Ako imamo na umu imena osoba koje su nadzirale kovanje novca, jasno je da se broj "novih" puncni ne može prihvatiti. Poteškoće se javljaju pri čitanju otkovanih inicijala kontrolora kovanja, a to su **SB**, **MF**, **SP** (sl. a, sl. b). Novost, koju treba istaći: nije nužno postojanje svih tri različita puncni, nego je moguća kombinacija dvije iste, a treća različita, kao što je slučaj u ovom članku s opisanim primjerkom.

Potrebno je spomenuti da nigdje u literaturi nema podataka o broju otkovanih primjeraka po nominali (postoji mogućnost da se u Državnom arhivu o tome nalazi pohranjen podatak). Nalazi se samo podatak daje ukupno upotrijebljena količina srebra za kovanje iznosila 1870 kg ili 64.000

unci. Taj podatak pak navodi na razmišljanje i jednostavan račun da je vrlo izvjesna mogućnost da je kovano 1000 komada od 4 unce (4000 unci), 5000 komada od 2 unce (10.000 unci) i 50.000 komada od 1 unce (50.000 unci), što zajedno upravo čini sumu od 64.000 unci, kao što se u literaturi i navodi. Budući da je za emisiju novca to vrlo mala količina, te činjenice daje kovnica radila samo oko mjesec dana. Upravo toliko je i trajala opsada Zadra te je nakon kapitulacije najveći broj kovanica odnesen i najvjerojatnije zamijenjen za drugu valutu. Broj sačuvanih primjeraka tog opsadnog novca vrlo je malen pa prema tome rijedak, a za numizmatičare vrlo dragocjen. Relativno rijetko se pojavljuju na aukcijama. Prateći ovaj novac daje se zaključiti da se pojedini primjerci ponavljaju, odnosno prelaze iz jedne u drugu zbirku. Treba reći da francuski opsadni novac spada u vrh svjetske numizmatike. U daljnjem tekstu donešen je kovnički opis ovog novca, oznake odnosno stupanj rijetkosti te slike istog u raznim inačicama. Obzirom da je ovaj novac u optjecaju bio izuzetno kratko vrijeme, ne postoji izlisanost istih zbog upotebe odnosno cirkulacije, stoga su mase ovih kovanica sukladne onim masama određenim dekretom.

4Fr 60C 29,57g Ø 34,50 mm CNI 8 P313 R5

4Fr 60C 29,50g Ø 39-40mm CNI 7 P312 R2

9Fr 20C 59,70g Ø 45,50mm CNI 3/4 P311a R5

18Fr 40C 119-120g Ø 54,00mm CNI 2 P311 R4

4 franka i 60 centima (1 unca odnosno 1 dalmatinska lira)

Numismatica Ranieri

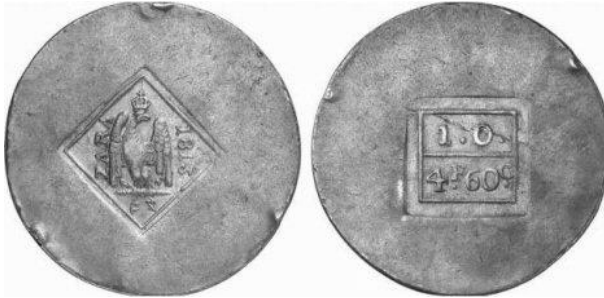
Münzen & Medaillen GmbH

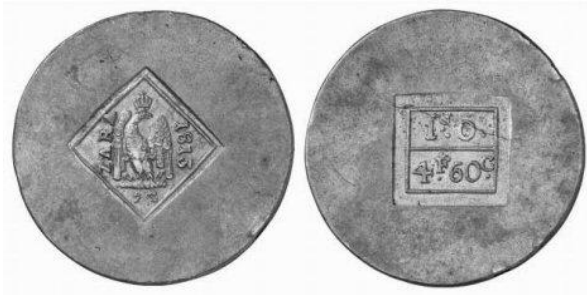
Auktionshaus H. D. Rauch GmbH

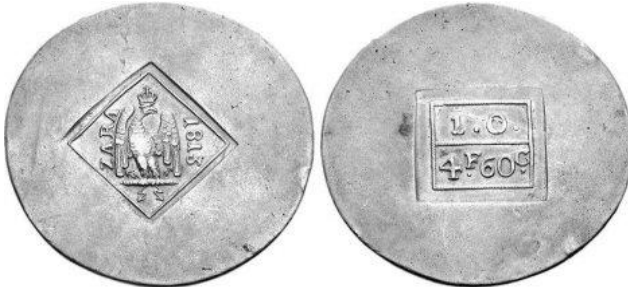
Numismatik Lanz München

Fritz Rudolf Künker GmbH & Co.

Fritz Rudolf Künker GmbH & Co.

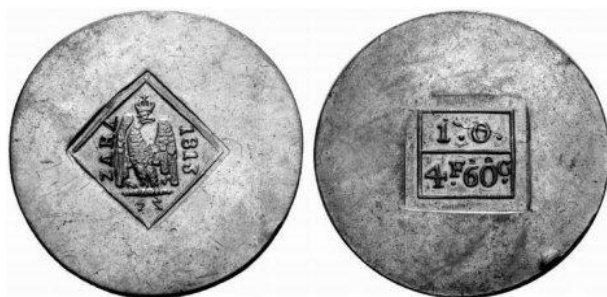
Classical Numismatic Group, Inc.

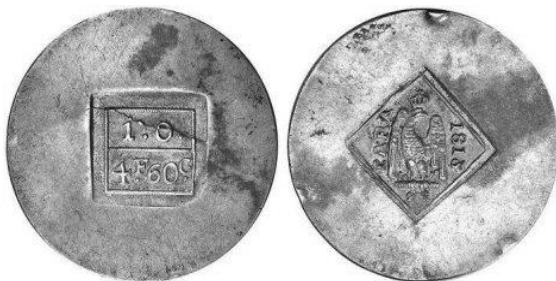
Bolaffi Numismatica

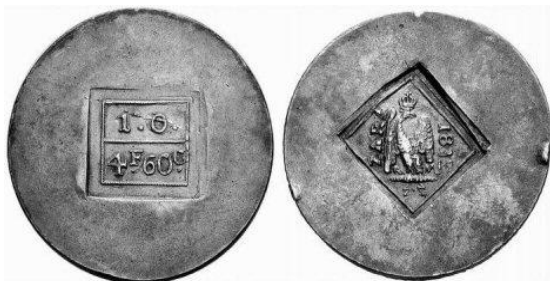
Cayón Subastas

Numismatica Ars Classica

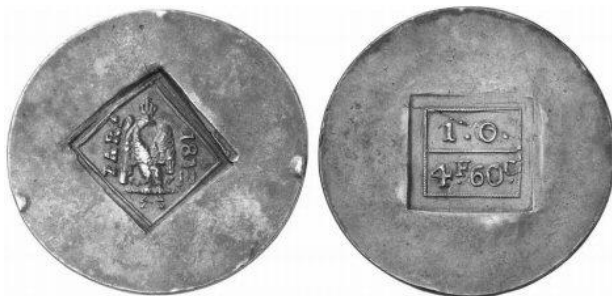
Stack's Coin Galleries

H. D. Rauch GmbH

Numismatica Ranieri Auction Asta 2

Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG

Numismatica Ars Classica NAC AG

9 franaka i 20 centima (2 unce odnosno 2 dalmatinske lire)

Auktionshaus H. D. Rauch GmbH

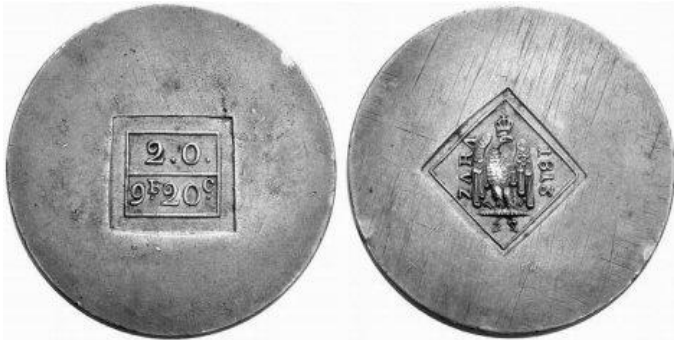
Numismatica Ars Classica NAC AG

Numismatik Lanz München

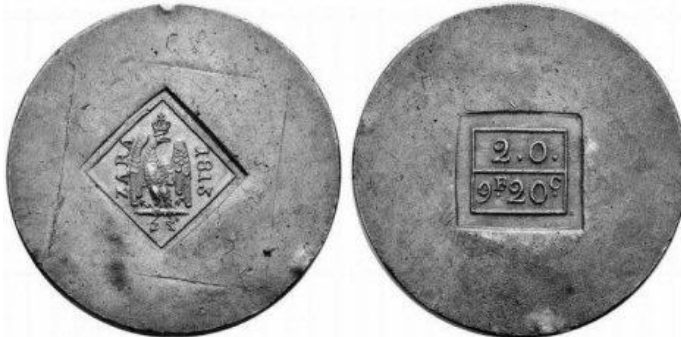
Hess-Divo AG

Numismatica Ars Classica :

Münzen & Medaillen GmbH

Numismatica Ranieri

18 franaka i 40 centima(4 unce odnosno 4 dalmatinske lire)

Fritz Rudolf Künker GmbH & Co.

Numismatica Ars Classica NAC AG

Numismatik Lanz München

Numismatica Ars Classica NAC AG

Numismatica Ars Classica NAC

Auktionshaus H. D. Rauch GmbH

Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG

1813, 18 francs 40 centimes, 118,9 grs. KM#3

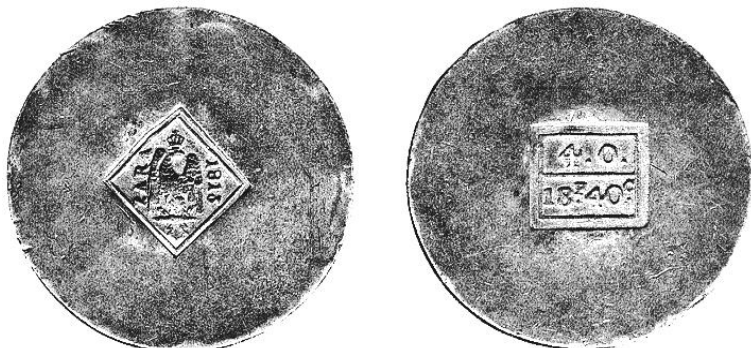

1813, 18 francs 40 centimes KM#4

Dvije inačice okova 18fr 40 c –avers s većim i manjim rombom

Probni otkovi zadarskog opsadnog novca

Aukcijska kuća "Barac&Pervan iz Zagreba 2006. godine na "Aukciji VI" u prodaju je stavila probni otkov francuskog opsadnog novca za Zadar otkovanog u cinku (Zn). Kovanica po svim mjernim detaljima odgovara kovničkoj matrici za kovanje iste nominale u srebru (Ag). Razlikuje se u masi okova zbog razlike u gustoći dvaju metala.

AUKCIJA VI "Barac&Pervan" 2006

Kovničke matrice najprije su ispitane na prvoj dostupnoj kovanici. Dogodilo se da je to bio papinski bakreni novac vrijednost nominale 1 baiocco iz 1801 m 10,20 g i d 35 mm. Av: SACROSAN BASILICÆ LATERAN POSSES. U otkovanom rombu od 15 mm nalazio se orao i napis **ZARA 1813**. Rv: PIUS SEPTIMUS PONTIFEX MAXIMUS u esergu VN BAIOCO U otkovanom pravokutniku 15x13mm nalazi se **4.0//18F40C**

1 baiocco upotrebljen kao probna kovna pločica (E.Montenegro)

DODATAK

Optjecajni novac u Zadru prije Napoleoskog kovanja bio je venetski te se po njemu izvršila konverzija novo otkovanog novca. Ovdje su navedeni poneki primjerci tog novca.

1 1/2 lra veneta

1 lira veneta

Nakon povlačenja francuskih trupa iz Zadra, na ova područja u promet ulazi austrijski novac koji se zadržao sve do 1918.

1/2 kreutzer

1 kreutzer 1

kreutzer

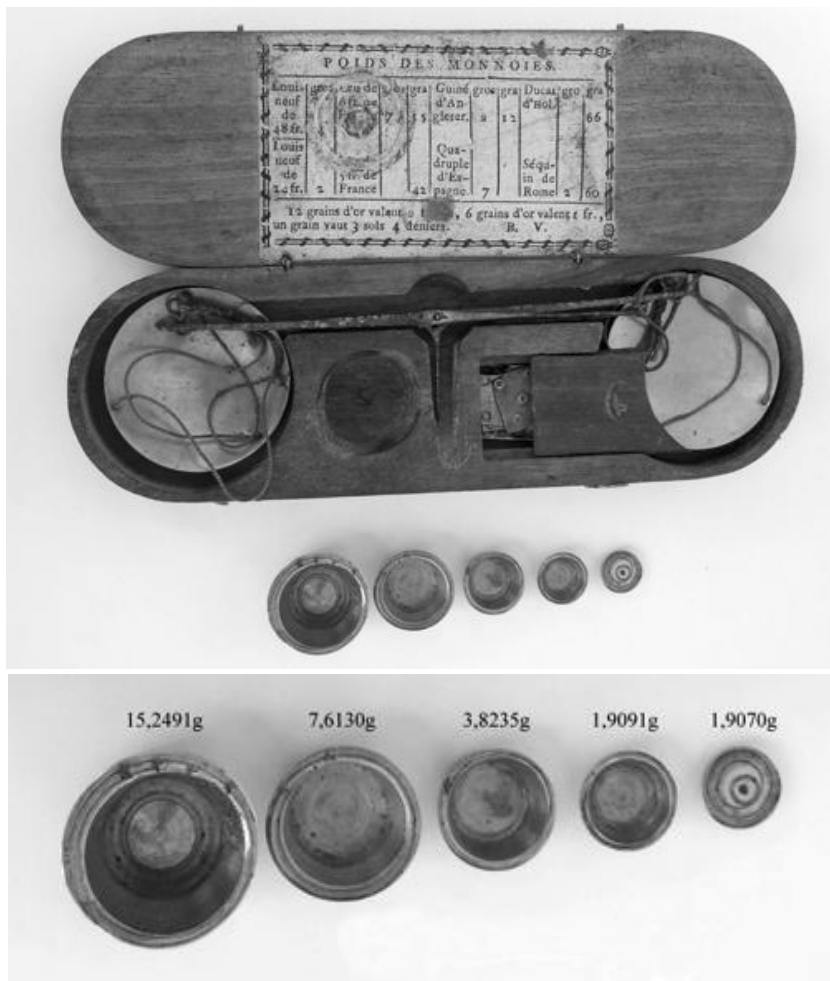
6 kreutzer

15kreutzer

20 kreutzer

FRANCUSKI NOVČARSKI UTEZI

vaga i utezi za novčarske izmjere

NAPOLEONSKE MEDALJE

MEDALJA ZADARSKOG LICEJA

Vincenzo Dandolo (1758-1819), ljekarnik, civilni upravitelj Dalmacije (generalni providur) u razdoblju od 1806. do 1810. Utemeljio je Licej u Zadru (proglas o otvaranju je objavljen 5. studenoga 1806. u Kraglskom Dalmatinu) Napoleon kao zaštitnik tradicije Dandolu je dao titulu Poslijednjeg Providura Republike Venecije. Povodom objave i rada Zadarskog liceja te u čast Genaralnom Providuru, organizatoru *Dalmatinske škole* kovana je medalja koja služi u spomen na rad tog visokog učilišta. Medalja je kasnije dijeljena zaslužnim učenicima Zadarskog liceja.

Av: Napoleonovo **MAGNO IMPERATE** u vrhu, **V. DAND. DALM. PROC.** dolje, kaducej- Aesculapov štap oko kojeg se ovijaju dvije zmiје nalazi se u sredini medalje.

Rv: **MERITOS INDICIT HONORES** u vrhu, **LYCAEUM IADERENSE** u sredini, **MDCCCIX** dolje, lovorov vijenac u polju.

(Tresor Numismatique 35.10 Medailles francaises 383.136, Bramsen 912 koju je objavio dr Petar Karlić u Kraglskom Dalmatinu 1806-1810, 1812 u Zadru). Kovana je u srebru i bakru. Autor medalje je ostao nepoznat iako se po načinu izrade i umjetničkom stilu zna da je otkovana u Veneciji.

Medalja Zadarskog liceja, Zadar 1809. god. bronca, promjer 45 mm;
Sign: Inv. br. 592-41945 Arheološki muzej, Zagreb

NOBILI JADERTINI

Graver kovnice u Veneciji Luigi Ferrari izradio je i dao kovati medalju **NOBILI JADERTINI** u čast savjetniku austrijskog kralja Franza Josepha II i knezu Dalmacije (1802-1805) Peteru von Goessu. Kao nasljednik Raimonda Thurna, nakon mira u Campoformidu postao je administrativni organizator cijele regije Dalmacije 1802. Nakon odlaska iz Dalmacije na njegovo je mjesto došao Tommaso de Brady, jedan od onih koje su imali počasni naziv *Nobili Jadertini* (Plemeniti Zadranjani). Medalja je kovana u vrlo ograničenom broju. Razlikuju se u metalu jer je kovana zlatu i bronci koj je naknadno pozlaćivana. Svi su otkovi navedene medalje promjera 65 mm.

Medalja Nobili Iadertini

Av: **DALMATIA FELIX RECEPTIO CAESARE**. U polju se nalazi kraj Franz Joseph II u šetnji dalmatinskom obalom, a iznad njega orao koji u kljunu ima rog. U dnu ime gravera **FERRARI**.

Rv: **PRÆSIDE • AVLICO PETRO COMITE DE GOESS VERE • EVERGETE HVIC NOBILES IADERTINI ÆTERNÆ DEVOTIONIS M • D ANNO MDCCCIV**. Oko natpisa po obrubu medalje je lovorov vijenac.

ZAUZEĆE ILIRIJE

Godine 1809 dovršena je okupacija teritorija koji se u povijesnim okvirima naziva Ilirija sa Zadrom kao jednim od upravnih centara. (u to doba 1807-1813 već se tiskao a kasnije kovao francuski novac)

Medalja kovana povodom zauzeća Ilirije u izdanju Napoleona Bonaparte 1809. Umjetnici kipari koji su izradili matrice za ovaj otkov bili su Bertrand Andrieu i Alexis J. Depaulis. Medalju su kovali u Parizu. Mase je 42,1 g, a promjera 41 mm. (Bramsen 879)

Na aversu se nalazi Napoleonova glava okrenuta desno s natpisom koji ide u krug. Na reversu krava s teletom koje doji. Iznad se nalazi batina, ilirski simbol koji se nalazi na rijetkim otkovima ilirskog novca. U esergu se nalazi natpis.

Av: NAPOLEON EMP. ET ROI u dnu ANDRIEU

**Rv: CONQUETE DE L'ILLYRIE MDCCCIX. u dnu DEPAULIS P.
DENON D.**

NAPOLEON IMPERATOR

Ove medalje izrađene se u rimskoj tradiciji prikaza careva. Na aversu se nalazi Napoleonova glava okrenuta u desno. Na anepigrafičkom reversu medalje je lovorov vijenac. Podijeljena je brojnim Napoleonovim trupama 1813. godine. Među brojnim poznatim primjercima nalaze se tri različite legende **ZARA**, **SEBENICO** i **SPALATO** (ovisno kojem je gradu pripadala neka trupa). Otkovana je u bakru, pozlaćenom bakru i pozlaćenom srebru. (T 59.2 i 59.3, B 1292, Cohen 26) Medalja 2 istim natpisom i namjenom promjera 36 mm kovana je u zlatu i srebru.

Av: NAPOLEONE I. IMP. DE FRANCE E RE D'ITALIA

Rv: Lovorov vijenac bez natpisa

1 *Napoleon imperator* 2

MEDALJA SV HELENE

Av: NAPOLEONE I. IMP. DE FRANCE E RE D'ITALIA

Rv: Lovorov vijenac bez natpisa

Treća napoleonska medalja kovana je u Parizu 1857 u vrijeme Napoleona III i nazivaju je medalja *sv Helene* i dodijeljena je vojnicima i njihovim naslijednicima koji su učestvovali 1814. u Napoleonskim ratovima. Jedan primjerak čuvao se u Splitu. (Heyden 320, B 2050). Izrađena je u pozlaćenoj bronci u više varijanti (50 mm x 32 mm//32 mm x 18 mm//28 mm x 13 mm//17 mm x 11 mm). Cijela medalja nalazi se u koroni s krunom na vrhu spojenoj na alku.

OLOVNI PEČATI BIZANTSKIH NAMJESNIKA U ZADRU (UPRAVNOM CENTRU ZA DALMACIJU)

Godine 820.-829. bizantska je vlast po Konstantinu Porfirogenetu posve nestala - došlo do neke bizantske nazočnosti koja se svodila na Zadarsko priznavanje bizantske vlasti, ali bez nazočnosti bizantske vojske i bez bizantske upravne organizacije. Prema Taktikonu Uspenskog (842./843.) u bizantskoj se hijerarhiji priznaje "*arhontu Dalmacije*" razmjerno nizak položaj *spatarokandidata*- ali, riječ je samo o jednom *arhontu*, za razliku od Drača, Krete i Chersona u kojima se položaj u bizantskoj hijerarhiji priznaje većem broju *arhonta*, npr. na Kreti jednom s vrlo visokim rangom *protospatara*, a drugima s rangom *spatarokandidata*.

Pečat protospatara Gregorija u Chersonu,

Av: +KE [BOH] Θ HTΩ [CQ ΔOYA]Ω

Rev. [Γ]EOPTI[Ω] A'[CII' S] KOYMEPKIAPXEPKO KYPIE BOHΘEI TΩ
CO ΔOYAΩ ΓEΩP-ΓIΩ ΠPΩTOOIAΘAPIΩ KAI KOYMEPKIAPIΩ

U tim područjima *arhont* s visokim rangom bio je nesumnjivo gradonačelnik glavnog grada, a ostali niži *arhonti* bili su gradonačelnici drugih upravno manje važnih gradova. Naprotiv, Taktikon Uspenskoga spominje u Dalmaciji samo jednog *arhonta*, što znači da se *arhontija* Dalmacije sastojala samo od jednoga jedinog grada, Zadra, dok ostali gradovi Dalmacije nisu priznavali bizantsku vlast. Nakon što je od sastavljanja Taktikona Uspenskog prošlo oko 5 godina, u Dalmaciji, točnije rečeno u Zadru, osjeća se sve veća nazočnost Bizanta. Kako bi osigurao političku, vojnu i ekonomsku stabilnost, Bizant je u Dalmaciji sa sjedištem u Zadru osnovao namjesništvo te preko ovlaštenih ljudi upravljao ovim teritorijem. Postoji izvjestan broj bizantskih olovni pečata koji potvrđuju neke povijesne osobe nastanjene u Zadru obavljajući pri tom političke i upravne poslove. One su u ovisnosti o status imale određene titule pa se po pečatima može utvrditi rang određene osobe. Slijedi niz kombinacija po rang, od najnižeg do najvišeg: *protospatar* i *strateg*; *patricij* i *strateg*;

patricij, prokonzul i strateg. Najraniji spomen archontia Dalmacije pojavljuje na pečatu *spathariosa* i *archon* Dalmacije, koja je datiran u kasno osmo ili početkom devetog stoljeća. Pečat Gregorija, *carski spatharios* i *archon* Dalmacije datira iz ranog devetog stoljeća. Postoji još jedan pečat *carskog spathariosa* i *archona* Dalmacije iz sredine devetog stoljeća., kao i pečat s istim natpisom koji je datiran oko devetog stoljeća. Sva četiri pečata svjedoče da *archontia* i ureda *archonta* trajao više od jednog stoljeća. Uz ova četiri pečata *archonta* Dalmacije je i pečat Euthymiosa , *carski spatharokandidatos* i *Doux Delmatia*, datiran u deveti na deseto stoljeće. Sačuvani pečat govori da nije bilo neobično u bizantskoj praksi imenovati *doux* a pored *strategosa* u nekom Bizantskom tematu. *Doux* je imao posebne zadaće, a bio je izravno podređen u strategosu u tematu u kojem je služio. Tako pojava tog pečata može se uzeti kao dokaz da je Dalmacija bila temat u drugoj polovici devetog stoljeća. Postoji pečat koji pripada Eustathiosu, *carskom protospataru* i *strategosu* u Delmaciji. Također je također je datiran u deveti na deseto stoljeće. Dalmacija je u 9. stoljeću zasigurno postala tema na čelu sa *strategom*. Međutim, činjenica je kako nema dokaza da je strateg Dalmacije u bilo kojem trenutku tijekom 9. stoljeća nosio titulu *patricija*. Sačuvani pečati govore da je strateg Dalmacije u najboljem slučaju bio *protospatar*. Dakle, očito je titula "*protospatar i strateg*" Dalmacije" najviša koju je zadarski namjesnik dosegno. Naime, poznato je još nekoliko pečata koji se odnose na Dalmaciju tog vremena, a sadržaj njihovih natpisa glasi:

- 1)[????.....????] spatar i arhont Dalmacije (8./9. stoljeće)
- 2)[????.....????] carski spatar i arhont Dalmacije (9. stoljeće)
- 3)Eutimije carski spatarokandidat i *doux* Dalmacije (9./10. stoljeće)
- 4)Eustatius carski protospatar i strateg Dalmacije (9./10. stoljeće)
- 5)Gregorius carski spatar i arhont Dalmacije (10. stoljeće)
- 6)Nikola, kapetan strateg i protospatar Dalmacije (10. stoljeće)
- 7)Leo, carski spatarokandidat i [.....] Hrvatske (10./11. stoljeće)

Ovi pečati predstavljaju vrlo važan izvor za razumijevanje prilika u Dalmaciji tijekom 9. i 10. stoljeća te svakako zavrijeđuju više pažnje. Iz ovih pečata je očito kako Dalmacijom u 9. stoljeću iz bizantske perspektive upravlja *archont*. Nažalost, hrvatska historiografija dosad ih nije adekvatno valorizirala, jednako kao niti pečat na kojem stoji natpis "*Leo carski spatarokandidat i [archont] Hrvatske*"

NEPOZNATI SPATAR I ARHONT DALMACIJE VIII/IX st.

Av: Monogram križa (nedeterminirani tip sa ϕ u sredini. U dva krila
Križa se vidi **Δσ-Λω**

Rv: Natpis, obrub u obliku vijenca:

|ΠΑΘΡ|ΣΑΡΧΟΝ|ΔΑΛΜΑΤΙ|C

Κύριε ili Θεοτόκε βοήθει [τώ σώ] δούλῳ...[σ]παθαρ(ιώ)

(καί) ἄρχον[τ(ι)] Δαλματί[α]ς

Monogram na reversu je problematičan:

Φεοτόκε βοήφει

kako su Zacos-Veglery pretpostavili (tabla 258. No LIV) umjesto:

Θεοτόκε βοήφει?

Da li je ovo pogreška u čitanju obzirom na lokalnu fonetiku ili cijeli monogram treba zakrenuti za 90°

NEPOZNATI SPATAR I ARHONT DALMACIJE IX st.

Av: Križni monogram-nedefinirani tip. Na krajevima krila križa:

..-C.|Δσ-Λω

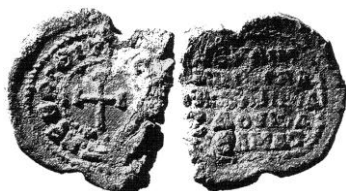
Nedefinirani obod aversa

Rv: ..|ΒsΠCAΘ|.PXsΔEΛ|MATIA

Κύριε Θεοτόκε βοήθει [τώ] σ[ώ] δούλώ... β(ασιλικώ)

[(καί)ά]ρχ(οντι) Δελματία[ς]

**EUTHYMIOS, CARSKI SPATAROKANDIDAT I DOUX
DALMACIJE 9./10. stoljeće**

Av:Prikaz križa upetog na tri stepenice s kružni natpisom po obodu:

KCRO|ΘΙΤωCω...

Rv:Natpis u pet redova, obod s točkicama

+ΕΥΘΙΜ|ΙωR, CΠA|..KANΔΙΑ|.ΔΟΝ,Δ|ΕΛΜΑΤ·

**Κ(ύρι)ε βοῖθι τώ σώ [δούλῳ] Εύθιμίῳ β(ασιλικῷ)
σπα[θα(ρο)]κανδιδ(άτῳ) [(καί)] δουκ(ι) Δελματ(ίας)**

D.O 58.106.4507 promjer 26 mm, masa 8,45 g

EUSTATHIOS CARSKI PROTOSPATAR I STRATEG DALMACIJE IX/X ST

Av: Križ patrijarha na postolju od tri stepenice. Natpis u krugu s dva reda perli:

ΚΕΡΟΗΘΕΙΤΩCΩΔΟΝΛΛ.

Rv: Natpis u četiri reda koji slijedi ukras u obliku vitice (samo jedna vitica je vidljiva na vrhu). U krugu oboda točkice.

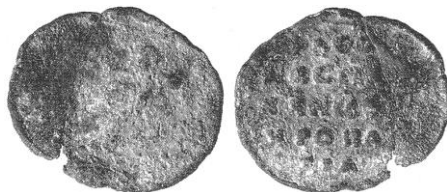
|ΕΥCΤΑ|ΘΙ.ΡΑ.Α.CΠ|ΑΘ,SCTPAT·|ΔΕΛΜΑΤ.

**Κ(ύρι)ε βοήθει τώ σώ δούλῳ Εύσταθί[ῳ] βα(σιλικῳ)
(πρωτο)σπαθ(αρίῳ) (και) στρατ(ηγῳ) Δελματ(ίας)**

D.O 55.1.1441 promjer 22mm , masa 7,22 g

LEO CARSKI SPATAROKANDIDAT I...HRVATSKE X/XI s

God. 1069., u darovnici samostanu sv. Krševana za otok Maun, u kraljevoj se pratnji spominje bizantski carski *protospatar* i *kapetan* cijele Dalmacije Leon (Lav), što bi moglo značiti da je Petar Krešimir IV. preuzeo i vlast nad Dalmacijom, ali nije jasno kada i pod kojim se okolnostima to dogodilo. Često navođenje njegova imena u ispravama i kartularima iz raznih dalmatinskih gradova, dotad bez presedana, svakako ne može biti slučajno. U darovnici za otok Maun uz Leona navode i ostali svjedoci: Slavislav-ninski sudac, kraljevski svjedok Stjepan, Andrija –biogradski načelnik ostali.

Av: Prazan

Rv: +ΛΕΟ|ΡCΠΑ.|ΚΑΝΔΔS.|ΧΡΒΑ|ΤΙΑ.

Λεο[ντ(ι)] β(ασιλικώ) σπα[θ(αρο)]κανδ(ι)δ(άτω)

(καί) ????? Χρβατια(ς)

Nedostajući natpis bi se mogao rekonstruirati kao:

β(ασιλικος) ili άρ(χου)

Nije otkriven nikakav trag nekoj dekoraciji ili epigrafiji na aversu pečata. Postoje neke naznake o postojanju istih, ali nisu sigurne. Sukladno tome, avers ovog pečata se vodi kao anepigrafički.

Fogg 2000, promjer 21mm, masa 4, 76 g

PEČAT ZADARSKOG PROTOSPATARA I STRATEGA GEORGIA

Gregorio(Grgur),*prokonzul, protospatar i strateg* cijele Dalmacije (Zadar X/XI st. iz patricijske obitelji Madijevaca). Gregorio se spominje u zadarskim ispravama 1033–1036. vezanim uz pisarnicu sv. Krševana. Zadarska isprava od 13.II.1036. Njega navodi kao svjedoka i nosi titulu *protospatara i stratega*, dok se u potvrđnici Petra Krešimira IV. iz 1067, kojom on potvrđuje darovnicu Mihajla Krešimira II. da se Diklo daruje benediktinskom samostanu sv. Krševana u Zadru navodi kao »*Iaderensis prior et imperialis patrikyus ac tocius Dalmacie stratigo*«. Isprava je bila sačuvana u kartularu sv. Krševana, koji je od 1928. zagubljen.

Av: monogram križa (tip 5), u krakovima Tω-Cω|Δσ-Λω
rub u obliku vijenca

Rv: Natpis u četiri reda, rub u obliku vijenca.

ΓΕΟΡ|ΓΙΩΒCΠΑΘ|ΑΡSΑΡΧ|ΕΡΜΑΤ

Θεοτόκε βοήθει τώ δοῦλῳ

Γεοργίῳ β(ασιλικῷ) σπαθαρχ(ίῳ)

άρχ(οντι) Δερματ(ίας)

D.O. 55.1.887. promjer 28 mm, masa 14,33 g, Zacos-Veglery no.1932

PEČATI PROTOSPATARA, STRATEGA I KAPETANA NIKOLE

Protospatar i vojni strateg Nikola upravitelj Zadra poznat je iz isprave iz 1064-1065. kojom poslanik pape Aleksandra II apokrisarij Teuzo samostanu sv Krševana dodjeljuje kapelu sv Ivana u Tilagu. Kapetan Nikola bio je vojni upravitelj za Dalmaciju sa sjedištem u Zadru u vrijeme bizantskog cara Constantina X Doikasa koji je vladao u razdoblju 25. prosinca 1059-21. svibnja 1067. Nije isključeno da je (po nekim izvorima) kapetan Nikola sudjelovao u bizantskim vojnim operacijama u južnoj Italiji. Pečati su izrađeni u olovu te su vremenom jako oštećeni. U prikazu pečata valja naglasiti da se jedan nalazi u zbirci *Krasnov* (Gjuro Krasnov, nekadašnji predsjednik Hrvatskog numizmatičkog društva u Zagrebu). Ostali pečati se nalaze u Vatikanskoj biblioteci. Pečate pratimo prema Laurentovu katalogu *Les sceax byzantins du Medalior Vatican (Medagliere della biblioteca Vaticana, Citta del Vaticano 1962.*

Pečat iz zbirke Krasnov

+NIKO

ΛΑ, Ω CΠ Νικολάω πρωτο

CTPA(T) πρωτοσπαῦ(αίρω)

ΗΓΩ σταηγώ T(E)

(Π)ANΩ κατεπανώ

Νικολάω πρωτσαῦαίρω και στρατηγώ τώ κατεπανώ

U prijevodu: Nikola protospatar strateg i kapetan

Pečat 82

...Κ. [Ni] K⁻

...**СПΑΘ,S** {ο} [λ(άω)(πρωτο)]σπαϑ̣(αριω καί)

...**ΟΥΤΟΥ** {χ} [αρτ]ου(λαρίω)του

...**ΡΑΤΙΟΤΙΚ** {σ} [ο] γοϋ̣εσ(ίου)

...**ΓΟΘΕC** {λ} [ο] γοϋ̣εσ(ίου)

+Νικολάω βασιλκῶ πρωτσαϑ̣αρίω και χαρτολαρίο του στρατιοτικου
λογοϋ̣εσίου U prijevodu: Nikola carski protospatar vojne uprave

Pečat 147

+**НИКО** -Νικο-

ΛΡ'Α'СПΑΘ λ(άω) βριλκῶ πρτο) σπαϑ̣(αρίω)

..ΤΡΑΤΙΓ [(καί σ)] τρατιγ(ώ)

..ΑΛ(?) ...ΑΛ(ΛΑ?)

+Νικολάω βασιλκῶ πρωτσαϑ̣αρίω και στρατιγῶ.... ΑΛ...

U prijevodu: blagoslov Nikoli carskom protospataru i strategu

Pečat 158

..ΚΟΛ. [+Ni]κολ(αος)

..ΕΡSΕ [κλ]ηρ(ικος και)ε-

ΠΙΤ ο CΕ πι του̣ σε-

ΚΡΕΤ κπετ(ου)

Νικολας κληρικος και επί του̣ σεκρετου

U prijevodu: Nikola klerik i načelnik kaptolske kancelarije

Pečat 191

+CΦΡ +Σφρ (α)*

.ICNIK [γ]ίζΝικ(η)*

T,οΠΟΘ τιικο(ύ)

+Νικολαώ βασιλκώ πρωτσαῦαρίω και στρατιγώ.... ΑΛ...

U prijevodu: blagoslov Nikoli carskom protospataru i strategu

Valja naglasiti je od prikazanih pečata najočuvanij onaj iz zbirke Krasnov odnosno sadrži cijeloviti tekst. Avers s likom sv. Nikole malo je oštećen u gornjem dijelu te nedostaje gornji dio oboda. Kao i na mnogim drugim pečatima iz XI stoljeća izostavljena je riječ “pomози” βαήῦει, premda se ona podrazumijeva u znaku križa-blagoslov koji je stavljen neposredno ispred imena vlasnika pečata.

Treba naglasiti na u mnošvu numizmatičke literature, sigilografija je najmanje zastupljena. Nadalje, za proučavanje bizantskih pečata najbolje je koristiti V. Laurent: *Les sceax byzantins du Medalior Vatican* (*Medagliere della biblioteca Vaticana, Citta del Vaticano 1962.*) i G. Zacos & A. Veglery : *Byzantine Lead Seals Basel 1972-1984.*

John W. Nesbitt i Nicolas Oikonomidès, Catalogue of Byzantine Seals at Dumbarton Oaks.

PEČAT KRALJA KOLOMANA

Nakon smrti Zvonimira, a posebno Stjepana II u Hrvatskoj je nastalo bezvlašće. Ugarski kralj Ladislav je postavio za hrvatskog kralja svoga nećaka Alma ali se ovaj nije učvrstio u Hrvatskoj. Dijelom Hrvatske je zavladao velikaš Petar i proglasiti se kraljem. 1097. Sukobio se s ugarskim vojnim odredom pri tom je poginuo. Tada se nastavilo razdoblje bezvlašća. Godine 1102. ugarski kralj Koloman dolazi u Hrvatsku i mirnim putem i biva priznat za hrvatskog kralja. Za uzvrat je hrvatskom plemstvu potvrdio stare povlastice. Narednih godina svojoj je vlasti podvrgao i dalmatinske gradove. Zajamčio im je unutarnju samoupravu koje se prvenstveno odražavala u oslobođanju od poreza i slobodi u izboru gradskog kneza i biskupa. Krunidbom Kolomana za hrvatskog kralja u Biogradu nastala je državna zajednica Hrvatske i Ugarske koje će trajati sve do 1918. Time Hrvatska nije postala dio Ugarske već je, osim u vanjskoj politici, zadržala svoju samostalnost i posebnost. Donekle je položaj Hrvatske poboljšao u obrambenom smislu, a plemstvu omogućilo bogaćenje. Za južni dio Hrvatske negativno je bilo da je vladar bio daleko na sjeveru pa je njegov utjecaj na tom bio minimalan. Kolomanov natpis nalazi se na kapitelima unutar crkve sv. Marije u Zadru.

pečat kralja Kolomana

Natpis glasi: VM REX COLOMANVS D SIG REX HUNGAR

PEČAT DOMINIKANSKOG UČILIŠTA

Generalno filozofsko-teološko učilište dominikanskog reda u Zadru (Studium generale, kasnije Universitas Jadertina) osnovano je još daleke 1396. godine kao najstarije sveučilište na našim prostorima, odnosno kao prvo sveučilište na prostoru današnje Hrvatske, koje je djelovalo do 1807. Učilište je radilo sklopu dominikanskog samostana, a osnovao ga je vrhovni Poglavar dominikanskog reda Raimund de Vinies iz Capue.

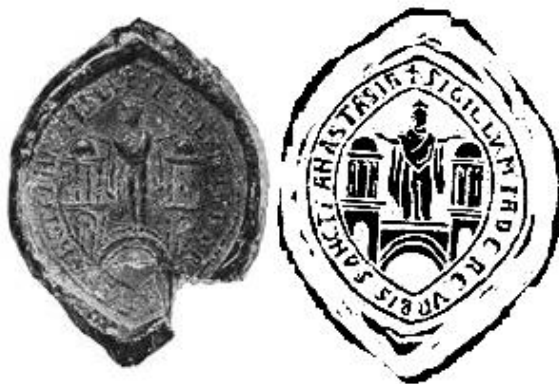

*Pečat Zadarskog
Dominikanskog
učilišta*

Natpis glasi: **+S DOMINICI DE JADRA SIGILLUM CONVENTIS+**

PEČAT GRADA ZADRA

Kao reprezentativni primjer gradskog pečata treba spomenuti *Pečat grada Zadra* sa sv.Stošijom kao centralnim motivom pečatne kompozicije iz 1190. godine. Pečat je upotrebljavao đakon Blassius kao općinski notar u XII stoljeću. Natpis na pečatu glasi: „*sigillum Jadere urbis Sancta Anastasia*“ (pečat Zadra grada sv Stošije). Pečat je oblika mandorle sa prikazom sv Stošije kao zaštitnice grada. U pozadini svetice nalazi se stilizirani prikaz grada Zadra u obliku dvije kule i središnjeg luka. Pečat nije samo sfragistički odnosno heraldički simbol zadarske komune nego je najstariji poznati gradski pečat u nas. Prvi put upotrebljen u na ispravi kojom Zadrani ugovaraju s Rabljanima.

Natpis glasi: **SIGILLUM IADERE URBIS SANCTA ANASTASIA**

ZADARSKI CRKVENI PEČATI

1. Viseći pečat zadarskog kaptola iz 1248. godine s natpisom.

SIGIL(LVM) CAPITULI IADRENSIS

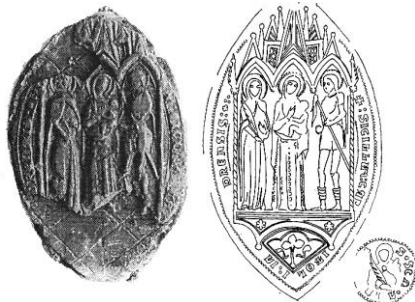
Promjer pečata iznosi 5 cm.

2. Viseći pečat zadarskog kaptola iz 1379. godine s natpisom:

+: SIGILLVM : CAPITOLI : IADRENSIS

Širina pečata je 5,2 cm a duljina 8 cm

3. Viseći pečat i protupečat zadarskog kaptola iz 1407. godine

Natpis vjerojatno glasi:

S*SCA ANAST

4. Pečat nadbiskupa Lovra Periandra 1247.-1287. s natpisom
 +SI(gillum)·MAGI(stri)·LAV(renci)·IADRE(nsis)·ELECTI
 Širina pečata iznosi 3,2 cm, a duljina 5 cm

5. Viseći pečat zadarskog nadbiskupa Lovra Periandra iz 1254
 Natpis na pečatu glasi:

S(igillum) : **LAVRE**(NTII:D)**EI** : **GRA**(tia) : **ARCHIEPI**(scopi): **IADRE**(nsis)
 Promjer pečata iznosi 8 cm

6. Pečat Nicole Matafarisa 1333-1367 s natpisom:
+S(igilum)·NICOLAI·DEI·GRA(tia)·ET·AP(osto)LICE·S(an)C(te)·SEDI(s)·
ARCHIEP(iscopi)·IADREN(sis)
Duljina pečata iznosi 7 cm, a širina 4 cm

7. Pečat nadbiskupa Lorenza Veniera 1428-1449 s natisom:
S(igillum).LAVR(ENTII VENIE)RI ARCHePI (scopi I)
Širina pečata iznosi 4,5 cm, a duljina 6 cm.

8. Pečati Tomasa de Rose opata sv Krševana i fra Benedetta iz Venecije s natpisom:

Lijevi pečat: +S(igillum) THOME·DE·ROS·DEI·GR(ATIA
·ABBATIS·M)ONASTERII·S(ancti)·GRISOGONI·D(E)IAD(RA)

Širina lijevog pečata iznosi 4,5 cm, a duljina 6 cm

Desni pečat: S(igillum)·FR(atris)·BENEDICTI·DE·VENETIS

Širina desnog pečata iznos 2,6cm, a duljina 2,5 cm

9. Pečat samostana sv Dominika iz 1248 s natpisom:

S(igillum) CO(n)VE(n)T(us) F(RATRVM PREDICATOR)UM DE IADRIA

Širina pečata iznosi 2,6 cm, a duljina 4 cm

10. Pečat patrijarha Egidija iz 1306 godine s natpisom:
**+S(igillum)·F(rat)RIS·EGIDII·DEI·GR(at)I(a)·S(an)CTE·S(edis)·
(GR)ADENSIS (PATRIA)RCHE·DALMATIE·VENETIE (PRIMATIS)**

Promjer pečata iznosi 6,2 cm

11. Pečat kanonika Michellea iz Riminija iz 1396 godine s natpisom:
SIGILLUM .MICH(A)ELIS ARAMENSIS).PAPE CAP(ellanus)

Promjer pečata približno iznosi 4 cm

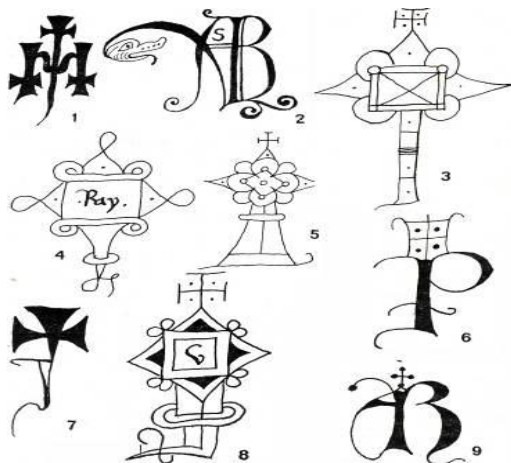

Srednji vijek obiluje kaptolskim, biskupskim, i samostanskim te kanoničkim pečatima. Uz sve vjerske poslove, članovi crkvenog zbora vršili su i ostale poslove unutar zajednice, poglavito notarske službe. Takve su

dokumente kaptolski pisari u zvanju đakona, podđakona i prezbitera pisali i izdavali već potkaj XII stoljeća. Ista je praksa nastavljena i nakon 1229. kad je došlo do reforme bilježničke službe. U tekstu je prikazano jedanaest pečata bez pratećih povijesnih događaja. Srednjnjovjekovnim Zadarskim pečatima je poklonjena izvjesna pažnja premda još uvijek nisu dovoljno obrađeni s povijesnog i likovnog aspekta. Valjalo bi proučiti svu zadarsku crkvenu arhivsku građu te pronaći nepoznate pečate te sve katalogizirati. Svakako, predstoji veliki i dugotrajni posao.

Najbolji prikaz zadarske sfragistike napravio je dr sc Ante Gulin u knjizi „Hrvatska crkvena sfragistika“ odakle su slike pečata preuzete.

Uz bilježničku službu koju su obavljali župnici, u Zadru su postojali i civilni javni bilježnici koji su umjesto pečata svoje dokumente označavali prijavljenim znakovima. Tako primjerice imamo niz poznatih bilježnika i njihovih znakova:

1.Matteo 1174; 2.Blassius 1198 g; 3.Enerik 1279-1308; 4.Raymundus de Modiis 1384-1389 g; 5.Stephanus Petri pictoris 1319; 6.Petrus Pençanus 1365-1392; 7.Jordanus de Nossdrogna 1390-1400; 8. Vannes q. Bernardi de Firmo 1375-1404; 9.Articucius di Rivignano 1386-1416. (Zadar u prošlosti vol II)

PLOMBA SV. KRŠEVANA

plomba sv. Krševana

Godine 2013. U predjelu Zadra na plaži Kolovare pronađen je fragment olovne plombe na kojoj se nalazi prikaz sv. Krševana. Riječ je o izradku koji sa svojim likovnim karakteristikama spada u trinaesto stoljeće. Sukladno starim vedutama, kartama te arheološkim istraživanjima zna se da je u blizini mjesta nalaza sve do šesnaestog stoljeća postojale i crkvice sv. Krševana i sv. Marka. Premda se radi o polovici plombe odmah je uočljivo da odgovara poznatom reljefu koji prikazuje sv. Krševana na konju.

PEČAT DALMATINSKE PROVINCIJE

U knjizi **Bascape, C. Giacomo**: *Sigillografia (Il sigillo nella diplomatica, nell diritto, nella sttoria, nell'arte)*, Milano 1969 spominje se pečat dalmatinske provincije na kojem se nalazi sv Frane koji sjedi do lava. Malo je dostupnih podataka o ovom pečatu. Budući da stilski spada u ono razdoblje kad je Dalmacija bila pod upravom Zadra, pečat je uvršten u ovu knjigu.

Natpis na pečatu glasi:

HOC EST SIGILLUM MAGNV PROVINCIÆ DALMATIÆ

PEČAT ŠUBIĆA BRIBIRSKIH

Bribirska loza Šubić, nadasve osebujna i utjecajna 1309. godine nagovorila je gradske vlasti Zadra na pobunu protiv Venecije. Tom pobunom odnosno kratkim ratom Zadar je zadobio veće ovlasti, a Bribirci su se na neko vrijeme dokopali vlasti u Dalmaciji. Prikazani pečatnjak pronađen je prilikom arheoloških iskopanja u centru Zadra.

Pečat Pavla bribirskog

*Natpis glasi :***PAULUS DE BREBARIO BANUS
CROATORUM DNS ET BOSNE**

PEČAT KARLA DRAČKOG

Karlo II. Drački, hrvatsko-ugarski kralj od 1385 (?), 1345 – Budim, 7. II. 1386). Sin Ludovika Dračkoga iz sporedne loze napuljskih Anžuvina. Od 1369. do 1376. ban Hrvatske i Dalmacije, a od 1381. napuljski kralj. God. 1385. bio je okrunjen u Biogradu za hrvatsko-ugarskog kralja i smijenio na prijestolju svrgnutu kraljicu Mariju. Već iduće god. na prijevaru su ga dali ubiti Marijina majka i regentica Elizabeta i palatin Nikola I. Gorjanski. Premda su Karlovi pristaše odmah nakon njegove smrti proglasili sina mu Ladislava Napuljskoga hrvatsko-ugarskim kraljem, prijestolje je 1387. preuzeo Sigismund Luksemburgovac. Kako je u tekstu prikazano, Karlo Drački je u Zadru kovao i svoj novac stoga je vrijedno prikazati i njegov vladarski pečat.

PEČAT NA DOKUMENTU O KUPNJI ZADRA IZ 1409

Godine 1409. Ladislav Napuljski i Republika Venecija potpisali su ugovor o kupnji Zadra za 100000 dukata u zlatu, čime je Zadar došao pod Mletačku upravu i ostao sve do njenog pada 1797.

PEČATNJACI MLETAČKIH MAGISTRATURA

Postoje dva poznata pečatnjaka Republike Venecije koji se odnose na Zadar. Pripadaju dvojici generalnih providura, odnosno patricijima koji su obnašali mletačku vlast u Zadru prije 1409. godine. Na prvom je naveden Giovanni Corner, a na drugom Pietro Zane. Pečatnjaci se nalaze u Tršćanskom muzeju.

Pečatnjak 1: Giovanni Corner providur u Zadru. Malo je dostupnih podataka o G. Corneru te nije navedeno vrijeme magistrature, ali zna se da je bio prethodnik Pietra Zanea.

+ • S IOHIS • COMITIS • IADRE

Lav sv Marka iznad valova okrenut u lijevo. Promjer 52 mm.

pečatnjak 1

pečatnjak 2

Pečatnjak 2: Providur i kapetan Pietro Zane u Zadru. Za kapetana i providura u Zadru izabran je 14. listopada 1352 naslijeđujući prethodnika Giustiniana Giustiniana. Prije nego je Zane izabran za Kapetana i providura u Zadru bio je savjetnik Dužda u Veneciji. Pietro Zane rođen je 1325. od oca Donato Piero da Santa Maria Materdomini. Godine 1364. imenovan je za upravitelja provedbe borbe protiv pobune u Kandiji ali ne uspjevši mandate izvršiti do kraja daje ostavku i vraća se u Veneciju bez savjetovanja sa Senatom. Zbog ovog poteza biva kažnjen u novčanom iznosu od sto dukata te dobija zabranu vršenja upraviteljskih dužnosti na otoku.

+ • SPIETRI • ZANE • COMES • 7 : CAPIT : IADRE:

Lav sv Marka iznad valova okrenut u lijevo. Promjer 48 mm.

STATUTA
IA DERTINA
 CVM OMNIBVS REFORMA-
 TIONIBVS IN HVNC VSQVE
 DIEM FACTIS.

ADDITO Q. INDICE LOCVPLETISSIMO
 NVNC PRIMVM TYPIS EXCVSSA.

VENETIIS, APVD DOMINICVM DE FARRIS.
 M D L X I I I I.

Naslovnica "Zadarskog statuta" iz 1564

PEČAT MLETAČKOG UPRAVITELJA

Francesco Priuli, obnašao je dužnost upravitelja do 1480. Pečat je oznaka magistrature koju je obnašao sve do odlaska na drugu službu u Kotor. Tada gubi on gubi titulu –chomes-

Natpis glasi: + FRANCISCHUS•DE•PRIOLI CHOMES

PEČAT ZADARSKOG NADBISKUPA PARZAGHIJA

Rođen je u lombardijskom gradu Cremi. Pripadao je redu Franjevaca opservanata. U rodnome je gradu obnašao službu povjerenika Svetoga oficija (1657.), a potom je od 1667.godine djelovao u Rimu. Pri papinskoj kuriji, kao *commissarius generalis cismontane e familiae*. Glaseći za vrsnog teologa i pisca, ondje je prijateljevao s brojnim tadašnjim crkvenim uglednicima. Parzaghija je zadarskim nadbiskupom imenovao papa Klement IX. 19. kolovoza 1669. Svečano ga je učast nadbiskupa uveo u Rimu kardinal Francesco Barberino 1. rujna iste godine. Odmah po dolasku u Zadar, u godini okončanja Kandijskoga rata (1646.–1669.), koji se odrazio i na dio prostora nadbiskupije, Parzaghi se intenzivno posvetio sređivanju vjerskih prilika na ratom opustošenim krajevima, poglavito onima koji su nakon razgraničenja pripali Veneciji. Početkom 1670-ih došao je i u sukob s ninskim biskupom Francescom Grassijem koji je – ne mogavši obitavati u nezdravom i ratom razrušenom Ninu – stanovao u Zadru. Sukob je izbio glede Grasijeve jurisdikcije nad vjernicima Ninske biskupije koji su boravili u Zadru te je 1672. godine Parzaghi protiv ninskogabiskupa poveo tajni proces i poslao ga u Rim. Franjo Grassi je tada sakupio brojne isprave koje su služile kao svjedočanstva u sporu sa zadarskim nadbiskupom, a kako bi od Parzagijevih Godine 1680. nadbiskup Parzaghi sazvao je u Zadru sinodu (od 13. do 15. listopada). Njezini su akti pohranjeni u Arhivu Zadarske nadbiskupije i vrijedan su izvor za proučavanje crkvenih prilika na širem području Zadarske nadbiskupije nakon okončanja Kandijskoga rata. Kako bi obnovio vjerski život, Parzaghi je zaslužan i za poduzimanje konkretnih radova na obnovi zdanja nadbiskupskog sjedišta (znatno oštećenog tijekom boravka vojnika u vrijeme Kandijskoga rata), za popravak krova katedralne crkve, kao i za obnovu nadbiskupske palače u Sukošanu. Oporučno je, katedrali darovao skupocjena misna ruha te sredstva za izradu srebrenog svijećnjaka za glavni oltar stolnice. Tijekom svojega djelovanja Parzaghi je održavao i brojne veze s zadarskim uglednicima, posebice onima koji su i sami pripadali zadarskom kleru. Zaslužnoga zadarskog kanonika i kulturnog pregaoca Šimuna Vitasovića imenovao je 1678. godine mansionarom zadarske stolne crkve, a zadarskom književniku Ivanu Tanzlingeru Zannotiju) omogućio je školovanje na visokome isusovačkom učilištu. Zadarski nadbiskup Giovanni Evangelista Parzaghi

umro je u Zadru 24. kolovoza 1688., istog dana kada je sročio i tekst svoje oporuke. Prema vlastitoj oporučnoj želji pokopan je skromno i bez posebnih pogrebnih svečanosti u koru zadarske franjevačke crkve, gdje je:

**EVANGELISTA PARZAGVS
ORDINIS S. FRANCISCI
CREMENSIS
ARCHIEPISCOPVS JADRENSIS**

Sedišnji dio pečata krasi štit na kojem je podignuta ruka i štit iznad koje je križ. Cijelim obodom ide tekst čiji natpis glasi:

✠ **SIGNMUM ORDINIS MINORUM AN. MDLXXII**

PEČAT I GRB OBITELJI DRIOLI

Proizvodnja Maraschina započela je u Zadru još u vrijeme mletačke republike, točnije 1759. Francesco Drioli bio je mletački trgovac koji je u Zadar donio tradiciju destilacije maraskinog soka proizvodeći tako danas svjetski poznato alkoholno piće. Godine 1804 austrijski je car proglasio Driolijev grb plemenitaškim i uveo ga u europsku bazu plemenitaša.

Driolijev pečat

Driolijeva priznanica iz 1811

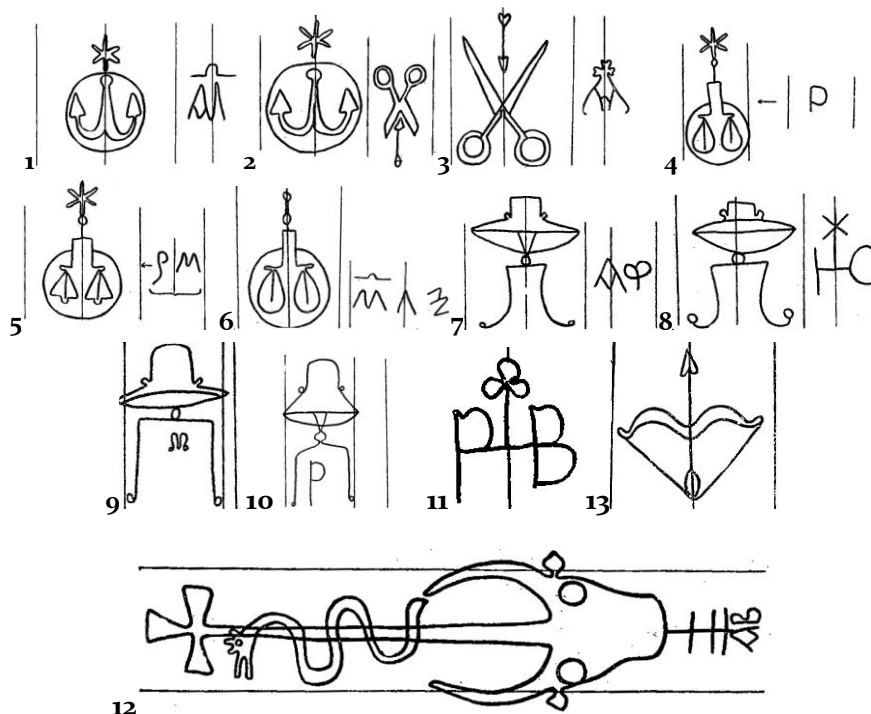
ZADARSKE KONTRAMARKE NA PAPIRU

Spominjući javnobilježničku djelatnost valja se osvrnuti na zaštitivne dokumentnog materijala. Kako bi doskočili krivotvorenju već u srednjem vijeku su proizvođači papira za službene potrebe utiskivali razne oznake kao trag autentičnosti autora i potpisnika dokumenta. Ovo je svakako bila prethodnica zaštićivanjima papirnog novca (u obliku vodenih žigova) i ostalih vrijednosnih papira koji će se pojaviti puno kasnije. Ovdje se navodi material iz zadarskih javnobilježničkih spisa te se kao takvi smatraju autentično zadarskim. Ovdje su navedeni pojedini primjerci ovih filigranskih zaštita službenih papira. Od pojave filigrana krajem XIII. stoljeca kao zaštitnog znaka proizvođača papira, prošli su više faza u stilu i načinu izradbe, počevši od prvih, koji se sastoje od običnih geometrijskih likova, pa do složenih slika u XVIII. stoljecu. O tome već postoji brojna literature. U ovim promjenama se ističe pojava kontramarke na prijelazu iz XV. u XVI. st. To je karakteristican sporedni znak obično na drugoj polovini arka. Briquet bilježi prvu upotrebu kontramarke u Veneciji 1483, kad ona dolazi u obliku inicijala u donjem kutu druge polovice lista. Taj položaj Briquet označuje kao tipični mletački običaj, koga se kasnije drže i u Genovi, dok su drugi proizvođači u Italiji, Francuskoj i Njemačkoj poslije 1550 stavljali svoje kontramarke u sredinu drugog poluarka. Međutim, ima slučajeva da se kontramarka nalazi na istoj strani sa glavnim znakom u donjem vanjskom kutu, ali ponekad i u istoj visini sa znakom. Rijede pak stavljana je u gornji vanjski kut druge polovice arka. Kad govorimo o kontramarki potrebno je učiniti jedno načelno razjašnjenje. I Briquet nije točno definirao značenje kontramarke. On jednom za dvostruke znakove kaže da imaju kontramarku, drugi put mjesto toga upotrebljava naziv »osobnog znaka«, a nekad jednostavno kaže da je znak dvostruk. Međutim ta nepreciznost dovodi do nejasnoća, tim više što se i među najstarijim filigranima s kraja XIII. i početka XIV. stoljeća susreću pojedini znakovi sastavljeni od dva ili tri dijela, a takvih ima i kroz cijelo XIV. i XV. stoljeće. Kod onih najstarijih radi se međutim većinom o imenima proizvođača,

gdje se prezime, odnosno patronimik bilježi inicijalom, a nalazi se odvojeno od osobnog imena ili obrnuto. Očito se je tu išlo za odvajanjem imena i ništa više. Također se na ovaj način tumače i sami inicijali bez punog imena. U XIV. stoljeću vidimo također više puta uz ljudsku ili kakvu životinjsku glavu (Vidi preglednu radnju prof. V. Mošina: Filigranologija kao pomoćna historijska nauka. Zbornik Historijskog instituta Jugoslavenske akademije I, 1954), Na prvi pogled se čini da taj krug predstavlja nešto posebno. Ali ako usporedimo te znakove sa drugim sličnim, vidjet ćemo da tu samo nedostaje spojna crta, koja bi vezala glavu i krug jer na drugim imamo baš takve slučajeve. Prema tome identificiranje termina »dvostruki znak« i »znak s kontramarkom« nije najbolji izraz, nego ih treba razlikovati. Kontramarkom bi zato trebalo smatrati samo onaj drugi znak odvojen od glavnog, koji se sastoji obično od jednog ili dva slova spojena međusobno jednim trolistom ili križem na motki. Za razliku od ovih znakova 8 kontramarkom, valjalo bi one iz XIII-XIV stoljeca koji imaju još neki dodatak zvati samo dvostrukim znakovima. Ako ovako postupimo, izbjeci ćemo nejasnoće do kojih inače neminovno dolazi. Kasnije ćemo vidijeti da za kontramarku ne služe uvijek isključivo inicijali, već to može biti cvijet, škare ili neki drugi znak. Ligatura "AM" (slika 1) nalazi se u Zadru 1520. g. u spisima Mathiasa Sonzonja također sa sidrom, a ovakve kombinacije sa tim znakom nisu utvrđene na drugim mjestima. Javlja se tek krajem XVI. stoljeca u nešto većoj formi i to s filigranom kruna. Iznad inicijala nalazimo još i jedan znak koji bi odgovarao onomu što se u paleografiji naziva »*signum generale suprapositum*«. Uz filigran sidro nalazimo još jednu vrlo zanimljivu kontramarku koja gotovo u istovremeno služi kao poseban filigran. Riječ je o škarama sa stjelicom, koje su u gornjem kutu (Notarski spisi sv. 54 u Državnom arhivu u Zadru.; Arhiv Hrvatske akademije u Zagrebu D XXIV/77. 155) polovice arka vrhovima okrenutim dolje (sl2). Ovaj znak nalazimo u Zadru 1501 do 1505. Takav oblik škara kao poseban filigran dolazi u Šibeniku 1486, u Zadru 1497, a u Splitu 1511. godine dok kod Briqueta s nešto većom strijelom od

1515 do 1518 godine. U Zadru međutim 1514 i s kontramarkom “A” (si. 3) ukrašenom križićem odozgo. Ova posljednja kontramarka je poznata od prije u literaturi iz 1483. godine. Vaga, najstarija kontramarka s vagom dolazi kod Briqueta 1475. godine kod nas je dosada prvi slučaj iz 1489. godine u zadarskim spisima. Kontramarku “M” smještenu ispod vage susrecemo u Splitu 1500—15.05. godine. (si. II),¹⁷ dok drugdje ove kombinacije nema. Briquet ovakav smještaj kontramarki kvalificira nenormalnim, isto kao što i smještaj kontramarke uz gornji dio vage,¹⁸ kao na primjer slovo **M** koje može biti i n okrenutom položaju, tako da u prvi mah izgleda kao **W**, iako je ocito da se radi o jednom istom inicijalu. U Zadru ih nalazimo od 1485 do Slovo **P** kao kontramarka uz vagu dolazi kod nas prvi puta 1493 u Zadru i u Korčuli (si. 4). U Zadru se nalazi na drugoj polovici arka, 1493. godine u u Splitu od 1494,²⁹ a u Egeru (Mađarska) 1497. g. Obje inačice se nalaze na izmiješanim listovima u jednoj istoj knjizi splitskih notara. I Briquet ima slične primjere iz ovih godina. Svaki inicijal ima više varijanata, a i glavni se filigrani međusobno pomalo razlikuju. Slovo **P** kao kontramarka uz vagu dolazi kod nas prvi put 1493. u Zadru i u Korčuli (sl. 3). U Zadru se nalazi na drugoj polovici arka a na Korčuli na istoj strani s vagom. Ovaj posljednji slučaj razlikuje se i veličinom slova kao i po temeljnom znaku. I u Zadru i u Korčuli susrećemo ove znakove nepromijenjene do 1495. Od inicijala koji služe kao kontramarka uz vagu nalazimo još u Zadru 1495 i 1507. g. **ZM** (sl. 5), slično Briquetovom 2604 iz-1514, samo su tu slova međusobno udaljena, ali je ocito da se radi o kontramarki istog proizvođača. To potvrđuje i oblik vage s udubljenim posudicama koji inače nije čest. Zanimljiva je kontramarka **ZA.M** (sl. 6) koja s vagom susrecemo u Zadru od 1489 do 1499, Oznaku “**AB**” — nalazimo u Splitu 1511 i u nekim primjerima je **A** na istoj strani sa šeširom, **B** na drugoj; u drugim slučajevima je obrnuto. U Zadru ova kontramarka dolazi od (sl. 7) 1499.⁴³ **IC**—sa zvijezdom (sl.7) poviše slova, u Zadru 1491.⁴⁵ Oznaka “**M**” — smješteno (sl.9) među vrpcama, koje vise sa šešira, Zadar 1486. Oznaka “**P**” - među vrpcama, Split 1490 (si. 10). Oznaka “**PB**” -

sa trolistom, dvije varijante Zadar 1492..48 (si. 11). **AB** — ispod gubice vola, Zadar (sl. 12) 1485, dvije varijante. Slično ima Briquet iz 1484-86. (br. 15389). Oznaku “**ZS**” s lukom imamo jednu kontramarku (sl. 13) koja se nalazi u donjem vanjskom kutu druge polovice folija, Zadar iza 1490.

SLUŽBENI PEČATI FRANCUSKE UPRAVE

Obzirom da se s velikom sigurnošću može tvrditi da u zadarskoj pošti u vrijeme prve austrijske uprave nije postojao poštanski žig, može se zaključiti da prvi poznati poštanski žig Zadra potječe iz početka prvog razdoblja francuske uprave, odnosno 1806. godine. Datum prvog dana uporabe navedenog žiga nije danas moguće utvrditi, ali sa sigurnošću se može navesti da je to bilo u razdoblju između ožujka i svibnja 1806. godine.

ZARA ZARA

Brumby (crveni pečat) Petrić (crni pečat)

Znakovito je da su to tipični talijanski žigovi tog vremena; jednoredni i pravocrtni korištenjem velikih tiskarskih slova. Koji je uistinu prvi zadarski žig, nije moguće otkriti. Odgovor na to pitanje bilo bi moguće dati detaljnom analizom većeg broja poštanskog materijala iz tog doba. Drugi žig koji se javlja u spomenutoj literaturi je crni troredni žig s ukrasnim šarama i trorednim natpisom "ZARA/CENTRO DEL DIPART/DI DALMATIA". Obzirom je "DIPART" skraćenica od talijanske riječi "DIPARTIMENTO" (hrv "OKRUG"), u prijevodu znači "ZADAR/SREDIŠTE OKRUGA/DALMACIJA".

 ZARA
CENTRO DEL DIPART
DI DALMATIA

Već iz oblika ovog žiga primjećujemo njegovu nepodudarnost s oblicima dvaju prethodnih žigova. Kao što je navedeno, odlika talijanskih poštanskih žigova tog razdoblja je njihova jednorednost i jednostavnost. Druga stvar koja dovodi u sumnju poštanski karakter ovog žiga jest to da je to jedini žig takvog oblika pronađen na materijalu iz Dalmacije. Pretpostavlja se da ovaj žig nema poštanski karakter, već da je to bio službeni žig provincijske uprave u Zadru. Za potkrijepu ove tvrdnje može se navesti da je jedan filatelist imao po obliku vrlo sličan žig s natpisom "FIUME" (Rijeka), koji se nalazio na službenom sudskom dopisu.

U svakom slučaju ako ovo i jest poštanski žig, onda je za pretpostaviti da je to bio žig koji je poštanska uprava u Zadru koristila u službene svrhe.

Pečati Ilirske provincije

Dana 29. studenoga 1809. generalni direktor poštanske direkcije D' Etily je izdao uredbu da se za potrebe poštanskog prometa u svim poštanskim uredima Ilirije moraju izraditi novi poštanski žigovi. Prema njegovoj zamisli na žigu bi se uz ime mjesta morala nalaziti i oznaka "Illyrie". Prvi poštanski žigovi su se u poštanskim uredima pojavili već u siječnju 1810. godine. Točan datum prvog dana uporabe tog novog žiga u poštanskom uredu u Zadru je nepoznanica, ali je za pretpostaviti da je bio u uporabi već tijekom siječnja ili veljače 1810 godine. U literaturi se spominju dva tipa novih žigova s crnim ili crvenim otiskom.

Dvoredni pečat "ZARA/ILLYRIE" s crvenim ili crnim otiskom

P.P./ZARA/ILLYRIE s crvenim ili crnim otiskom

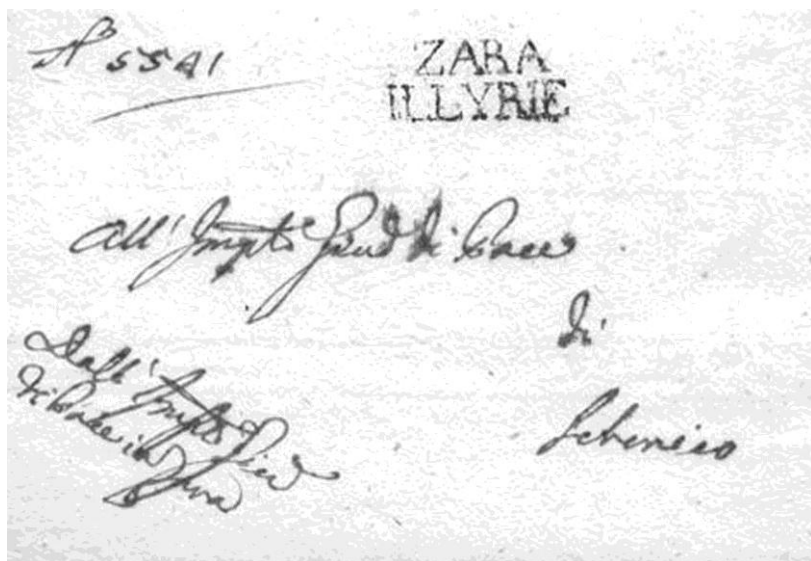
Skraćenica "P.P." (fr. **PORT PAYÉ**) označava da je poštarina plaćena od strane pošiljatelja. U tom razdoblju francuskog poštanskog sustava boja žiga je imala određena značenja. Naime, u većini slučajeva crni otisak žiga se stavljao na pisma za koje pošiljatelj nije platio poštarinu, već je to morao učiniti primatelj, odnosno crveni otisak bio obavijest o poštarini koju je platio pošiljatelj. Povezujući obveznost francuskih poštanskih službenika na udaranje odlaznih i dolaznih žigova na pismima sa značenjem crvene i crne boje otiska žiga, možemo doći do određenih zaključaka kako je dvoredni žig ("ZARA/ILLYRIE") bi trebao biti odlazni žig, a troredni žig ("P.P./ZARA/ILLYRIE") bi trebao biti dolazni žig (kombinacije s crnim i crvenim otiskom u ovisnosti o tome da li je poštarina plaćena ili je trebala biti naplaćena prilikom uručjenja pisma). Treći žig koji se pojavljuje na podrčju Ilirije je troredni žig s natpisom "DÉB/naziv mjesta/ILLYRIE". Uporaba ovog žiga je bila namjenjena za slučajeve kada listonoša nije mogao uručiti pismo adresatu. U tom slučaju pismo je trebalo biti vraćeno

pošiljatelju. Oznaka "DÉB" skraćena je francuske riječi Débrousé, a znači kako treba naplatiti povratnu poštarinu. Obzirom da je ovaj žig izuzetno rijedak, ne iznenađuje činjenica da još nije pronađen otisak zadarske inačice.

Vojna pošta francuske vojske u Zadru i okolici

Francuska vojska je imala razgranatu i vrlo razvijenu službu vojne pošte. Osvajanjem Dalmacije tijekom 1806., u Zadru je osnovano Glavno zapovjedništvo vojnih postrojbi u Dalmaciji (Armée de Dalmatie). U sklopu tog zapovjedništva osnovan je i Glavni ured vojne pošte za Dalmaciju (Bureau General Armée de Dalmatie) u kojem su u razdoblju od 1806. do 1811. korištena tri dvoredna crvena žiga vojne pošte.

1. "Bau. Gal./ARM. DE DALMATIE"
2. "Bau. Gal. PORT - PAYÉ/ARM. DE DALMATIE"
3. "DÉB. Bau. Gal./ARM. DE DALMATIE"

ZARA

Al nobile Signore
Il Sig.^o Conte Luciano Niccolò di Pozzo

Ragusa

N. 582.

aut. eliminata

Al
N. 582. di base

Al
N. 582. di base

in Sebenico

ZARA
CENTRO DEL DIPART
DI DALMAZIA

GRBOVI ZADARSKIH PLEMIĆKIH OBITELJI

U svojoj dugoj povijesti Zadar je nastojao sačuvati političku i gospodarsku samostalnost. Od svake nove vlasti tražio je priznanje komunalne samostalnosti. Komunom se upravljalo preko komunalnog vijeća koje su činili ugledni građani – patriciji. Oni su ustvari bili građanska aristokracija koja je uzela vlast u svoje ruke i do XIV. st. prerasla u zatvorenu grupu u koju više nisu mogli ući novi članovi sve do kraja mletačke vladavine. Moguće je pratiti razvitak grbova pojedinih obitelji, jer je čest slučaj da jedna obitelj koristi više grbova, koji uglavnom imaju iste heraldičke simbole samo drugačije stavljene na štit grba. Posebno su zanimljivi grbovi na kamenoj plastici. Zadar je bogat upravo takvim spomenicima, a oni se nalaze na mjestu gdje su i postavljeni, Njihova bi obrada bila značajan doprinos zadarskoj heraldici. Zadarski plemići koji nisu imale grbove su sljedeće obitelji: Albinoni, Botono (Batono), Butovano, Ciprianis, Ferra, Fumatis, Galo, Ginanis, Grubonja, , Krnarutić, Cotopagna, Kršava, Lapciani, Lemeš, Ljubavac, Martinušić, Pečar, Petrachis, Pomo, Qualis, Raduccio, Rosa, Saladin, Stratico, Šubići, Varikaše i Sloradi. Iako nisu imali grbove to nije umanjilo njihovu ulogu i moć u ukupnim zbivanjima u Zadru. Zadarske plemićke obitelji koje su imale grbove same su birale heraldičke simbole. Stare su plemićke obitelji obično čuvale i koristile neizmijenjen grb želeći njime naglasiti svoju starost i autoritet. Mnogo je starih obitelji do početka XIX. st. izumrlo, a onima koje su preživjele Austrija je priznala plemstvo. Poznati su nam grbovi sljedećih obitelji: Benvenuti, Begna, Begna Posedarski, Bianchini, Borelli, Bortolazzi, Calcina, Carrara, Cedulini, Civaleri, Carponese, Dall'Acqua, Damjanić Vrgadski, Detrico, Fanfogna, Ferrari, Fondra, Fondra Ferra, Galelli, Grisogono, Kreljanović Albinoni, Lantana, Licini, Matafari, Mirković, Nassi, Nozdronja, Parma, Pellegrini, Pellegrini Danieli, Petrizzo, Ponte Posedarski, Petricioli, Sanfermo, Smiljanić, Soppe, Soppe Fortezza, Soppe Papali, Vitcor i Zanchi.

Sl. 1. *Benvenuti*

Sl. 2. *Benja*

Sl. 3. *Benja Posedarski*

Sl. 4. *Bianchini*

Sl. 5. *Borelli*

Sl. 6. *Bortolazzi*

Sl. 7. *Carrara*

Sl. 8. *Cedulini*

Sl. 9. *Civateli*

Sl. 10. *Corponese*

Sl. 11. *Dall'Acqua*

Sl. 12. *Danjanić
Vrgadski*

Sl. 13. *Derico*

Sl. 14. *Fanfogna*

Sl. 15. *Ferrari*

Sl. 16. *Fondra*

Sl. 17. *Fondra Ferra*

Sl. 18. *Galelli*

Sl. 19. *Grisogono*

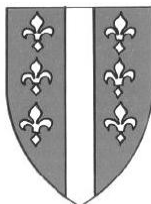
Sl. 20. *Kreljanović*

Sl. 21. *Lantana*

Sl. 22. *Licini*

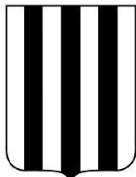
Sl. 23. *Matafari*

Sl. 24. *Mirković*

Sl. 25. *Nassi*

Sl. 26. *Nozdronja*

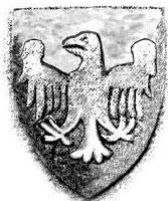
Sl. 27. *Parma*

Sl. 28. *Pelleorini*

Sl. 29. *Petricoli*

Sl. 30. *Petrizzo*

Sl. 31. *Ponte*

Sl. 32. *Posedarski*

Sl. 33. *Sanfermo*

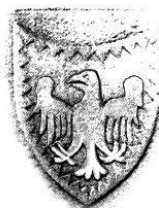
Sl. 34. *Smiljanić*

Sl. 35. *Soppe i
Soppe Fortezza*

Sl. 36. *Soppe Papali*

Sl. 37. *Vitcor*

Sl. 38. *Zanchi*

POSEBNI DODATCI

OPUS LAURANA

MEDALJE

Franjo Vranjanin (Francesco Laurana), (Zadar, oko 1430. - Marseille ili Avignon, 12. ožujka 1502.), jedan od najznačajnijih hrvatskih renesansnih kipara. Brat poznatog hrvatskog renesansnog graditelja Lucijana Vranjanina,, rođen u Vrani kraj Pakoštana, koji je u vrijeme umjetnikovog rođenja bio pod mletačkom upravom. U Napulju sudjeluje u radu na Trijumfalnom luku Alfonsa I (1452.-1472.) Boravi na Siciliji, gdje mu se pripisuje kapela Mastrantomio crkve Sv. Franje Asiškog, crkve Sv. Franje Asiškog u Palermu. Posljednje arhitektonsko djelo radi u Marseillesu – u katedrali radi na kapeli Sv. Lazara (1475.-1481.) Poznat je po bistama u kojima je razvio vrlo osobit stil. Veliki ranorenesansni kipar Francesco Laurana pripada skupini likovnih umjetnika hrvatskoga porijekla, zvanih »Schiavoni«, koji su najveći dio ili čitav svoj opus ostvarili izvan zavičaja. Poput Lucijana Vranjanina, Jurja Đulinovića, Ivana Duknovića, njegovo je ime upisano u sve važnije preglede talijanske renesansne umjetnosti. Drži ga se jednim od najznačajnijih predstavnika ranorenesansne skulpture u Italiji i jednim od ključnih sudionika u difuziji i razvoju renesansnoga stila izvan talijanskih granica. Bio je na svoj način Simone Martini za kiparstvo svoje epohe. Gradovi Avignon i Napulj, koji su u vrijeme slikara Simonea bili ključni za internacionalizaciju gotike, u Luranino doba ponovo su postali važna kulturna središta, u kojima su se prožimala talijanska, francuska i flamanska likovna iskustva. Kao i Simone, Francesco je bio predstavnik dvorske umjetnosti, koja se razvijala zahvaljujući vladarskim porodicama Aragon i Anjou. Nadalje, Luranina umjetnost, kao i ona Simonea Martinija, bila je snažno prožeta petrarkizmom. Braća Laurana (Vranjanin) poznati su kipari i slikari koji su izradili mnoga djela koja se čuvaju u muzejima i privatnim zbirkama. Ovdje svakako treba staviti naglasak na numizmatički material koji su ostavili iza sebe. Francesco Laurana, odnosno Franjo Vranjanin (rođen u Vrani ili Zadru oko 1420, umro u Avignonu, 1502; cf. Rolfs 1907; Krufft 1995). Devet, odnosno jedanaest

njegovih medalja s potretima s dvorova Renata Anzuvinškog i Luja XL datirano je u sezdesete godine 15. st. i ukras je malobrojnih numizmatičkih kabineta. Kao primjer vrhunskog medaljarskog rada ovje je prikazana medalja "Minerva".

Još nije poznato kojim je putem F. Laurana došao u Italiju. Neki podatci govore da je stigao preko Pule, dok drugi podaci govore da je došao brodom iz Zadra do Ancone. Ovaj drugi podatak bi mogao biti točniji jer se zna da je živio i radio uz oca (tad već potvrđenog zadarskog kamenoklesara) u Zadru. Potvrda o njegovom radu i životu u Italiji su mnogobrojni blagajnički zapisi za obavljene poslove. Nakon boravka u Italiji krenuo je u Francusku. Ni ovaj put se ne zna kako, ali se zna da je tamo ostao sve do svoje smrti u Avignonu.

*Medaljon sa slavluka
Alfonsa I -Napoli*

Eleonora D'Aragon

MEDALJA 1

Francesco Laurana po narudžbi napoletanskog vojvode (Rene d'Anjou) 1463 godine izradio je medalju "*Minerva Pacifica*". Autor kombinira prezentaciju Minerva Pacifica i natpis Pax Augusti kao sliku "božica Mira". Na medalji se nalazi Minerva s glubom mira i maslinovom granom iznad oklopa rimskog vojnika. Na aversu se nalazi zajednički prikaz kralja Renea i kraljice Iohanne oko čijih poprsja ide natpis. Medalja je izrađena u željezu i varira u promjeru od 87 do 90 mm. Primjerci se čuvaju u Munzkabinet Berlin (90mm), cabinet de France Paris (90mm), zbirka Dreyfuss (88mm), zbirka Piot (olovo 87mm), zbirka Pichon. (Heiss 3, Friedlander 4, Rolfs T.23.1, Hill 59a, 59b)

Natpis glasi:

**Av.DIVI HEROES FRANCIS LILLIS CRVCEO ILLUSTRIS INCEDUNT
IVGITER PARANTES AD SUPEROS ITER**

Rv:PAX•AUGUSTI•M•CCCC•LXIII•FRANCISCUS•LAVRAN•FECIT

MEDALJA₂

Godine 1477. Giovanni d'Anjou naručio je medalju sa poprsjem koju je izradio F. Laurana. AE, Opus :Laurana Francesco RRR (Hill 61-Kress 26) 176g, 86 mm. Na aversu je poprsje Giovannia s visokom kapom i dugom kosom. Oko poprsja ide natpis. Na reversu je antikni hram okružen korintskim stupovima. Na vrhu se nalazi kupola na kojoj stoji sv Mihael. S dugim krilima. Medalja je izrađena u željezu i olovu. Promjer varira između 83 i 87mm. Primjerci se nalaze u Berlinu 2 primjerka 85 i 87 mm, London 4 primjerka od toga jedan u olovu, Paris 2 primjerka u željezu 83 i 86 mm. Neki primjerci nemaju Lauranin potpis i godinu.(Heiss⁴, Friedlander⁵, Armand 6, Rolfs T.23.2, Hill 61) Natpis glasi:

**Av: IOHANES.DUX CALABER ET LOTHORINUS SICULI REGIS
PRIMO GENIUS**

Rv:MARTE•FEROX•RECT•ULTOR•ALL•REGALIS

MCCCCLXXVII FRANCISCUS•LAVRAN•FECIT

MEDALJA₃

F. Laurana 1465. godine po narudžbi Lodovica XI di Provenze izradio je brončanu medalju. Na aversu se nalazi poprsje kralja Ludovika XI okrenuto na desno s visokom kapom. Obučen u odijelo s naborima i visokim ovratnikom. Oko poprsja teče natpis. Na reversu ove medalje nalazi se Concordia (Sloga) sjedi na rimskom stolcu držeći u desnoj ruci dugo žezlo s ljiljanom te lovorom u lijevoj ruci. Natpis ide također po obodu. Masa medalje iznosi 155.45, a promjer g, 85 do 86 mm Medlja je izrađena u olovu. Primjerci se čuvaju u British Museum London-olovo, Cabinet de france, Bundessmlung der Medaillen Wien. (Van Mieris I 91, Heiss 6, Armand 3, Friedlander 7, Rolfs I 23, Hill 65) Natpis glasi:

Av: DIVVS LODOVICUS REX FRANCORUM
Rv: CONCORDIA AVGVSTA

MEDALJA 4

Medalja izrađena za Karla Anžuvinca (Carlo D'Anjou) grofa od Maine, mlađi brat Rene Anjoua. Rođen 1414, umro 1472. Na aversu se nalazi poprsje Karla Anžuvinca s krznenom kapom i ovratnikom okrenuto na desno. Na reverse se nalazi zemljopisna karta s imenima četiriju kontinenata opkoljenih morem. Prva tri kontinenta spojena su međusobno dok je ispod Afrike continent Brumae odijeljen morem. Na stranama svijeta prikazane su glave pripadajućih vjetrova. Medalja je izrađena lijevanjem u željezu. Jedini primjerak ove medalje čuva se u Cabinet de France Paris i po njemu su izrađene kopije. Original na reversu jako izlizan ili je loše izliven. (Heiss⁵, Friedlander 1, Armand 1, Rolfs I 22/3, Hill 63). Natpis na medalji glasi:

**Av: K ROLVS CENOMANIE COMES FILIVS FR(ater) REGVM
ALVPNVS REGIS PATER REGNI PRUDENT(i)a**

Preko polja: CON(s)SIL IQQ(ue) K(arolo) VII IMP(er) ANTE

Rv: FRANCIVS LAV RANA FECIT

Preko polja: EVROPA ASIA AFRICA BRUMAE

MEDALJA 5

Postojala je medalja Karla Anžuvina s poprsjem okrenutim na desno koja je također uvrštena u opus Laurana premda nije signirana ni datirana. Natpis na ovoj medalji sličan je onom s *medalje 4* . Na medalji nema reversa. Nema službeno zabilježenog primjerka. Jedini izvor je Heraeusova tabla XXVI u tekstu. Heiss je spominje na table XXVIII, (Friedlander na table 2, Hill na table 63a. Armand i Rolfs je ne spominju). Nije poznato da li neki od kabineta danas čuvaju izrađeni primjerak ove medalje. Promjer medalje iznosi 75mm, dok masa i kovina nisu poznati. Natpis glasi:

**Av: KAROLUS FILIUS FRATER REGVM
COMES CENOMANIE CT**

MEDALJA 6

Medalja kralja Ludovika XI čiji je avers upotrebljen za izradu jedne manje njegove medalje. Izvedba ove medalje ne pokazuje karakteristike rada F. Laurane već je izrađena nešto kasnije po njegovoj medalji. Na aversu je popprsje kralja Ludovika okrenuto na desno. NA reverse se nalazi francuski grb okružen vijencem školjki (znak Ljudevita XI) i lancem odlikovanja sv Mihaela. Izrađena je u srebru promjera 65mm. Medalja se nalazi u Cabinet de France, Paris. (Medailes Francais I, III, Heiss 7, Friedlander 8, Armand 3, Hill 65 b)Natpis glasi:

Av: DIVUS LUDOVICUS REX FRANCORUM

Rv: SANCTI MIHAELI ORDINIS INSTITUTOR

MEDALJA7

Medalja Joanne Laval, druge žene kralja Rene D'Anjoua, rođene 1423 te umrle 1498. Žena kralja postala je 1454 godine. Na aversu medalje nalazi se poprsje kraljice Joanne okrenuto lijevo. Karakterizacija medalje pokazuje izduženo lice s visokim čelom. Na glavi se nalazi visoko kičena kapa slična kruni okružena fleuronima (cvijetnim rubom) s kojih pada vrpca. Oko vrata nalazi se ogrlica. Na reversu nalaze se dva goluba okrenuti na lijevo. Iza se nalazi grana ribizla. Oko golubinih vratova nalaze se kolutovi povezani vrpcom. Medalja je izrađena 1461 godine u Angersu. Medalja je izrađena u olovu i željezu, promjera 90 mm. Primjerci se čuvaju u Munz kabinet Berlin izrađena u željezu, Torino, Kraljevska biblioteka izrađena u olovu, te nekada u zbirci Spitzer 80mm. (Heiss2, Fiedlander 2, Armand 5, Rolfs 22, Hill 57.) Natpis na medalji glasi:

Av: DIVA JOANNA REGINA SICILIE ETCETERA

Rv: PER NON PER MCCCLXI FRANCISCUS. LAVRANA FECIT

MEDALJA8

Medalja dvorske lude Tribouleta s dvora Rene D'Anjoua. Prikaz dvorske lude izveden je do ispod pojasa i okrenut je desno. Avers karakterizira namjerni nesrazmjerni prikaz veličine tijela u odnosu na veličinu glave. Mala uglata glava s duguljastom bradom trebala je poslužiti kao prikaz maloumne osobe. Oko centralnog motiva nalazi se natpis. Na reverse medalje nalazi se lav kao centralni dio kompozicije. Oko lava te na polju nalaze se natpisi, godina i autorov potpis. Izrađena je u željezu i promjera je 79mm. Izrađena je u Angersu 1561 godine. Premda nije točno naznačeno ime kome je posvećena, zna se da je tih godina dvorski zabavljač bio. Prikaz lava na reverse se pripisuje običaju da je kralja kod raznih prijemova, javnih nastupa i povorki pratio lav. Triboulet. Primjerci se nalaze u Cabinet de France, Paris i Münchenu. (Hessl, Friedlander 3, Armand 7, Rolf T. 22.1, Burger Pl. XII, Hill 58) Cijeli natpis na medalji glasi:

Av: ME REGIS IN SOVEM CURA ET IMAGINE LUDIT
Rv: ET ME PRELUDIIS RICUM TEGIT REGIA VESTIS
MCCCCLXIF RANCISCUS LAVRANA F.

MEDALJA9

Medalja Federica od Lotaringije, grofa od Vaudemonta, zeta kralja Renea. Rođen je 1424., a umro 1470. godine. Na aversu se nalazi grofovo poprsje okrenuto na desno s visokom kapom ispod koje se vidi duga kosa. Oko poprsja ide natpis. Vojvoda Federico obučen u oklop i obješenim mačem drži žezlo u desnoj ruci dok su mu uzde u lijevoj ruci. Postrance su pečine irenesansna zgrada. Natpis je autorov potpis i oznaka godine. Medalja je promjera 95mm i izrađena je u željezu. Jedini poznati primjerak čuva se u Hunterian Collection u Glasgou (Heiss ne navodi ovu medalju, Armand II.p.258, Friedlander je ne navodi, Rolfs I.24.2, Hill 60) Natpis na medalji glasi:

Av: ILLUSTRIS PRINCEPS COMES & FEDERICOS ISTE

Rv: FRANCIVS LAVRANA FECIT MCCCCLXIII

MEDALJA 10

Medalja Iohannes Cossa, grofa od Troje koji je umro 1472. Na aversu medalje nalazi se grofovo poprsje okrenuto desno s visokom kapom i potpuno nepokrivenim uhom. Oko poprsja ide natpis. Na reverse se nalaze dvije polomljene potkove oko kojih se nalaze inicijali IC (Iohannes Cossa). Cijelu ovu kompoziciju okružuje vijenac od lovora. Medalja je izrađena od željeza promjera od 80 do 85 mm. Jedini primjerak ove medalje nekad se nalazio u Dresdenu (nestao je vjerojatno u savezničkim teškim bombardiranjima grada) (Hess 3, Armand 2, Friedlander 6, Rolfs I.24.1, Hill 62) Natpis na medalji glasi:

Av: ECCE. COMES. TROIE. VICEREX. QUOQUOE. COSSA. IOHANES
Rv: ANNO D(omi)NI MCCCCLXVI FRANCIVS LAVRANA FECIT

MEDALJA 11©

Medalja nepoznate osobe. Na aversu se nalazi poprsje okrenuto na desno s vsokom kapom i kovčavom kosom. Osoba na aversu je srednjih godina. Natpis ide po obodu.. Revera nema. Jedini postojeći primjerak postoji u zbirci Taverna u Milanu. Medalja je izrađena u željezu promjera 81mm. (Hill 67) Natpis glasi:

HIC IN TERRIS MERUIT SIBI NOMEN OLIMPI

Medalja nije signirana. Prvi koji je predložo da se ova medalja pripiše Laurani je bio Heiss stoga su ostali prihvatili.

©*pripisuje se F. Laurani*

MEDALJA 12©

**NE POSTOJI
RASPOLOŽIVA SLIKA**

Medalja Jean Matharon de Salignac. Ne postoji podatak o rođenju ali se zna da je umro 1495. godine. Na aversu se nalazi poprsje s kapom i lancem oko vrata.. Na reversu Matharon u punoj figure u oklopu i ogrtaču. Na glavi ima kapu, a u desnoj ruci drži mač, a u lijevoj ruci knjigu naslonjenu na prsa. Štit se nalazi s desne strane, a s lijeve strane ljiljan s tri cvijeta i krunom oko stabljike oko koje se ovija svitak. Ispod biljke pas. Medalja je izrađena u bronci promjera 85 mm. Niko od istraživača nije signirao ovu medalju. Ne zna se gdje se sad nalazi ova medalja pa je opis napravljen po starim opisima. Natpis glasi:

**Av: IO(hannes) MATHARON DE SALIGNACO EQVES IVRII
DOCTOR COMES PALATINI
Rv: FIDES SERVATA DITAT
MAGNUS IN PROVINCIA PRESIDENS CONSILIAR(ius)
CAMBELLANUS REGIUS**

©pripisuje se F.Laurani

NOVAC I MEDALJE IZ BLIŽEG ZADARSKOG OKRUŽJA-PAG

Grad Pag na istoimenom otoku dio je Zadarskog područja u povijesti je uvijek bio upućen na grad Zadar. Poznat po svojim solanama još od doba Rima uvijek je bio prosperitetan zbog trgovine solju. Nakon razaranja starog Paga, novi se smjestio kilometar sjeverno, a izgrađen je po zamislima Jurja Dalmatinca. Prethodno spomenuta sol bila je izuzetno traženi artikal poglavito u vrijeme mletačke uprave. Činjenica da je profit iz proizvodnje i trgovine soli na sredozemlju iznosio trećinu ukupnog bruto dohotka Republike Venecije pokazuje koliko je sol iz jadranskih Solana bila tražena. Grad Pag, suočen 1778. s nestašicom sitnog novca, izdao svoj papirnat novac, na kojemu je vrijednost bila ispisana rukom. To je zapravo preteča papirnateg novca u Hrvatskoj, a privukao je pozornost i svjetskih numizmatičara. Paški je asignati su do pojave zadarskoga opsadnog papirnateg novca 1809. naša najstarija novčanica. Na tom se novcu nalazio grb grada Paga sa sv. Jurjem u kartuši i venecijanskim lavom na vrhu, jer je Pag bio dijelom Mletačke Republike. Pag je bio sinonim za sol, pa se solju sve mjerilo i plaćalo tako da su i plaće isplaćivane u soli. Kako je bio problem preuzimati velike količine soli, paški su suci naručili iz Venecije priznanice koje su potpisivali u ime paške komune. Oni bi time dali nalog blagajni da isplati novac onome na koga je glasio asignat. Na asignatu od 20. svibnja 1778., koji glasi na paškog liječnika Anastazija Manginija, potpisani su suci Zuane Conte Mircovich i Tomaso Ivan Conte Billinich, koji su na taj način odobrili isplatu njegove mjesečne plaće. Za to postoje dokazi u obliku danas poznatih "*Paških asignata*" "*Judices Paghi*" koji su dokumenti o izdanoj količini soli odnosno vrijednosti obavljenog posla izraženoj u masi soli. Smatra se da su Rimljani izgradili prve solane na Pagu. Prvi povijesni pisani podatak (građena je među prvim na našoj obali) spominje pašku solanu 999. godine u oporuci Agape kćeri zadarskog tribuna Dabra u kojoj ostavlja dijelove paške solane samostanu sv. Krševana. U 14. stoljeću za vladanja ugarsko-hrvatskog kralja Ludovika I. Anžuvina dostiže velik kapacitet te izvoz soli postaje velik. Godine 1409. g. Venecija je preuzela vlast nad Pagom.

N. 155.

JUDICES PAGHI

Si leva la presente Bolletta al *Signor D. Agostino D'Albino, abitante nella Com.
della Magna Comunità al n. 100, Cap. Giovanni Co. Mironich, Giudice della Corte maggiore di
Pavia. Si fiano conte dal Sp. Signor Procurator alla Cassa, che nella refa de suoi conti le faranno bonificare. In
quorum fidem &c.*

gli fiano contate dal Sp. Signor Procurator alla Cassa,
che nella refa de suoi conti le faranno bonificare. In
quorum fidem &c.

Data dalla Cancell. della Magnifica Comunità li *pi aprile* 1778

{ *Cap. Giovanni Co. Mironich, Giudice*
{ *Tommaso Mironich, Bilancia, Pavia*

Lo. Vicario della Magnifica Comunità di Pavia.

N. 161.

JUDICES PAGHI

*Si leva la presente Bolletta al Signor D. Agostino D'Albino, abitante nella Com.
della Magna Comunità al n. 100, Cap. Giovanni Co. Mironich, Giudice della Corte maggiore di
Pavia. Si fiano conte dal Sp. Signor Procurator alla Cassa, che nella refa de suoi conti le faranno bonificare. In
quorum fidem &c.*

Data dalla Cancell. della Magnifica Comunità li *10 maggio* 1778

{ *Cap. Giovanni Co. Mironich, Giudice*
{ *Tommaso Mironich, Bilancia, Pavia*

Lo. Vicario della Magnifica Comunità di Pavia.

N. 146

JUDICES PAGHI

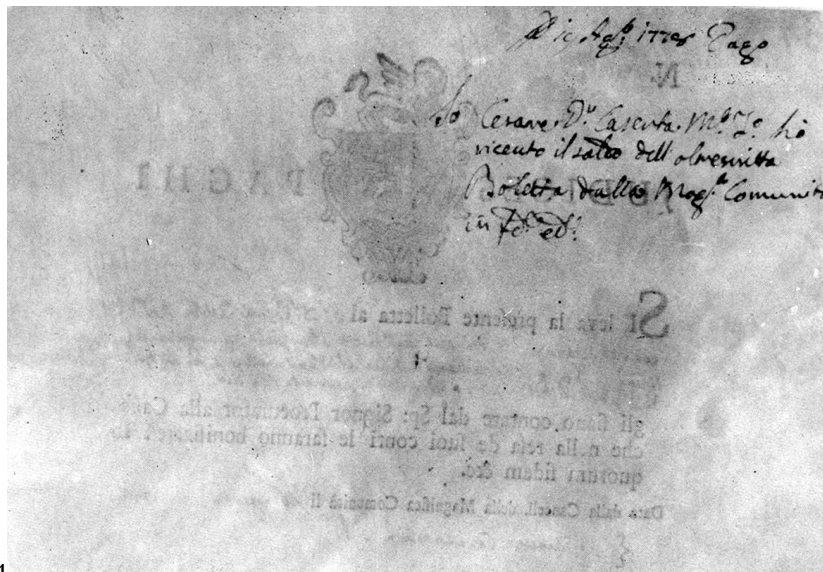
SI leva la presente Bolletta al S.^{ro} D.^{ro} Cesare Casella M.^{ro} D.^{ro} Sp. per la Com.
per suo salario di soldi 100 e cinque per il suo posto di Segretario e per i suoi
quattro figliuoli e per il suo cavallo e per il suo cavallo e per il suo cavallo e per il suo cavallo
e per il suo cavallo e per il suo cavallo e per il suo cavallo e per il suo cavallo e per il suo cavallo
gli siano contate dal Sp. Signor Procurator alla Cassa,
che nella refa de suoi conti le faranno bonificare. In
quorum fidem &c.

Data dalla Cancell. della Magnifica Comunità li 10. agosto - 1774.

{ Caff. Truana Co. Minorelli Segr.

Cancell. di Comun.

3

4

Kupoprodajnim je ugovorima zagospodarila solanom te je njom upravljala do 1797. Godine Sačuvano je jako malo *Paških asignata*, a svi su tiskani krajem osamnaestog stoljeća 1778 godine. Postoji nekoliko inačica ovog pseudonovčanog tiska, a razlikuju se samo u nekim brojevima i po imenu donosioca. Osnovni dio je tiskan dok je ostatak teksta nadodavan rukopisom ovlaštene osobe grada Paga i Mletačke Republike. Grb paške općine otisnut je na aversu asignata. *Paški asignati* spadaju u red iznimno rijetkih novčanih tiskovina i jedna su od najstarijih oblika plaćanja papirnim novcem na ovom području. (Opis ovih asignata nalazi se u knjigama Jelinčić, *Zmago: Katalog bankovcev jugoslavenskih dežel* (2. del pomožne izdaje), Ljubljana 1989/1990. i Barac, *Borna: Banknotes of the States of the Former Yugoslavia 1767-2002*, Zagreb 2002.) Na slikama 1, 2, 3 prikazana su lica asignata dok slika 4 prikazuje naličije s dodatnom potvrdom vjerodostojnosti. Brojevi 155, 161 i 186 pokazuju redni broj asignata. Tisak je izveden na papiru izrađenom na grubom situ, onakvom kakav se koristio za ostale potrebe bakrotiska. Do danas ih je jako malo sačuvano. Moguće da se nalaze skriveni u arhivima paških obitelji ili su jednostavno izgubljeni u tijeku vremenskog razdoblja od dvjesto godina.

Paške solane bile su najveći takav radni pogon na istočnojadranskoj obali tijekom više od jednog tisućljeća. Nakon domaće potrošnje uvijek su ostajali viškovi koji su prodavani u svim gradovima Dalmacije. U početku najveći kupac je bio Zadar, glavni grad Dalmacije. Prodaja i proizvodnja paške soli je postojala i prije, ali se ona može bolje pratiti tek od kraja XIII. stoljeća. Naime, zna se da je u travnju 1299. god. jedan Zadraniin odjednom Mlecima prodao 1.500 modija paške soli. Dolaskom Anžuvina (1358.), točnije kralja Ludovika u Dalmaciju, prodaja soli postaje monopol (Ufficio dei sali). Nije bilo dotadašnjih smetnji, pa ni pri izvozu soli iz Zadra i Paga u Marche, jer dovoljno je bilo da izvoznik Solnoj komori plati namet od 6 do 10 dukata zajedno sa tridesetinom prodavane soli za bilo koju količinu. Tada paška trgovina solju poprima priličan zalet.. Komore bile uspostavljene u Karlobagu, Obrovcu i Skradinu, a preko njih se obavljao izvoz u srednjovjekovnu Hrvatsku. To govori da su prilične količine soli odlazile u

tom smjeru. No, bilo je tada i drugih smjerova njena izvoza. Paški proizvođači su samostalno prodavali sol u manjim količinama. Njihovi kupci bili su Zadrani i Firentinci, koji su dolazili u Pag osobno, te ugovarati trgovačke poslove. Budući da su solane zadarske okolice proizvodile male količine, to se može pretpostaviti da se najviše trgovalo paškom soli, napose prvih godina XV. stoljeća kad je Zadar postao središtem jadranske trgovine soli Početkom XV. stoljeća Venecija je zavládala Dalmacijom te je preuzela brigu o prodaji paške soli. Nekad je ta dobit, kao 1594. iznosila čak 150.000 dukata. Zbog visokih izvoznih carina, uvelike su smanjeni prihodi Paga, od negdašnjih 12.000-13.000, na svega do 5.000 dukata godišnje sredinom toga stoljeća. Godine 1519. Venecija je Pažanima dozvolila izvoz soli u Marche, pa je tamo prodavan njen velik dio.

G. Rosaccio 1598-Pag i njegove solane

PAŠKI GRBOVI

Premda dio zadarskog distrikta Pag je uživao svojevrsnu autonomiju te je igrao značajnu ulogu u svojoj okolici. Zahvaljući svom utjecaju stečenom na proizvodnji i prodaji soli Pag je imao i vlastitu heraldiku, kako službenih gradskih grbova tako i grbove paških plemićkih obitelji. Značaj ovog grada ističe se i u činjenici da su imali vlastiti statut općine po kojemu su donosili sve relevantne odluke u gradu. Uvezani listovi *Paškog Statuta* imaju otisnute grbove *Paške općine* i *Paškog kaptola*.

grb Paške općine

grb Paškog kaptola

Sačuvan je pečat s baroknim obilježjima tada plemćke obitelji Portada.

Barokni pečat obitelji Portada

Grad Pag spominje niz drugih plemićkih obitelji stoga valja neke i spomenuti: Bapčić, Palčić, Paladinić, Portada, Radenić(Rudina), Rakamarić, Zanić

Barčič

Palčić

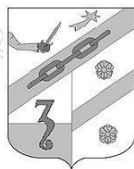
Paladini

Portada

Rudina

Rakamarić

Zanić

[illegible][illegible][illegible][illegible]

Lacus Minus Suis
Maratrum Ang Suis
Thozs Traxos Suis Suis

[illegible]

Handwritten: *Handwritten: Giuseppe Corbelli
religione quanto possibile di Giuseppe*

Povelja o primanju braće Rakamarić u Veliko vijeće Paga

PAŠKA MEDALJA

Nepoznati majstor autor je medalje za Pag, Camilla Giacomazzija, tajnika općeg providura Dalmacije i Albanije 1792. Postoji sačuvan predložak za izradu medalje ali gotov primjerak nije pronađen.

Av.: **EQUESTRI. LUSU. SERVATO.** Dva konjanika, u esergu :1792.

Rv: **CAMILLO. GIACOMAZZI/ IN PROCONS. PROV/ DAL EP. A SECR/PAGHEN. PAT&/ ORD. D.D.D.**

Kunz 1867: II; Majer1930:427.

Paška medalja

SOLNE TESERE

Venecija je bila u mogućnosti odrediti poreze mnogim mjestima, prekomorskim posjedima i uključujući one u inozemstvu. Sol je dolazila iz Chioggie, Cervies, Sicilije, s imanja Istre, Pirana, Kopra i Muggie, iz Dalmacije (Šibenika i Paga), s otoka Candije... U državnom arhivu Republike Venecije postoji opis rada carinjenja soli: one soli koje dolaze u Veneciju su smještane u *Skladišta soli Carinske uprave* koja je bila zadužena za poljoprivrednike. Ovdje je službovao ovlašteni carinik koji je u ime Republike venecije obavljao poslove carinjenja dobara. Posao se uzimao u najam po dozvoli Senata Republike Venecije. Zajednica Cadore uživali u privrlegiju od otkupa soli po cijeni nižoj od one za siromašne žitelje Hvara i Splita. U Senatu 1598. je odobrena ista mogućnost za žitelje Zadra ali samo za njihove potrebe. Samo u njihovim samostanima i svetim mjestima se kao „m ilostinja“ dobvalo dva do šest stara godišnje u suvišku. Po dosadašnjim saznanjima nijedana ovakav pseudonovčani primjerak nije pronađen u Zadru. Za količinu ocarinjene soli dobijala se tesera s nominiranom količinom (*quarta, star...*). U daljnjem tekstu su navedene tesere koje se odnose na određene gradove i ovlaštenike carinjenja. Obzirom da je s lijeve obale Jadrana u Veneciju i gradove na njenom teritoriju stizala sol u velikim količinama logično je da su iste tesere korištenje pri carinjenju soli koja dolazi iz ovih krajeva. To se poglavito odnosi na sol s otoka Paga, Nina te gradova u Istri. Po nekim autorima i pokazateljima, sol se proizvodila i na teritoriju samog grada Zadra i to najvjerojatnije na području Gaženice gdje su se sve do početka devedesetih godina dvadesetog stoljeća uočavale pličine velikih površina. Jedana takva pličina postojala je sve do početka šezdesetih godina u uvali Bregdeti u istoimenoj ulici. Kasnije je najveći dio obale nasut u duljini od dvjesto metara. Ovo su nagađanja koja bi se jednom mogla pokazati istinitima.

1

3

2

5

4

6

7

7

9

9

10

10

8

11

11

12

13

12

14

16

15

17

18

19

Cologna /Verona

1. **Av:**-.V. | MINAL | SAL | u četiri reda

Rv: Navještenje
promjer 42mm

2. **Av:** | QVARTA | SAL | u četiri crte

Rv:-kao prethodni

Este

3. **Av:** SAL|ESTE u dva reda

Rv: [†] inicijali carinika ili vlasnika količine
Projer 28mm, (Archivio di Stato di Venezia)

Feltre

4. **Av:**QUA|RTIE|RO u tri reda

Rv: ČEL|INI• u tri reda
Promjer 28mm(Alessandro Cellini, nekadašnji carinik za namirnice u Feltre)

Padova

5. **Av:**|SALE|1643 u dva reda

Rv:Ženska figura (Venera?) nad dupinom u desno. Bočno A-N
Promjer 27mm (Antonio Negrini nekadašnji carinik u Padovi 1642-1643)

6. **Av:**STARO u dva reda

Rv:PAD|OAN|O u tri reda
Trokutna tessera dljine stranice 26mm

Verona

7. **Av:**MIN| ALO |MVXLV | IIII u četiri reda

Rv: grb na ploči s trakama i volutama

Najvjerojatnije pripada članu obitelji Orti iz Verone.

8. **Av:** QV | ARTA | MVLXV | IIII u četiri reda

Rv:u krugu HIERONIMO•GOTTARDO•MVRARI, u sredini grb
Promjer 28mm

U registru “Kolegija za sol” od 2 rujna 1593 piše das u carinski poslovi carinjnjea soli za Cremu, Bergamo i Treviso povjereni Zuanu Dalla Corte Murari od Domenico Gottardo, veronskog plemića

9.Av: u krugu **GIO•ANTONIO•SASSO MINAL** u središtu grb Sassovih

Rv: u krugu **SIMON•ZERBI 1615**, u središtu grb Zerbijevih
Promjer 50mm (Simon Zerbi 1615 je u najam uzeo poslove carinjenja soli za Veronu po dekretu od 8 srpnja 1615 “Kolegija za sol”.)

10.Av: u krugu **SIMON ZERBI QUARTA** u središtu grb **C S**

Rv: u krugu **GIOANTONIO•SASSO 1615**, u središtu grb **CS**
Promjer 35mm

11.Av: **HIS** zraka, ispod **QUARTA** | u dva reda

Rv: u krugu **+ROTA** **ZIGNOLI** u središtu na lijevo dvije ukrštene
Ruke i grb Zignolijevih
Promjer 26mm (Antonio Zignoli bio je carinik Pietra Colpana do 1631)

Vicenza

12.Av: u središtu u tri reda: 1640: **N•A|G**

Rv: 1641 **QVARTE**
Promjer 25 mm

13.Av: u krugu **SALE•DI VICENZA** 1601, u središtu **QVA|RTA** u dva reda

Rv: u krugu **IN DOMINO•CONFIDO:SEMPER** u sredini grb unutar stiliziranog okvira, Promjer 25mm

14.Av: 1640 | **STARI|VENDI |TORI**

Rv: 1722 i grb

15.Av: •**SALE| MARS |OLET•**

Rv: •1585•
Promjer 27mm

16.Av: **SALE 1612**

Rv:
Promjer 19mm

17. *Av:*

Rv: QVAR|TA u dva reda

Promjer 41mm

18. *Av:* SAL|

Rv: QVAR|TIE|RO

trokut duljine stranice 29mm

19. *Av:* grb na ploči

Rv: ST|AR u dva reda

Promjer 29mm

Æ gr. 6.17 Hieronimo Gottardo Mvrrari

QV ARTA MVLXX VIII

Mayer 1922/ 8.

ULJNE TESERE

Poput solnih tesera, Venecija je kovala i uljne tesere za trgovinu biljnim i životinjskim uljima. Trgovina se ipak najviše odnosila na maslinovo ulje. U Zadru još uvijek nije zabilježeno korištenje ovih pseudonovčanih oblika, ali obzirom da se trgovalo uljima i solima iz zadarskog kraja, ova numizmatička kategorija bi mogla bit zanimljiva. Zakoni i mjere koje je Republika Venecija donijela u dugom razdoblju svog postojanja uvijek su služile za promociju i dobrobit svojih podanika ,a poglavito onima koji su zbog raznih okolnosti bili zakinuti za bogatstvo i udobnost. U tu svrhu je Senat donio mjere koje su olakšavale život siromašnih. Naime, siromašnima bilo je omogućeno dobijanje besplatnih količina ulja, a najčešće im se to ulje prodavalo po cijeni puno nižoj od tržišne. Poput svih ostalih popusta na tržištu i ova mjera je bila pod izravnim pokroviteljstvom i nadzorom državne uprave. Posebna magistratura, *Ternaria Vecchia* bila je zadužena za trgovinu uljem, premda im je u početku zadaća bila kontrola trgovine svilom, drvom i željezom i mastima. Istituit iz trinaestog stoljeća je prozvan *Ternieri* od trgovca odnosno prekupaca prvih triju pokoljenja i *Magistrata* Nešto kasnije, kada je pitanje ulja postalo vitalno za narod Venecije osnovane su dvije posebne (Provveditori Speciali) nadzorne službe (dekret od 10 siječnja 1531 u Vijeću desetorice), koji je 1597. (Uredbom 28. lipnja Consilio Pregadi) pridružila i treća Njihova je zadaća bila raditi sve one poslove koji će održati trgovinu ulja na razini potreba svih stanovnika Republike Venecije. Trgovci su bili dužni ostaviti petinu količine ulja, kako se siromašni ne bi ostali uskraćeni za tu potrebnu hranu. Siromašni su sad to ulje „plaćali“ tesarama za ulje.

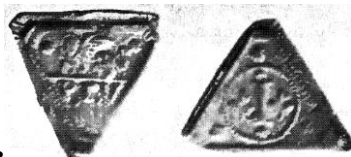
1

Av: Lav sv Marka ulijevo, postrance tri zvijezde *S*^{IA} M*^{IA}

(Savii Mercantia)

Rv: u krugu TERNARIA VECCHIA, u središtu |θ| znak vage
Veličina je 20x20 mm. Ne postoje druge inačice ove tesere.

Druga inačica ove tesere se razlikuje u esergu reversa: •S^{II}• M^{IA}•.

2

Av: Lav sv Marka ispod P.T.V (Provveditori Ternaria Vecchia). Po
Jedna zvijezda u svakom kutu

Rv: •I• između dva lista, ispod i ispod zvijezda unutar kruga perli.
U kutovima po jedan list.

Trokutna tesera, duljina stranice trokuta 24mm

Druga inačica „I“ između dva trokuta

Treća inačica: ispod lava P. T (Provveditori Ternaria)

Na reversu M između četiri perle, u kutovima rozete

3

Av: •PRO^{RI}*A-LOGLIO • u četiri reda

Rv: u krugu +TERNARIA ⌘ VECCHIA, u središtu | θ |

XIV-XVI stoljeće, promjer 23mm

Druga inačica: +TERNARIA • VECCHIA

Treća inačica: u krugu TERNARIA • VECCHIA, u središtu M

4

Av:PROVED^{RI} *A*LOGLIO u četiri reda

Rv:u krugu TERNARIA VECCHIA i znak vage ⚖

5

Av: 1587 • TERNARIA ⚖ V lav sv Marka stoji u lijevo u sredini polukruga perli

Rv: +PROVI SORISOLEI CEDOLA NOVA ⚖

Promjer 24mm

6

Av: PRI SOPRA LI OLGI, lav sv Maka, u esergu ⚖ 1590 ⚖

Rv:križ s rozetama, u esergu: ⚖ L ⚖ I ⚖

Promjer 19mm

Druga inačica ove tesere se razlikuje u esergu reversa ⚖ M ⚖

7

Av: Lav sv Marka u propinjanju s mačem u šapi. U dnu S-M (san Marco)

Rv:U krugu ⚖PROVISORI⚖S • OLII. U sedini L•I, ispod i iznad list.

Promjer 23mm

Druga inačica: ❀•PROVISORIS•OLII•❀

Treća inačica: u sredini M između lišća

Av: Lav sv Marka stoji ulijevo, u esergu •S•M• (san Marco)

Rv:u u krugu +PROVISORIS : OLII , u sredini •L•I• među lišćem
Promjer 24 mm

Av:Cvijetni križ, na većem kraku S•C (santa Croce)

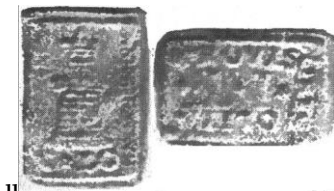
Rv:u u krugu +PROVISORIS • OLII, u sredini •L•I•

Heksagonska tesera duljina stranica a=12mm, b=7mm

Av:Most, u kutovima C-O (Cannaregio)

Rv:u u krugu •PROVISORIS •OLII •, u središtu •L•I•
dimenzija 19x19mm

Av: Kula s dva kata, u esergu C*LO (Castello-*tvđava*)

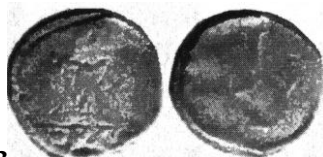
Rv: *PROVISORIS OLII I list, u središtu *L*I*
dimenzije 23x17mm

12

Av: O preko znaka I, u središtu S

Rv: *PROVISORIS *OLII *u središtu *L*I*
dimenzije 19mmx4mm

13

Av: polovica figure sv Marka, u esergu *P*O*

Rv: I između dva lista

14

Av: Okrunjeni sv Marko , u esergu I

Rv: slovo M između rozeta

Av: I između dviju rozeta nad OGLIO.

Rv: P-O

MJERNE JEDINICE

U Zadru se upotrebljavao mletački novčani sustav kome je u osnovi *zlatna moneta (ducato de auro)* i *srebrna moneta (grossus de argento)*. Ovome sustavu odnos je:

libra = 20 soldi = 240 denari

Pri čemu su libra i soldo bili samo obračunski novac. Razlikuju se dvije vrste libre:

-libra denariorum parvorum kojoj je osnova **denarius parvus (parvulus, mali denar)**

-libra denariorum grossorum kojoj je osnova **denarius grossus (grossus, veliki denar)**

Denarius parvus bio je sitan bakreni novac s vrlo malim postotkom srebra, a *denarius grossus* bio novac s vrlo velikim postotkom srebra (godine 1379 imao je 1,987 g) vrijednost *malog denara* i *solda* kao obračunskog novca te njihov odnos prema *grošu* ovisili su o količini srebra. Kako je količina srebra vremenom opadala, padala je i vrijednost novca.. *Libra grossa* ostala je uglavnom ista u odnosu spram *dukatu*

(1 *dukat* = 24 *groša*), dok se mijenjao odnos *dukat-soldi*, *groš-soldi*. Godine 1285 jedan *dukat* ima 60 *soldi malih denara*, 1357 ima 70 *soldi malih denara*, a 1380 ima 86 *soldi malih denara*. Jedan *groš* 1399 ima 46 *malih denara*, a u XV st 62 *mala denara*.

-Libra grossa (teška libra) 476,999 g

-Libra subtilis (laka libra) 301,229 g

-Decaltrum 4,77 kg= 10 težkih libara

-Modium salis (solni modij) 170 težkih libara =81 kg

-Miliare 1000 težkih libara= 477 kg

MJERE NOVČANIH VRIJEDNOSTI

Novčani sustav koji se počeo primjenjivati na početku trinaestog stoljeća pa do 1630. Vrijedio je u svim krajevima pod upravom Republike Venecije.

-**Lira grossa** ili **lira di veneti grossi** u srebru i bakru = **20 soldi grossi**, svaki **soldo grosso** = **12 denari grossi**.

-**Lira piccola** = **lira** malih denara u srebru ili bakru, = **20 soldi piccoli**, svaki **soldo piccolo** = **12 denari piccoli** ili **bagattini**, (6 bagattina vrijedilo je **1 bezzo**)

-**Lira grossa** je vrijedila **32 lire denari piccoli**, **1 soldo grosso** ili **1 denaro grosso** = **32 denari piccoli**.

-**Lira** je bila idealni neefektivni novac, a prvi put je kovana za vrijeme dužda Nicolao Tron 1472.

-**Ducato ili zecchino** ili **fiorino** bio je u zlatu = **3 lire piccole** i **4 soldi** = **64 soldi**.

MJERE DULJINE

-**Miglio** = 1738,6750 m = 1000 **passi**

-**Passo** = 1,738675 m

-**Pertica** = 2 passi = 3,47735 m

-**Passetto** = 1,0431 m

-**Piede** manufakturni = $1/5$ **passo** = 0,347835 m = **1 palmo** = **2 quarte**.

-**Piede** = $1/5$ **passo** = $1/3$ **passetto** = 0,3477 m

-**Quarta** = $1/2$ **piede** = 0,17386 m = **6 oncie**.

-**Oncia** = $1/12$ **piede** = 0,028977 m = **1 pollice**.

-**Palmo** = 35 cm

- Pare* za platno = *quattro braccio* za platno.
- Braccio* za tkaninu = 0,6954697 m = 4 *quarte* ili 12 *oncie*.
- Braccio* za svilu = 0,6551875 m
- Braccio* za platno = m. 0,765361

MJERE POVRŠINE

- Campo* = 1250 *passi quadrati* = 3778,7350 m²
- Campo* za sijanje = 300 *passi* = 906,8964 m²
- Passo quadrato* = 3,022988 m²
- Piede quadrato* = 1/25 *passo quadrato* = 0,120919 m²
- Pertica censuaria* = 330,800 *passi* = 1000 m² = 0,26464 *campi*.
- Merendera* = 3 *passi* ili 3/4 radnog dana = 900 *passi quadrati*
- Disnera* ili *desinera* (do ručka) = 2 *passi* ili 1/2 radnog dana = 600 *passi quadrati* (površinu obrađene, preorane zemlje)
- Prendera* = cijeli radni dan.
- Setor* = 2418,39 m² = površina koju sijač osije za jednog radnog dana

MJERE MASE

- Libbra grossa* = 0,5167186 kg = 12 *oncie* = 2304 *carati*
- Libbra sottile* = 0,3012297 kg = 12 *oncie* = 1455 *carati*
- Oncia grossa* = 1/12 *libbra grossa* = 4 *quarti*
- Oncia sottile* = 1/12 *libbra sottile* = *idem*.
- Quarto di libbra grossa* = 48 *carati*
- Quarto di libbra sottile* = 30:1 1/4 *carati*
- Lioda* = Kg. 175 kg (za otkos trave)
- Carro* = Kg. 350 kg (za otkos trave)
- Gratino* ili *gartone* (1/2 *carro*) = 400 *libbre*
- 1 *fascio* = 100 *libbre*
- Biestra* = 1 *bracciata*.

MJERE ZAPREMINE

Suhe mjere

-**Sacco** = **3 calvie** = 0,957758 hl

-**Calvia** = litri 31,92 -**Quarteruolo** = $\frac{1}{4}$ **calvia** = litri 7,90 l

-**Mezzetta** = $\frac{1}{2}$ **quarteruolo** = 3,99 l

Za tekućine

-**Mastello** = 0,7473 hl

-**Boccale** = $\frac{1}{40}$ **mastello** = 1,868 l

-**Conzo** s 48 **boccali** = 77,98 l

-**Bozza** = $\frac{1}{2}$ **boccale** = 0,934 l

-**Mezza** ili **miol** = $\frac{1}{2}$ **bozza** = 0,467 l

-**Marcio** = $\frac{1}{4}$ **bozza** = 0,2335 l = 1 **gotto**.

-**Secchio** = 14,2870 l

-**Feda** (kravlje mlijeko) = $\frac{1}{3}$ **bozza**.

-**Feda** (kozije mlijeko) = $\frac{1}{5}$ **bozza**.

-**Ciavoi** ili **ciavioto** = 20 l

-**Sedeleto** = mali **ciavoi**

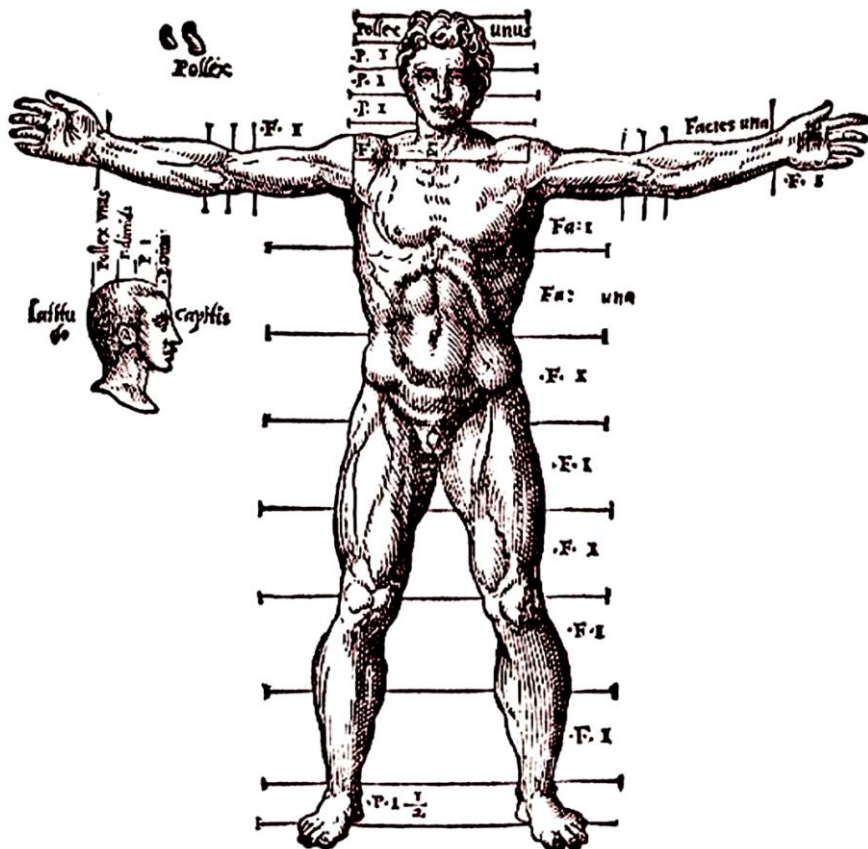
Za drvo

-**Passo** = 1,75 m x 1,75x1,75 m = mc.5,359375.

Za vapno

-**Piede** = 1 **calvia**.

Svi mjerni odnosi grafički su se prikazivali, a njihovi fizički etaloni čuvali su se u gradskim uredima ili gradskim ložama i mjestima okupljanja. Od ranih dana pa do sredine devetnaestog stoljeća kad na snagu počinju stupati snažniji međunarodni sustavi mjera koristio se "Vitruvijeve odnose" koji se lokalno i dalje koristi.

Vitruvijeve odnose mjera

NAPOMENE

vvvv gosp. **Enio Grdović** predsjednik "**Društva Zadarskih Arbanasa**" ponudio mi je suradnju u svezi pokroviteljstva tiska čim je saznao kako pisanje knjige privodim kraju. Bez ove financijske pomoći ne bi bilo moguće otisnuti ove tekstove stoga velika im hvala. Gosp **E. Grdović** uvijek spreman na pomoć pri svakom kulturnom projektu. Godinama unatrag nagovarao me da održim neka predavanja o numizmatici te me sam poticao da počnem pisati.

vvvv izuzetno mi je drago pohvaliti knjižnicu **University of Wisconsin-Madison** i njenu cijenjenu voditeljicu gosp **Kerry Kresse** koja je odmah po mom upitu našla potrebne materijale o bizantskim pečatima u Zadru i Dalmaciji iz knjige: *Nesbitt John, W./Oikonomidès, Nicolas: Catalogue of Byzantine Seals at Dumbarton Oaks and the Fog Museum of Art (Italy, North of the Balkans, North of the Black Sea) vol. I, Dumbarton Oaks 1991*. Iste su mi prosljeđene putem e-maila. Bez ove suradnje odnosno velike pomoći **UW-Madison** ne bi bilo moguće završiti poglavlje o bizantskim pečatima u Zadru.

vvvv najveća pomoć pri pisanju poglavlja koje obrađuje *opus Laurana* bio je članak **Ive Uzorinca** [†1949] prvog tajnika Hrvatskog Numizmatičkog Društva u Zagrebu posthumno objavljenim u Numizmatičkim vijestima br. 23 iz 1965. godine.

vvvv odmah po primitku primjerka prvog izdanja knjige gosp. **Giorgio Giadrini** (kolekcionar s najvećim brojem zadarskih razglednica i objavljenom knjigom "*Razglednice hrvatske knjižarnice u Zadru*") iz Mestre, Italia ukazao mi je na još jedan tip medalje "*La scuola Dalmata*" te mi je za iste dostavio slike i naveo izvore.

vvvv uvijek dostupan **mr.sc. Robert Leljak** iz Hrvatskog Državnog Arhiva stalni je savjetnik na polju latinитета te izvor savjeta iz povijesnog doba Mletačke uprave, preveo je moto iz predgovora s Hrvatskog jezika na Latinski i uputio me na tekstove u *Kraglskom Dalmatinu/Regio Dalmata*. Njegove objavljene knjige s prijepisom javnobilježničkih zapisa *Andreas Condam Petri de Canturio* ponukale su me da se malo dotaknem trgovačkih žetona Bio je od pomoći u pronalaženju nekih dokumenata korisnih u pisanju ovih tekstova.

vvvv objavljivanjem **Paških asignata** koji su otkriveni relativno kasno (pred trideset godina), poprilično je zaokružena numizmatika nastala u

zadarskom kraju i za zadarski kraj. Predstoji daljnja potraga za ovim asignatima jer su Paške vlasti otisnule veći broj ovih vrijednosnih papira.

vvvv u ovom izdanju prikazan je malo prošireni prikaz *sfragistike* (*sigilografije*) koja je generalno jako zapostavljena. Zadar obiluje sfragističkom građom koju bi tek trebalo detaljno proučiti.

vvvv premda *F.Laurana* svoj medaljerski rad nije obavljao u Zadru, vrijedno je bilo navesti njegov opus jer je mali dio javnosti upoznat s njegovim radom te da je rođen u našem kraju.

vvvv trgovina *uljem i solju* na ovom je području jako razvijena stoga nije čudno da se kao platežno sredstvo koristila sol. Jedino mjesto gdje sam uspio pronaći tesere za trgovinu ovim artiklima su tekstovi *Giovannine Majer*, autorice s početka dvadesetog stoljeća. Nije isključeno da su se i ovi oblici plaćanja koristili i ovdje. U dokumentima Republike Venecije spominje se uz sve ostale gradove i Zadar s određenim kvotama za sol.

vvvv *Dejan Filipčić dipl arheol.* obavijestio me o još jednom pronalasku zadarskog folara čime se potvrđuje najava iz predgovora o postojanju još nekih primjera zadarskog novca "negdje u zemlji". O ovome očekujemo novi znanstveni rad.

vvvv *Zadar obiluje numizmatičkim* materijalom te je stoga značajno imati pregled numizmatike jednog grada na jednom mjestu. Kako je već naglašeno, obrađen je samo onaj material koj se odnosi direktno na Zadar do vremena 1813. godine ali u ovom izdaju napravljen je osvrt na Pag obzirom da je dio zadarskog područja te numizmatički izuzetno zanimljiv. Uz ovu materiju preostaje razdoblje od 19813. godine pa sve do domovinskog rata u kojem je kovan velik broj prigodnih, sportskih, vojnih te medalja za zasluge, mnogih zadarskih ordena i značaka. Tu predstoji veliki posao potrage, jer neki otkovi nisu službeno zavedeni već su dijeljeni *ad hoc*. Među značajnim katalogiziranim medaljama i plaketama su: *srebrna medalja* povodom svečanog otvaranja katedralnog zvonika. Ujedno je posvećena projektantu zvonika H.G. Jacksonu. Medalja se čuva u Muzeju grada Osijeka, medalja jedriličarske regate u zadarskom kanalu iz 1938, plakete kovane u srebru i bronci Hrvatskog arhitektonskog društva s tlocrtom sv Donata čiji je autor hrvatski kipar Želimir Janeš. Te mnoge druge. Uz navedeni material možda je nešto izostavljeno u onom razdoblju koje je obrađeno. Riječ je o malim crkvenim medaljama koje su kovane kroz stoljeća. Nažalost nigdje nisu zavedene ni ne obrađuju ih katalozi.

O AUTORU

Domenico Duca rođen je u Zadru 1967. godine. Nakon osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja u Zadru, završio je studij biokemijiskog inženjerstva u Zagrebu. Član je *Numizmatičkog društva Zadar*; *Hrvatskog numizmatičkog društva u Zagrebu*; *Udruge Starinar* iz Zadra; dopisni je član udruge *Numismatici Italiani, Roma*; dopisni član aukcione kuće *Varesi iz Pavia-Italia*; dopisni član *Thetis Numismatica* iz Barcelone–Španjolska; mnogih numizmatičkih foruma te likovne udruge *Ars Uljan* iz Preka. Svoje radove izlaže u organizaciji likovne udruge čiji je član. Članke objavljuje u „*Numizmatičkim vijestima*“ (godišnjak u izdanju *Hrvatskog numizmatičkog društva Zagreb*), učesnik je *Međunarodnih numizmatičkih kongresa*. Numizmatičke članke je objavljivao u časopisu „*Nova diplomacija*“ (glasilo za diplomatska i kulturna predstavništva) te u drugim manje poznatim tiskovinama. Suraduje sa sudskim procjeniteljima i vještacima za numizmatiku i notafiliju, brojnim numizmatičarima te antikvarima u Hrvatskoj i u svijetu. Godine 2002. godine *Numizmatičko društvo Zadar* povezo je sa numizmatičkim savezima u Italiji, Njemačkoj i Španjolskoj. Živi i radi u Zadru.

Dosad objavljeno:

Članci u „**Numizmatičkim vijestima**“

Br59,2006: „Rimski republikanski novac iz privatne zadarske zbirke“

Br60,2007: „Nalaz rimskih igračih žetona u Zadru“

Br61,2008: „Kovanje konzula Gaja Sossija“

Br62,2009: „Problemi kovničkog mjeriteljstva u antici“

Br63,2010: „Aes rude s Castrum Liubae“(rt Ljubljana) kod Zadra

„Pedeset godišnjica smrti medaljera A. Mistruzzijsa

Br64,2011: „O jednom suberatu obitelji Servilia“

Br65,2012: „Školjka na novcu“

Br66,2013: „En face portret na rimskom novcu“

Br67,2014: „Genio Populi Romani i Chi-rho“

Članci u „**Novoj diplomaciji**“

Br2 VI 2008: „Od sirove bronce do eura“

Br3 IX 2008: „Židovski novac kroz povijest“

Br4 XII 2008: „Novčarstvo Rima, Vatikana i San Marina“

Br5 IV 2009: „Francuski novac“

Br6 IX 2009: „Crnogorski novac“

Br7 V 2010: „Španjolski novac“

Br8 IX 2010: „Grčka-majka novčarstva“

Članci na: **Međunarodnim numizmatički kongresima:**

„Magnencije i njegov kristogram“ *Zadar 2010*

„Kovanica kao uteg u vrijeme rimskog carstva“ *Opatija 2013*

Knjiga: „**Numizmatika i sfragistika grada Zadra**“ -*Zadar 2013*

(prvo izdanje)

LITERATURA:

- Alexaneder, H. John:** Universal Dictionary of Weights and Measures Reduced to the Standards; *Baltimore* 1857.
- Ambrosoli, Solone:** Manuale di numismatica, *Milano* 1885.
- Auktionshaus H. D. Rauch GmbH:** Auktion 82 ; 23.04.2008 .
- Auktionshaus H. D. Rauch GmbH:** Auktion 85; 26.11.2009.
- Auktionshaus H. D. Rauch GmbH :**Auktion 86; 12.05.2010.
- Auktionshaus H. D. Rauch GmbH:** Auktion: 88 ; 17.02.2011
- Barac, Borna:** Banknotes of the States of the Former Yugoslavia 1767-2002, *Zagreb* 2002.
- Barac & Pervan:** Aukcija VI, *Zagreb* 2006.
- Barac & Pervan:** Aukcija XII, *Zagreb* 2009.
- Barac & Pervan:** FN-katalog, *Zagreb* 1996.
- Bascape, C. Giacomo:** Sigillografia (Il sigillo nella diplomatica, nell diritto, nella storia, nell'arte), *Milano* 1969
- Basić, Ivan:** Problemi proučavanja ranosrednjovjekovne crkvene organizacije u studijama Mihe Barade, Radovi za hrvatsku povijest vol 40, *Zagreb* 2008
- Belošević, Janko:** Prethodno priopćenje o sadržaju skupnog nalaza novca i nakita 14. do 15. stoljeća u Pridrazi kod Novigrada, *Numizmatičke Vijesti* 39, *Zagreb* 1997.
- Belošević, Janko:** Pečat P. Šubića Bribirskog, *Diadora* 5, *Zadar* 1965
- Bianchi, Federico Carlo:** Zara Cristiana vol I , *Zara* 1877
- Bianchi, Federico Carlo:** Zara Cristiana vol 2 , *Zara* 1880
- Bolaffi Asta Numismatica ;** 23.11.2010.
- Bralić, A./Echenbach, T.:** Austrijska opsada Zadra 1809,*Zadar* 2007
- Cayón Subastas:** Auction; 11.12.2008.
- Cheyne, Claude/Sode, Claudia:** Studies in Byzantine Sigillography, *Berlin/New York* 2010.
- Classical Numismatic Group:** Auction Triton XI; 08.01.2008.
- Corpus Nummorum Italicorum:** tomo VI, *Roma* 1922.
- Craig, William:** Coins of the World 1750-1850, *Racine* 1976.
- Čoralić, Lovorka:** Prilog životopisu zadarskoga nadbiskupa Ivana Evandelistu Parzaghija (1669.-1688.)
- Divo-Hess:** Auktinkatalog 296, 2003, *Zurich* 2003.

Divo-Hess AG: Auktion 308 ; 24.10. *Zurich* 2007 .

Dobrinić, Julijan: Novci dalmatinskih i sjeverno albanskih gradova u srednjem vijeku , *Rijeka* 2002.

Dukat, Zdenka/Petricioli Ivo: Zadar u prošlosti 2, *Zadar* 1976.

Fabbiani, Giovanni: Breve Storia del Cadore, *Roma* 2006.

Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG: Auktion: 138; 11.03.2008 .

Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG: Auktion 152; 12.03.2009.

Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG: Aukcija 175 ; 28.09.2010.

Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG: Auktion: 188; 20.06.2011 .

Fondra, Lorenzo: Storia della insigne reliquia san Simeone Profeta, *Zara* 1835

Gigante, Fabbio: Monete Italiane dal 700' ad oggi, *Varaese* 2004

Gulin, Ante: Hrvatska crkvena srednjovjekovna sfragistika; *Zagreb* 1998

Goricke Lukić, Hermine: Hrvatsko-dalmatinski novac iz zbirke Muzeja Slavonije 41, *Osijek* 1999

Goricke Lukić Hermine: Medalje i plakete zbirke Muzeja Slavonije Osijek, 15. -20. stoljeće. *Osijek*, 1993.

Granić, Miroslav: Norma Nobilum Generalis Consilii Civitatis Paghi iz 1455. godine, *Zadar* 2002.

Herkov, Zlatko: Mjere Hrvatskog primorja, *Rijeka*, 1971., 180-182.

Herkov, Zlatko: Naše stare mjere i utezi, *Zagreb* 1972

Hill, George Francis: Corpus of Italian Medals of the Renaissance before Cellini. *London*, 1930.

Jelinčić, Zmago: Katalog bankovcev jugoslavenskih dežel (2. del pomožne izdaje), *Ljubljana* 1989/1990.

Kolar-Dimitrijević, Mira: Povijest novca u Hrvatskoj od 1527 do 1941, HNB, *Zagreb* 2013

Kolumbić, Jelena: Grbovi zadarskih plemićkih obitelji, *Zadar* 2004.

Krasnov, Gjuro: Kratak pregled srednjovjekovne numizmatike Dalmacije, Hrvatske i Slavonije; *Numizmatičke vijesti* 34, *Zagreb* 1980.

Krasnov, Gjuro: Moneta Dalmatia: Obol 32, *Zagreb*, 1980.

Krasnov, Gjuro: Zadarski medaljoni - hrvatske pramedalje, XXXVI, *Numizmatičke vijesti* 47, *Zagreb* 1994

Krause, L. Chester: Word Coins 1601-1700, *Iola* 1998.

Krause, L. Chester: Word Coins 1701-1801, *Iola* 1998.

Krause, L. Chester: Word Coins, *Iola* 1981.

Kraglski Dalmatin/Il Regio Dalmata, *Zadar* 21. VIII 1807

Kraglski Dalmatin/Il Regio Dalmata, *Zadar* 2. IX. 1808.

Kruft, Hanno-Waiter. Francesco Laurana. Ein Bildhauer der Fruh renaissance. *Miinchen*, 1995.

Kunz, Carlo. Le collezioni Cumano Miscellanea numismatica *Venezia*, 1867.

Lazari, Vincenzo: Le monete dei Possedimenti Veneziani ed oltremare , *Venezia* 1861.

Leljak, Robert: Andreas Condam Petri de Canturio/Andrea iz Cantua / 1353-1354; *Zadar* 2001

Leljak, Robert/Lonza, Nella: Statuta Communitatis Paghi/Statut paške općine ; *Pag/Zagreb* 2011a

Lupret, Velimir: Novac grada Zadra kovan za potrebe opsjednute francuske vojske 1813, Numizmatičke Vijesti 56, *Zagreb* 2003.

Ljubić Šime: Numografia Dalmata, *Zara* 1851

Madunić, Domagoj: Mjera grada, zadarski popis stanovništva iz 1527. godine; *Budimpešta* 2009.

Majer, Giovannina: La Dalmazia nelle monete e medaglie Napoleoniche , *Zara* 1932.

Majer, Giovannina. Le medaglie di magistrati veneti nell 'Istria enella Dalmazia e Albania. *Archivio storico per la Dalmazia*, 8/1930

Margetić, Lujo: Krsni list hrvatske države (Trpimirova darovnica) i međunarodni položaj Hrvatske države narodnih vladara, *Zagreb* 2002

Margetić, Lujo: Dobronja , zadarski dužnosnik ili hrvatski kralj? *Croatica Christiana Periodica* 58, God XXX *Rijeka* 2006

Mayhew Tea: Behind Zara-Zara's Contado Between Ottoman and Venetian Rules 1645-1718 *Padova* 2008

Megliorati, Antonio: Novissima corrispondenza delli pesi e misure di Venezia (con pesi e misure delle Citta e Terre che negoziano con Essa), *Venezia* 1703.

Meneghin: Vincezo: I Monti di Pietà in Italia: 1462 -1562, *Vicenza* 1986.

Mirnik, Ivan: Zadarska revija, 36 (1987) 43-44, *Zadar* 1987.

Mirnik, Ivan: Umjetnost medalje u priobalnoj Hrvatskoj od 15. stoljeća do 1818., *Zagreb* 1989

Mirnik, Ivan. Medalja u Hrvatskoj 1700-1900. *Zagreb* 1981.

Mirnik Ivan, Medalja zadarskog liceja iz god. 1809. *Zadarska revija* 1989.

Montenegro, Eupremio: Manuale del collezionista di monete Italiane con valutazione e grado di rarità', *Torino* 2004.

Morović, Ivan: „Papirnaté novčanice iz Zadra za vrijeme opsade 1809“, Numizmatičke vijesti 23, *Zagreb* 1965.

Morsolin, Bernardo: Giacomo Bannissio, Rivista italiana di numismatica, 3/ *Roma* 1890

Mošin, Vladimir: Pečati Nikole zadarskog protospatara, stratega i kapetana Dalmacije; *Numizmatičke vijesti* 30, *Zagreb* 1972.

Münzen & Medaillen GmbH: Auktion 24 ; 19.10.2007.

Nesbitt John, W./Oikonomidès, Nicolas: Catalogue of Byzantine Seals at Dumbarton Oaks and the Fogg Museum of Art (Italy,North of the Balkans, North of the Black Sea) vol1, *Dumbarton Oaks* 1991

Numismatik Lanz München: Auktion 126; 29.11.2005.

Numismatica Ars Classica NAC AG: Asta 30 ; 04.06.2005.

Numismatica Ars Classica NAC AG: Asta 35 ; 02.12.2006.

Numismatica Ranieri: Asta 2 ; 07.11.2010.

Numizmatičko Društvo,Arheološki Muzej,Komercijalna banka (svi iz Zadra): Dvadeset stoljeća upotrebe novca na zadarskom području (katalog s izložbe), *Zadar* 1997.

Ongania, Ferdinando: Le monete di Venezia descritte ed illustrate da Nicolo' Papadopoli Aldobrandini coi disegni di Carlo Kunz, *Venezia* 1893.

Paolucci, Raffaele: Valutazioni aggiornate al 1997 (valutazioni delle monete dei Dogi Veneziani), *Padova* 1997.

Patrignani, Antonio: Sigili di magistrature Veneziane nei possedimenti d'oltremare, *Zara* 1932.

Patrignani, Antonio:Le zecche e tipi monetari della Dalmazia; *Zara* 1932.

Patrignani, Antonio: La Dalmazia fra Venezia e Roma.; *Archivio storico per la Dalmazia*, 12/*Zara* 1932,

Patrignani, Antonio: Le zecche ed i tipi monetari della Dalmazia. *Archivio storico per la Dalmazia*, 12/*Zara* 1932,

Patrignani, Antonio. Il regno di Dalmazia nelle monete emedaglie del Sacro Romano Impero e dell ' impero d'Austria. *Archivio storico per la Dalmazia*, 13/*Zara* 1932.

PatrignaniI, Antonio. La Dalmazia nelle monete e medaglie Napoleoniche. *Archivio storico per la Dalmazia* (Roma), *Zara* 1931

Papadopoli Aldobrandini Nicolo: Le monete di Venezia 814-1595

Venezia 1973. (pretisak tablica)

Pollard, G/Hill, G.F: Complete Catalogue of the Samuel H. Kress Collection Renaissance Medals; *London 1966*

Rrengeo, Ivan: Zadarski opsadni novac iz godine 1813, *Numizmatičke vijesti 5, Zagreb 1955*

Rolfs, Wilhelm. Franz Laurana. *Berlin 1907.*

Rant,Andrej:Medalja zaderskega medicinskega liceja. *Ljubljana 1966*

Raukar, Tomslav/Petricioli, Ivo/Švelec, Franjo /Peričić, Šime: Zadar pod mletačkom upravom (Zadar u prošlosti vol 3), *Zadar 1987.*

Rethy L.: Corpus Nummorum Hungarie, *Graz 1958.*

Rivista Italiana di numismatica 1889; *Milano 1889.*

Schlumberger, M. Gilles: La vierge, le Christ, les saints sull les sceaux Byzantins des Xe, Xle et XIIe siècles, *Paris 1844*

Stack's Auction Coin Galleries Sale; 18.08.2009.

Stahl, Allan: The Mint of Venice in The Middle Ages, *N Y 2000.*

Statuta Iadertina (pretisak), *Zadar 1997.*

Sipčević, Aleksandar: Kulturno povijesni spomenici u Arbanasima, *Zadar 1977*

Stockert, Carlo. Tre medaglie inedite della Dalmazia e dell'Istria. Strena Buliciana, *Zagreb/Split, 1924:*

Tomić, Radoslav: Prilog proučavanju škrinje sv. Šimuna i pojava renesanse u Zadru (Medaljon Apolon i Marsija na reljefu Tome Martinova, Institut za povijest umjetnosti, *Zadar 2005.*

Traljić M.,Seid: Prve kontramarke u talijanskom papiru prema materijalu iz naših arhiva, Zbornik HAZU Volz *Zagreb 1959.*

Trecani,Enciclopedia Italiana: Vol 3, Vol 6, Vol 7, *Roma 1932*

Uzorinac, Ivo:Francesco Laurana(FranjoVranjanin), Numizmatičke vijesti XII *Zagreb 1965.*

Voltolina, Pietro:La storia di Venezia attraverso le medaglie, vol II *Venezia 1998*

Vučetić, Jurica: Francuska uprava i Ilirske provincije 1806. - 1814., Hrvatski filatelist 14, *Zadar 2009*

Vuletić Vukasović, Vid. La medaglia di Giacomo di Bannisius. Smotra dalmatinska , *Split 1896*

Zlamalik, Vinko. Medalja u Hrvatskoj. *Zagreb 1964.*

Živkovic, Tibor: *Uspenski's Taktikon* and the theme of Dalmatia, Beograd

SADRŽAJ

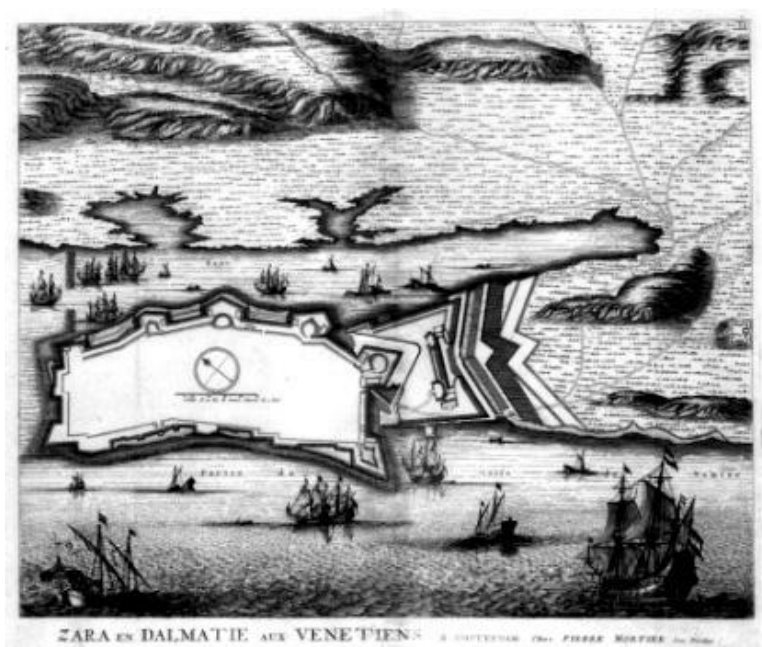
Predgovor	1
Kratke povijesne zabilješke.....	5
Novac grada Zadra-Moneta ladra.....	8
Kovanje u vremenu 1342-1382 (Ludovik I).....	9
Kovanje u vremenu 1372-1376 (Karlo Drački).....	10
Kovanje u vremenu 1410-1414-Moneta Dalmatie.....	11
Mletačko kovanje za Zadar 1491.....	24
Mletačko kovanje za Zadar od 1616 do 1709.....	26
Upravitelji mletačke kovnice	27
Duždevi u u vremenima kovanja novca za Zadar.....	27
Nominale 1 bezzo.....	28
Nominale 1 soldo.....	29
Nominale 2 soldo.....	34
Nominale IV soldo.....	41
Nominale VIII soldo.....	42
Nominale X soldo.....	43
Nominale XX soldo.....	44
Nominale XX soldo II.....	45
Nominale 40 soldo.....	46
Nominale 80 soldo.....	47
Dodatak/Ostali otkovi.....	48
Srednjovjekovni trgovački žeton.....	55
Primjeri mletačkih novčarskih utega.....	56
Nalazišta soldina.....	57
Medaljoni sa škrinje sv.Šimuna.....	58
Medalje Republike Venecije za Zadar i njegovo upravno područje.....	60
Medalja republičke konjice.....	62
Medalja načelnika i istražitelja za Dalmaciju.....	63
Medalja "Monti di Pietà"	64
Medalja zastunika i upravitelja za Dalmaciju.....	66
Medalja za zasluęe trupama Dalmacije.....	67
Medalja općeg providura P Grimanja.....	68
Medalja Giacoma Gradeniga.....	69
Medalja Antonia Cigogne.....	70

Medalja Luc'Andree Cornera.....	71
Medalja za zasluge.....	72
Medalja za prestanak kuge u Dalmaciji.....	73
Medalja "Dalmatinske škole".....	74
Namjesnici i Providuri Republike Venecije u Zadru.....	76
Papirnati zadarski opsadni novac 1807-1813.....	80
Francuski novac iz 1813 godine.....	85
Dodatak.....	102
Francuski novčarski utezi.....	103
Napoleonske medalje.....	104
Medalja zadraskog liceja.....	104
Nobili Iadertini.....	105
Zauzeće Ilirije.....	106
Napoleon Imperator.....	107
Medalja sv Helene.....	108
Olovni pečati bizantskih namjesnika.....	109
Nepoznati spatar i arhont DalmacijVII/IX stoljeće.....	111
Nepoznati spatar i arhont Dalmacij IX stoljeće.....	112
Euthymios carski spatarokandidat i doux Dalmacije.....	113
Eustathios carski protospatar i strateg Dalmacije.....	114
Leo carski spatarokandidat.....	115
Pečat zadarskog protospatara i stratega Georgia.....	116
Pečati protospatara, stratega i kapetana Nikole.....	117
Pečat kralja Kolomana.....	120
Pečat Dominikanskog učilišta.....	121
Pečat grada Zadra.....	122
Zadarski crkveni pečati.....	123
Plomba sv Krševana.....	129
Pečat dalmatinske provincije.....	130
Pečat Šubića bibrirskih.....	131
Pečat Karla Dračkog.....	132
Pečat na dokumentu o kupnji Zadra iz 1409.....	133
Pečatnjaci mletačkih magistratura.....	134
Pečat mletačkog upravitelja.....	136
Pečat nadbiskupa Parzaghia.....	137
Pečat i grb obitelji Drioli.....	139

Zadarske kontramarke na papiru.....	140
Službeni pečati francuske uprave.....	144
Grbovi zadarskih plemićkih obitelji.....	148

POSEBNI DODATCI.....153

Opus Laurana.....	154
Novaci medalje bližeg zadarskog okružja –Pag.....	168
Paški grbovi.....	173
Paška medalja.....	175
Solne tesere.....	176
Uljne tesere.....	183
Mjerne jedinice.....	188
Napomene.....	193
O autoru.....	196
Literatura.....	198

Zadar-Pierre Mortier 1695

Grimanijeva karta zadarskog predjela Arbanasi (Borgo Erizzo) iz 1792

ISBN 978-953-57818-1-3